

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

Збірник тез виступів учасників

**І Всеукраїнської студентської науково-практичної
конференції
(з міжнародною участю)**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ДОСВІД, РЕАЛІЇ, СЬОГОДЕННЯ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ
(23 вересня 2022 р.)**



Рівне – 2023

УДК 159.9:37(043.2)

Актуальні проблеми дошкільної освіти: досвід, реалії, сьогодення та перспективи: *Збірник тез виступів учасників науково-практичної конференції (з міжнародною участю)* (м. Рівне, 23 вересня 2022 року) / упор. та гол. ред. Л.Б. Мельничук, ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». Рівне: МEGУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2023. 162 с.

У збірнику представлено тези виступів студентів другого (магістерського) рівнів вищої освіти спеціальностей 012 «Дошкільна освіта» ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», які присвячено актуальним проблемам дошкільної освіти.

Відповідальність за якість оформлення тез і цитування джерел несуть автори та наукові керівники.

*Кафедра загальної педагогіки та дошкільної освіти
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука, 2023*

ЗМІСТ

Будо Е. О. Технологія розвивальної гри та її вплив на інтелектуальний розвиток дітей дошкільного віку	5
Балог Р. І. Лепбук як засіб формування екологічних компетентностей дітей дошкільного віку	11
Бедевельська М.В. Психолого-педагогічні особливості виховання звукової культури мовлення у старшому дошкільному віці	16
Булавіна Н.А. Сенсорний розвиток дітей дошкільного віку як психолого-педагогічна проблема	21
Гарбар М.В. Сучасні технології організації освітнього процесу в умовах різновікової групи закладу дошкільної освіти	27
Дацюк М.А. Використання педагогічних ідей Марії Монтессорі у підготовці дошкільників до школи	31
Демянчук Т.О. Використання технології «кільця Луллія» у процесі інтегрованого заняття для дітей середнього дошкільного віку: практичний аспект	35
Довгаль Ю.В. Формування в дітей старшого дошкільного віку інтелектуальної готовності до навчання в школі в продуктивних видах діяльності	41
Донченко О.В. Здоров'язберігаючі технології в системі дошкільної освіти	43
Донченко О.В. Теоретичні засади формування здорового способу життя дошкільників в умовах ЗДО	47
Євпат Н.В. Психологічні особливості розвитку творчого потенціалу дітей старшого дошкільного віку	50
Іван Р.Ф. Програмні вимоги щодо формування соціального досвіду дітей старшого дошкільного віку	55
Іванів І.Р. Дидактичні особливості упровадження STEM-технологій в освітній процес сучасних ЗДО	61
Йоно Е.Є. Теоретичні основи гендерного виховання дітей дошкільного віку	67
Козинець О. В. Розвиток мовленнєвої активності дітей старшого дошкільного віку засобами мнемотехніки	75
Корнійчук І.М. Ейдетика як інноваційна освітня технологія логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку	79
Кузьменко Н.В. Важливість формування навичок економного споживання природних ресурсів в дошкільному віці	84

Максимів І.В. Гра як засіб формування комунікативної компетентності дітей дошкільного віку	86
Малишенко Л.М. Методика навчання дітей старшого дошкільного віку складати розповідь-роздум	90
Мороченець Т.В. Дозвілля як фактор розвитку особистості дитини дошкільного віку	93
Натяжко І.М. Використання інноваційних методик та технологій у розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку	97
Райковська С.Ю. Педагогічні умови формування у дітей старшого дошкільного віку національно-патріотичних почуттів	101
Ризьо Н. М. Особливості використання логіко-математичних технологій в сучасному ЗДО	105
Родюк Ю.П. Вплив засобів масової інформації на формування особистості дитини дошкільного віку	110
Саркісова І.А. Історичний аспект становлення морально-етичного виховання	113
Симулик А.О. Фізичне виховання дітей дошкільного віку як основа формування здоров'я сучасного суспільства	118
Степанюк І.М. Бесіда як метод виховання дітей дошкільного віку на ідеях миру	124
Суткова Т.М. Психолого-педагогічні особливості естетичного розвитку дітей старшого дошкільного віку	128
Тичина О.Г. Патріотичне виховання дітей дошкільного віку в процесі використання краєзнавчо-туристичної технології	132
Томенюк Р.І. Дидактичні особливості використання ікт в процесі логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку	136
Трачик О.С. Педагогічні умови використання технології музейної педагогіки в сучасному ЗДО	142
Химчук К.С. Роль коректурних таблиць у розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку	144
Фуделло А.С. Зміст роботи з формування діалогічних умінь дітей старшого дошкільного віку	150
Швая М. П. Теоретичні засади розвитку творчої уяви у дітей старшого шкільного віку	154
Швая М. П. Сучасний стан розвитку творчої уяви дошкільників засобами комп'ютерних ігор у практиці закладів дошкільної освіти	157

*Бадо Едіна Олександрівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Мельничук Л.Б..
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янука»*

ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИВАЛЬНОЇ ГРИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема інтелектуального розвитку особистості є однією з центральних в психології і педагогіці, оскільки прогрес суспільства – це шлях постійного інтелектуального пошуку, долання стереотипів і вироблення нових, нестандартних, часто несподіваних ідей, креативних підходів і шляхів до їх втілення. Одним з головних педагогічних завдань при цьому є виховання людини, здатної акумулювати і творчо переосмислювати набутий досвід, досягнення людства в науці, культурі, мистецтві, розвивати технології. Це завдання відображене в Національній доктрині розвитку освіти в Україні, в якій творчість розглядається у широкому розумінні як важлива умова формування багатогранної особистості.

Проблемі інтелектуального розвитку у дошкільному віці присвячено чимало наукових праць сучасних вітчизняних учених, серед яких І. Бех, А. Богуш, В. Кремень, В. Кузь, І. Зязюн, Н. Побірченко, Т. Поніманська, О. Савченко, О. Сухомлинська та ін.

Визначення змісту технології розвивальної гри детермінує необхідність спочатку послідовно уточнити більш загальні, родові, поняття відносно неї. Насамперед, слід розкрити сутність власне технології взагалі. Так, у широкому значенні під останньою мається на увазі застосування наукового знання для вирішення практичних завдань, у вузькому – сукупність виробничих методів і процесів у певній галузі виробництва, а також науковий опис способів виробництва. З другого визначення випливає поняття педагогічної технології, серед численних тлумачень якого виокремимо наступні:

– змістовна техніка реалізації навчального процесу (В. Беспалько);

– система функціонування всіх компонентів педагогічного процесу, побудована на науковій основі, запрограмована в часі та в просторі, що призводить до окреслених результатів (Г. Селевко);

– системна сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних та методологічних засобів, що використовуються для досягнення педагогічних цілей (М. Кларін) [2, с. 14-15].

Таким чином, зміст педагогічної технології в цілому можна звести до сукупності педагогічних методів, форм, засобів та психолого-педагогічних умов, що забезпечують систему програмування та планування освітньої діяльності відповідно до чітко встановленого зразка, постійного моніторингу її результатів та корекції.

Крім того, в контексті дослідження окресленої проблеми доцільно відзначити і розвивальну гру, під якою ми розуміємо ідеальний засіб засвоєння культурної спадщини, нових культурних цінностей, коли вже опановані раніше знання використовуються як способи міркування, доведення, запам'ятовування та розуміння для засвоєння нових знань, розвитку емоційної, вольової та інтелектуальної сфер особистості, створені з метою інтелектуального виховання дітей старшого дошкільного віку [1, с. 26].

Технологію розвивальної гри, таким чином, можна визначити як сукупність методологічних підходів, педагогічних принципів, методів, засобів та педагогічних умов, що забезпечують систему планування та реалізації процесу гри відповідно до встановлених ігрових етапів, на яких реалізуються мета та відповідні завдання, орієнтовані на досягнення результату – підвищення рівня інтелектуальної вихованості старшого дошкільника.

Тією чи іншою мірою відповідають вимогам цієї технології вже обґрунтовані історією педагогіки приклади розвивальних ігор. Охарактеризуємо деякі з них.

В якості найбільш ранньої і відомої з таких, орієнтованої на широку вікову аудиторію, можна виділити «логічну гру», розроблену і описану в однойменному творі Л. Керрол в 1887. В основу цієї технології були покладені правила так званого логічного квадрату – діаграми, що відображає логічні співвідношення між

загальноствердними (А), загальнозаперечуючими (Е), частковоствердними (І) і частковонегативними судженнями (О) [5, с. 33].

Безпосередньо у процесі гри передбачалося за допомогою дев'яти фішок (чотирьох – одного кольору та п'яти – іншого) графічно розв'язувати пропоновані силогізми, що мало на меті розвиток логічного мислення у гравців.

Пізніше, у 50-тих роках минулого століття, з метою розвитку пізнавальної активності, дрібної моторики, наочно-практичного мислення, уваги, просторового орієнтування, сприйняття, комбінаторних та конструкторських здібностей, творчості та уяви у дітей віком від року до 7 років стали застосовуватися різнокольорові лічильні палички Дж. Кюїзенера. Ігровою технологією були передбачені поетапні дворівневі заняття, згідно з якими спочатку діти граються з паличками як з конструктором (вивчення кольору, форми), а потім як з дидактичним матеріалом для навчання елементарним арифметичним операціям [5, с. 34].

Логічні блоки З. Дьенеша (набір з 48 геометричних фігур різного кольору, розміру, форми, об'єму та карток з описом ознак цих фігур) мають на меті поступове знайомство дітей від 3 років з поняттям розміру, форми та кольору на наочній основі. Ця гра в результаті сприяє формуванню у дітей елементарних знань у галузі математики, а також інформатики; сприяє розвитку їх сприйняття, пам'яті, уваги та уяви, словесно-логічному та аналітичному мисленню, творчих здібностей.

У вітчизняній практиці набула широкого поширення, передусім, комплексна технологія розвивальних ігор Б. Нікітіна, об'єднаних важливими дидактичними принципами: «від простого до складного», що передбачає поступове ускладнення рівня завдань, що постають перед дитиною, і максимального розкриття її здібностей, творчого потенціалу [5, с. 34].

Так, наприклад, гра «Склади візерунок» що складається з 16 різнокольорових однакових за розміром кубиків, передбачає послідовне виконання дитиною завдань трьох видів:

1) складання з кубиків візерунка за аналогією з наявним прикладом;

2) навпаки: малювання візерунка, такого ж, що утворюють кубики,

3) придумати свої візерунки і викласти їх із кубиків.

В результаті цієї гри у дитини розвиваються здібності аналізувати і синтезувати, на цій основі самостійно генерувати нові ідеї [2, с. 9].

Інша гра Б. Нікітіна – «Унікуб», що включає 27 невеликих однакових за розміром кубиків, дозволяє за допомогою оперування останніми сформувати у дитини раннє логічне мислення, що згодом сприятиме успішному освоєнню ним математики в цілому і тригонометрії, зокрема [3].

Видається дуже ефективним дидактичним засобом набір кубиків Н. Зайцева – ігрова розробка, призначена для випереджаючого навчання читання дітей від 2 років за допомогою використання ними «складових блоків» (різнокольорових кубиків з намальованими літерами, розбитими на склади). Гра природним чином також пов'язана з розвитком у дітей словесно-логічного мислення та запам'ятовування, формуванням у них навичок грамотного письма, значним збільшенням лексичного запасу, виправленням логопедичних недоліків (наслідок постійного промовляння та співання складів) [4, с. 126].

Математичний планшет Б. Фінкельштейн являє собою пластиковий планшет з виступаючими кілочками, розташованими таким чином, щоб за них можна було чіпляти гумки для малювання фігур. Ігри з планшетом розраховані на дітей віком 2-8 років і повинні сприяти їх дослідницькій діяльності, психосенсомоторному, когнітивному та творчому розвитку. Зокрема, в результаті використання цієї гри у дітей розвивається дрібна моторика, через неї просторове та асоціативне мислення, уява. Окремо слід зазначити, що планшет допомагає дитині доступним їй чином розібратися в системі координат [4].

Варіантом розвивальної гри є ігри з використанням ТРВЗ-технологій, які засновані на теорії вирішення винахідницьких завдань (ТРВЗ) Г. Альтшуллера та представлені, зокрема, у педагогічній практиці розробками, насамперед, А Гіна, що мають на меті (у версії, адаптованій для дітей дошкільного віку) розвиток

мовлення, творчої уяви, а також таких якостей мислення, як гнучкість, рухливість, системність, діалектичність, пошукова активність, прагнення новизни» [4, с. 53].

Сутність ігор у ТРВЗ-педагогіці зводиться до пошуку багатоваріантних рішень різних, переважно міждисциплінарних, завдань та загадок, виконання творчих завдань [5].

В аспекті аналізу розвивальної комп'ютерної гри доцільно виділити її систематизований приклад – комп'ютерно-ігровий комплекс (КІК), розроблений на основі методу ефективної організації середовища та педагогічного процесу С. Новосьолова, Є. Зворигін, Г. Петку та інші дослідниками проблеми.

У процесі реалізації цієї гри авторами були визначені її основні положення, які, загалом, застосовуються до будь-якої розвивальної ігрової розробки для комп'ютера (подібного електронного пристрою) і фактично детермінують актуальність використання останньої у сучасній педагогічній практиці:

- здатність дитячої уяви наділяти той чи інший предмет відповідним ігровому сюжету задумом є необхідною психологічною основою для включення комп'ютера, а саме образних та функціональних можливостей конкретної комп'ютерної програми, в гру;

- комп'ютерна гра є засобом навчання, виховання та розвитку творчих здібностей дитини, формування її особистості, потужним фактором збагачення інтелектуального, естетичного, морально екологічного та фізичного розвитку;

- комп'ютерна гра сприяє удосконаленню конструкторської та художньої діяльності, подальшого розвитку пізнавальної сфери;

- комп'ютерна гра безпосередньо сприяє розвитку наочно-образного мислення дитини шляхом транслявання їй візуальної, насамперед інформації – через екран монітора;

- завдяки виникненню на основі такої гри нового напрямку для міжособистісного спілкування, відбувається активізація мовлення дитини, розширюється її лексичний запас – прискорюється розумовий розвиток загалом;

– комп'ютерна гра не витісняє традиційну, а, навпаки, органічно вбудовується у її структуру, доповнює її, збагачуючи, тим самим, весь педагогічний процес, завдяки наступним перевагам:

а) наявності когнітивних елементів, включаючи широкі можливості моделювання об'єктів, ситуацій та станів, недоступних або важкодоступних поза віртуальним простором;

б) візуалізації всього ігрового контенту на екрані комп'ютерного пристрою;

в) має місце великий можливості індивідуалізації навчання [3, с. 8].

Підсумовуючи зазначене вище, можна дійти висновку, що наведені ігри, впливаючи на зони як актуального, і найближчого розвитку, дидактично змістовні й у основному системні у процесі формування психічних функцій, інтелекту, конкретних умінь і навиків дитини.

Список використаних джерел

1. Використання гри для активізації навчально-виховного процесу: посіб. для студ. пед. вузу та викладачів. Київ : Наук. світ, 2011. 270 с.

2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2014. 352 с.

3. Дичківська І. Розвивати інтелектуальну обдарованість. Технології раннього навчання Глена Домана. *Палітра педагога*. Київ : Світич, 2004. № 2. С. 7–10.

4. Рудік О.А., Березюк А.В. Інноваційні технології в ДЗН. Київ : Основа, 2017. 240 с.

5. Саюк В. Історико-педагогічний аналіз використання гри у навчальному процесі. *Рідна школа*. 2018. № 7. С.33-37.

*Балог Рената Іванівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Мельничук Л.Б..
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янука»*

ЛЕПБУК ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти до кінця дошкільного періоду в дитини мають бути сформовані елементи екологічного світорозуміння, екологічної вихованості, позитивне емоційно-ціннісне ставлення до природи. У цьому документі також зазначено, що зміст дошкільної освіти має виступати основою становлення людини, а методи відповідати віковим особливостям дітей [2, с. 16]. Старший дошкільний вік – сенситивний період, під час якого закладаються основи екологічної свідомості та культури, раціонального ставлення особистості до світу природи. Екологічна свідомість виступає головною складовою екологічної культури, формування засад якої дослідники визначають метою формування природознавчої компетентності дітей дошкільного віку.

Проблемі формування природознавчої компетентності дітей дошкільного віку в психолого-педагогічній літературі приділяли багато уваги відомі вчені, як Дістенверг, Я. Коменський, В. Сухомлинський, К. Ушинський, Й. Песталоцці; зазначена проблема також висвітлена у сучасних дослідженнях Г. Беленької, С. Бондар, О. Кононенко, Н. Кот, Н. Лисенко Л. Лепіхової, Л. Хоружої, С. Шмалей, та ін., які у своїх дослідженнях здійснювали спроби визначити зміст цього поняття та розробляли практичні рекомендації у контексті формування природознавчої компетентності старшого дошкільника.

Формування природознавчої компетентності у закладах дошкільної освіти відбувається засобами екологічних виставок дитячих малюнків, ілюстрацій до кожної пори року, виробів із природного матеріалу, фотовиставок. Зазначене сприяє прояву

активності, творчості дітей і батьків, формуванню стійкого інтересу до об'єктів природи, баченню прекрасного в звичайному [3, с. 63]. Однак, достатньо велику ефективність у цьому процесі має інноваційний засіб навчання – лепбук, який є папкою дидактичного змісту на природознавчу тематику.

Термін «лепбук» (з англійського «lapbook» – книга на колінах) вперше було використано письменницею з Вірджинії Теммі Дабі. Вона узагальнила досвід використання різноманітних міні книг, автором створення яких була Діна Зайк ще у вісімдесятих роках минулого сторіччя. Саме Діна Зайк запропонувала використовувати так звані foldables – складені аркуші паперу, для легкого та ненав'язливого запам'ятовування інформації дітьми. Автор детально описала у своїй книзі різні способи їх створення. Використання таких складених різними способами аркушів паперу, або, як ми їх зараз називаємо, «міні книги», давало можливість дітям, працюючи над їх виготовленням, швидко та надовго запам'ятовувати потрібну інформацію. Ця техніка широко застосовувалась у домашніх школах всього світу [4, с. 5].

Цей посібник акумулював в собі всі переваги дидактичних ігор, значно розширивши, збагативши та урізноманітвивши їх зміст. Інтерактивні технології є відображенням стародавньої мудрості: «Скажи мені, і я забуду, покажи мені, я зможу запам'ятати, дозволь мені це зробити самому, і це стане назавжди моїм».

Лепбук є інтерактивною папкою з кишеньками, конвертиками, віконцями, вкладками та рухомими деталями. У ній зібрані матеріали з певної теми. Виготовляється лепбук дітьми разом із батьками чи педагогами. Робота з лепбуком відповідає основним правилам організації партнерської діяльності дорослого з дітьми:

- педагог включений у роботу разом із дітьми, що сприяє встановлення дружніх відносин;
- відсутній примус дітей до діяльності;
- надається можливість вільно спілкуватися та переміщатися, що може бути корисним для розвитку рухових якостей дітей;
- є можливість роботи в індивідуальному темпі, вільний початок і кінець діяльності [1, с. 4].

Лепбук у повному обсязі відповідає вимогам вітчизняного державного стандарту дошкільного освіти до розвивального предметно-просторового середовища:

- інформативний, є засобом збору, накопичення та узагальнення інформації;

- багатofункціональний, сприяє розвитку творчості, уваги, уваги стимулює розвиток дрібної моторики рук;

- надає можливість одночасного використання групою дітей;

- володіє навчальними властивостями, тобто, спрямований на способи ознайомлення з кольором, формою, допомагає подолати складності оволодіння аналізом та синтезом;

- варіативний (є кілька варіантів використання кожної його частини), є можливість повертатися до нього при необхідності і за умови виникнення інтересу;

- його структура та зміст відповідають принципу доступності дітям дошкільного віку;

- забезпечує різні види діяльності: ігрову, пізнавально-дослідницьку, а також творчу активність всіх вихованців [4, с. 10].

В умовах сьогодення можна зустріти безліч різновидів лепбуків. В інтернеті достатньо пропозицій готових інтерактивних папок щодо різних тем. Можна замовити, зібрати та запропонувати дітям готовий варіант тематичної папки.

Ці лепбуки виглядають дуже яскраво. Вони користуються попитом у дітей і можуть бути додатковим наочним посібником для закріплення пройденого матеріалу. Але є й інша форма лепбуків. Це папки - сховища зібраного дітьми матеріалу з певних тем. Виготовляються вони самостійно дітьми чи за допомогою дорослого. У матеріалах, що збираються, відображаються результати пізнавально-дослідницької діяльності дітей. Дорослий допомагає та спрямовує пізнавальний інтерес дитини [1].

Матеріалом для досліджень дітей можуть бути рослини на зимовому городі. Діти відзначають час появи пагінців, цвітіння та плодоношення рослин, видові відмінності. Також діти можуть спостерігати за сезонними змінами на ділянці закладу дошкільної освіти, за комахами, за птахами та ін.

Можливо провести з дітьми дослідження про вплив людини на природні ділянки та свої спостереження також відобразити у тематичному лепбуці.

Інформацію для своїх лепбуків діти можуть отримати з художніх та науково-пізнавальних книг, з інтернету та телефільмів. Навчання перетворюється на захоплюючу гру, але при цьому є результат, який оформлений у папку. Важливо, що інформація, здобута самостійно та в процесі діяльності, краще засвоюється та формує дбайливе ставлення до природи. У процесі роботи над лепбуком розвивається міжособистісне спілкування дітей, тренується дрібна моторика, пам'ять, розвивається мислення [4].

До лепбуків висуваються певні вимоги. Насамперед лепбук має бути барвистим, щоб привернути увагу дітей. Зміст лепбука має відповідати віку дітей, бути зрозумілим та доступним. Ускладнення змісту є можливим за рахунок додавання верхньої та нижньої втулок. Якщо лепбук призначений для самостійного використання дитиною дошкільного віку, то в ньому має бути мінімум тексту [1].

Проаналізуємо види лепбуків та їх призначення. У дошкільному освітньому процесі використовуються наступні різновиди лепбуків: ігрові, пізнавальні, вітальні, святкові, автобіографічні, сенсорні.

У контексті нашого дослідження найбільший інтерес представляють лепбуки, що містять пізнавальні завдання. Серед них виділяють лепбуки, в яких детально відображається інформація про конкретні об'єкти (рослини, тварини). Існують узагальнюючі лепбуки, які служать для систематизації уявлень (сезонних змін, зав'язків в екосистемах та ін.).

Ігрові лепбуки, хоч і є зосередженням ігрового матеріалу для дозвільної діяльності, але завжди містять у собі пізнавальні елементи.

Святкові лепбуки містять детальну інформацію та вітання зі святом (день Землі, день птахів), а також звіт про їх проведення у закладі дошкільної освіти.

Лепбуки з автобіографічним змістом – це звіт про якийсь важливий події в житті дитини (подорож, похід до зоопарку, дозвілля) [4].

З дітьми дошкільного віку успішно використовуються сенсорні лепбуки. Така папка якнайкраще відображає «золоте правило дидактики» (принцип наочності), сформульоване ще Я.А. Коменським: «Все, що тільки можна надавати для сприйняття почуттями, а саме: видиме сприйняття зором, слухове – слухом, запахи – нюхом. Якщо якісь предмети можна сприймати декількома почуттями, нехай вони будуть декількома почуттями» [1, с. 5].

Зазначаємо, що процес створення лепбуків є досить захоплюючим і складається з кількох етапів.

Початковим етапом є цілепокладання (вибір теми).

Наступний етап – це розробка макета (складання плану, збір матеріалу).

Виконання та складання лепбука – це основний етап, найбільш цікавий, що вимагає посидючості та старанності.

Заключний етап – це презентація тематичної папки та її подальше використання [1, с. 6].

Варіантів використання лепбуків є досить багато. Вихователі закладів дошкільної освіти успішно використовують лепбук на пізнавальних заняттях, під час засвоєння нової теми. Він дозволяє тривалий час утримувати увагу дитини, у легкій та доступній формі донести складну інформацію. Лепбук може використовуватися як закріплюючий матеріал, дозволяє дитині знову повернутися до вивченого питання, по-новому проаналізувати вже знайому інформацію.

Створення лепбуків може бути результатом проектної діяльності: діти упродовж певного часу збирають інформацію про об'єкт, що вивчається. Узагальнюють та систематизують її у процесі створення лепбука. Тематична папка, в даній ситуації є практичним результатом завершення проекту [1].

За допомогою лепбуку дитина за своїм бажанням організує засвоєння інформації з певної теми, що допомагає їй краще запам'ятати та зрозуміти матеріал. Використання лепбуку – це дієвий спосіб повторити пройдений матеріал. Діти виявляють самостійність у зборі та систематизації інформації. Лепбук дозволяє підбирати завдання з урахуванням вікових особливостей дітей.

Таким чином, організація роботи з лепбуком сприяє формуванню у дітей позитивного діяльнісного ставлення до навколишнього світу, розвиває власний пізнавальний досвід, розширює перспективи розвитку пошуково-пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Бадер С.О. Лепбук як інноваційний спосіб організації навчальної діяльності в початковій школі. Академічні візії. 2021. Вип. 1. С. 3-14.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (державний стандарт дошкільної освіти) : нова редакція / наук. кер. Т.О. Піроженко; авт. кол.: О.М. Байєр, О.К. Безсонова, Н.В. Гавриш та ін. Київ, 2021. 37 с. URL : <http://surl.li/jyzi> (дата звернення 12.11.2021).
3. Лисенко Н. В. Теорія і практика екологічної освіти: педагог – дошкільник. Київ : Слово, 2009. 399 с.
4. Пляцок А.О., Олійник В.В. Використання технології «лепбук в роботі з дошкільниками : навчально-методичний посібник. Вінниця: КУ «ММК», 2017. 45 с.

*Бедевельська Марія Володимирівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Борова В.Є.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ЗВУКОВОЇ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ У СТАРШОМУ ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Актуальність дослідження визначається сучасними вимогами, спрямованими на вдосконалення національної системи дошкільної освіти, зокрема мовленнєвого розвитку, оволодіння кожною дитиною рідною мовою як найціннішим скарбом нації, плекання любові до материнського слова, першого й могутнього наставника людини, як найдійовішого вияву національної культури та історії,

формування особистості в контексті національного мовленнєвого середовища. Відтак, особливої значущості набуває своєчасно організована робота щодо виховання звукової культури рідного мовлення, що є міцним підґрунтям для подальшого успішного навчання читання та письма дітей у школі.

Становлення, розвиток і виховання звукової культури мовлення було предметом дослідження вчених різних галузей: фізіологів (О.Іванов-Смоленський, М. Красногорський, І. Павлов та ін.), психологів (Л. Виготський, Д. Ельконін, М. Жинкін, Р. Левіна, О. Леонтєв, О. Лурія, М. Швачкін та ін.), лінгвістів (В. Бельтюков, О. Гвоздєв, А. Салахова та ін.), класиків дошкільної педагогіки (Є. Аркін, Є. Водовозова, С. Русова, Є. Тихєєва та ін.), сучасних педагогів (А. Богуш, М. Кольцова, Г. Ляміна, О. Максаков та ін.).

У процесі розвитку мовлення дітей дошкільного віку реалізується перелік основних завдань: виховання звукової культури мовлення, збагачення та активізація словника, формування граматичної правильності мовлення, навчання зв'язного мовлення. Всі ці завдання вирішуються упродовж усього дошкільного дитинства, проте на кожній віковій стадії зміст мовленнєвої роботи поступово ускладнюється, при цьому змінюються методи навчання.

Кожне з цих завдань має перелік проблем, які потребують своєчасного вирішення [1].

На початковому етапі розвитку дитина все ще не розуміє мови оточуючих дорослих і не вміє говорити сама, але тут поступово розвиваються умови, що забезпечують позитивне засвоєння мови у подальшому розвитку дитини. Це є довербальним етапом.

На другому етапі дитина починає розуміти прості висловлювання дорослих та вимовляти свої перші активні слова. Це – етап виникнення мови.

Третій етап охоплює весь наступний період до 7 років, коли дитина опановує мовою досконало і використовує її для різноманітного спілкування з оточуючими дорослими та однолітками. Це етап розвитку мовленнєвого спілкування [2].

Поняття звукової культури мовлення, завдання з її виховання розкрито у дослідженнях таких вітчизняних науковців, як А. Аніщук, А. Богуш, Н. Гавриш, О. Коваль, О. Трифонова та ін.

Поняття звукової культури мовлення є багатоаспектним, яке включає в себе фонетичну та орфоепічну правильність мовлення, виразність та чітку дикцію [3].

Виховання звукової культури мовлення у дошкільному віці передбачає:

1) формування правильної звуковимови та слововимови, для якого необхідно сформувати мовленнєвий слух, мовленнєве дихання, моторні навички апарату артикуляції;

2) виховання орфоепічної правильності мовлення – вміння спілкуватись відповідно до норм літературної вимови. Орфоепічні норми охоплюють фонетичну систему мовлення, вимову окремих слів та груп слів, окремих граматичних форм;

3) опанування засобами інтонаційної виразності мовлення – висотою та силою голосу, темпом та ритмом мовлення, паузами, різноманітною інтонацією.

У зв'язку з тим, що дитина дошкільного віку у повсякденному спілкуванні володіє природним мовленням, їй необхідно навчитися довільної, свідомої виразності під час читання віршів, переказів, розповідання творів;

4) вироблення дикції – чіткої, виразної вимови кожного звуку та слова окремо, а також фрази в цілому [1, с. 13].

У звуковій культурі мовлення виокремлено два розділи: культура мовлення; мовленнєвий слух, а в методиці – два напрями: розвиток мовленнєво-рухового апарату (дихання, голос, артикуляційний апарат) та розвиток сприйняття мовлення (слухова увага, фонематичний слух, інтонаційний слух) [2].

Звукові одиниці диференціюють за їхньою роллю в мовлення: одні лінійні (звуки, склади, слова) у певній послідовності стають смисловими одиницями, а інші просодими, надлінійні (елементи інтонації) – характеризують лінійні одиниці і є обов'язковим забарвленням мовлення.

Для дітей дошкільного віку насамперед важливим є засвоєння лінійних одиниць. Однак, у педагогічних дослідженнях наголошується на тому, що у дитини інтенсивно розвивається інтонаційний слух (наприклад, наслідування по телефону), тому виховання звукової культури має формуватися у різних аспектах [2].

Особливе значення має правильна звуковимова, набута до вступу до школи. Наведемо кілька прикладів: діти із дефектами мовлення не можуть визначити кількість звуків у слові, назвати їх послідовність, з труднощами обирають слова, що починаються із заданого звуку. Найчастіше, незважаючи на належні розумові здібності дитини, у зв'язку з вадами звукової сторони мовлення у неї спостерігається відставання в оволодінні словником і граматичною складовою мовлення у майбутньому. Діти, які не вміють розрізняти та виділяти звуки на слух, а також правильно їх вимовляти, не можуть на належному рівні оволодіти навичками письма [3].

Дитина з високим рівнем розвитку мовлення легко входить у спілкування зі дорослими та однолітками, зрозуміло висловлює свої думки та бажання. Мовлення дитини з дефектами у вимові, навпаки, ускладнює взаємини з людьми, затримує її психічний розвиток та розвиток інших аспектів мовлення [3].

У дошкільному віці є всі передумови успішного засвоєння звукової культури мовлення. До них належить відповідний розвиток кори головного мозку в цілому, фонематичного сприйняття мови та артикуляційного апарату.

Особлива чутливість до звукової сторони мовлення, любов дітей до звуків мови, підвищена наслідуваність і висока пластичність нервової системи сприяють опануванню звукового складу мовлення дитини дошкільного віку [2]. Опанування навичками правильної вимови в молодшому дошкільному віці є неможливим у зв'язку з недостатнім розвитком моторики мовного апарату та фонематичного слуху, недостатньою стійкістю нервових зв'язків.

У дитини поки що немає свідомого ставлення до недосконалості своєї вимови. Однак позитивними факторами є велика наслідуваність, прагнення дітей до ігрових дій, емоційність при сприйнятті звуків. За сприятливих умов виховання на початку четвертого року життя дитина засвоює звукову систему мови. Більшість дітей даного віку здатні опанувати багато звуків: удосконалюється слововимова, мовлення дитини стає зрозумілим для оточуючих. Однак у мовленні дітей є багато недоліків. У мовленнєвих порушеннях спостерігаються індивідуальні відмінності [2, с. 13].

Діти середнього дошкільного віку, навпаки, опановують вимову всіх звуків рідної мови, у тому числі і важкими в артикуляційному відношенні звуками. Процес оволодіння звуками є досить складним, для нього характерна нестійкість вимови, коли в одному звукосполученні дитина правильно вимовляє звуки, а іншому – неправильно. Типовими є протилежна заміна звуків або «перевживання звуку» (замість засвоєного раніше звуку у слові ставиться знову засвоєний звук – «шлон» (замість «слон», «шобака» (замість «собака»)) [1, с. 14].

Під інтонацією розуміється сукупність її компонентів: наголос, мелодика, темп, ритм, сила, тембр. Інтонаційно-звукова виразність має особливе значення для розвитку зв'язного мовлення. Від того, як дитина вимовляє звуки і які просодичні одиниці використовує, надалі залежатиме стиль її культури зв'язного мовлення.

У цьому контексті учені виокремлюють три стадії у розвитку виразності мовлення. На ранній стадії з боку дорослих дитина опановує засобами інтонаційної виразності і починає свідомо використовувати їх. Цей ступінь не обмежений віком, він залежить від вихователя [2].

Найбільш високий ступінь характеризується переходом з інтонаційної виразності до мовленнєвої. Діти засвоюють засоби образного мовлення: метафори, епітети, порівняння образної передачі думки. Цей ступінь теж не має конкретних вікових меж. Він виникає до кінця дошкільного дитинства та розвивається упродовж всього життя.

Однак до старшого дошкільного віку у дитини розвивається здатність до самоконтролю, усвідомлення недосконалості свого мовлення та відповідно до цього виникає необхідність у засвоєнні знань та потреба у навчанні. У цьому зв'язку навчальна діяльність набуває домінуючого змісту. У дітей спостерігаються випадки прояву взаємодопомоги – увага до мовлення один одного, бажання допомагати одноліткам [3].

З цього можна зробити висновок, що вміння вимовляти звуки та слова розвивається з часом, у процесі накопичення дитиною життєвого досвіду. У старшому дошкільному віці за умови правильно організованої мовленнєвої діяльності у закладі

дошкільної освіти діти опановують вимову всіх звуків рідної мови. Розвиваються фонематичне сприйняття та здатність до звукового аналізу мовлення.

Отже, виховання звукової культури мовлення – одне з найважливіших завдань розвитку мовлення у закладі дошкільної освіти, оскільки дошкільний вік вважається найбільш сенситивним для його вирішення. Удосконалення звукової сторони мовлення: чіткості вимови, сили та мелодики голосу, вміння користуватися темпом та ритмом мовлення, правильним диханням, інтонацією є необхідним етапом підготовки дитини до подальшого навчання у закладі загальної середньої освіти.

Список використаних джерел

1. Трифонова О.С. Реалізація ідей А.М.Богуш щодо виховання звукової культури мовлення в дошкільників. *Дошкільна освіта № 4 (6)*. 2004. № 3. С. 12-15.
2. Ушакова О.С. Робота з розвитку зв'язного мовлення (молодша та середня група). *Дошкільне виховання*. 2004. № 10. С. 9-14.
3. Ушакова О.С. Робота з розвитку зв'язного мовлення в дитячому саду (старша і підготовча до школи групи) . *Дошкільне виховання*. 2004. № 11. С. 8-12.

Булавіна Наталія Андріївна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Пагула Т.І.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»

СЕНСОРНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Однією з головних проблем педагогіки раннього розвитку дитини є питання сенсорного виховання. Адже провідну роль у всебічному розвитку малюка відіграє сенсорний розвиток. Сенсорний розвиток є фундаментом для розвитку психічних пізнавальних процесів дитини і забезпечує вдале оволодіння усіма видами діяльності.

Сенсорний розвиток необхідний людині для вивчення усіх видів діяльності. В його основі лежить діяльність аналізаторів, які утворюють зв'язок з довкіллям. Чуттєве сприйняття забезпечує знайомство з оточуючою дійсністю і сприяє накопиченню сенсорного досвіду. Чим вищий рівень сенсорного розвитку дитини, тим ширшим стає її сприймання.

Сенсорний розвиток – це розвиток сприймання, відчуття, уявлень про властивості та якості предметів, про їх колір, форму, розташування у просторі, розмір. Він є основою розумового розвитку дитини. Важливе значення чуттєве пізнання має у дошкільному віці, адже саме в цей період відбувається формування, розвиток і вдосконалення органів чуття, накопичення знань про оточуючу дійсність [6].

Сенсорний розвиток є головною складовою розумового розвитку дитини. Фундаментального значення він набуває в ранньому віці. Адже саме в дошкільника відбувається становлення основних видів чутливості. У дітей покращується гострота зору та слуху, розвивається фонематичний та музичний слух, удосконалюється розрізнення кольорів. Важливого значення тут набуває зв'язок набутих знань із словом, що слугує своєрідним закріпленням отриманої сенсорної інформації. Внаслідок цього відбувається розвиток наочно-дійового та образного мислення дитини. У цей період дитина починає орієнтуватися в просторі та власному тілі.

Складовою частиною сенсорної сфери є сприймання та відчуття. Сприймання – це процес відображення дійсності на основі відчуттів. Тобто сприймання відображає не окремі властивості та якості предметів оточуючої дійсності, а їх сукупність.

Сприймання дитини стає організованим та цілеспрямованим саме у дошкільний період.

Відчуття – це психічний процес, що являє собою відображення властивостей та якостей предметів оточуючої дійсності шляхом впливу подразників на органи чуття. Тобто, можна стверджувати, що відчуття є початковим етапом пізнання. Науковці розрізняють п'ять основних видів відчуттів: слухові, нюхові, зорові, смакові та тактильні відчуття.

Сенсорні здібності не даються кожному з нас у сформованому вигляді, ми маємо органи відчуття, які є передумовою успішного сприйняття всього різноманіття оточуючого світу. Дитину потрібно навчити розглядати, обстежувати на дотик, слухати, тобто сформувати в неї перцептивні дії. Відбувається засвоєння найважливіших елементів сенсорного розвитку -сенсорних еталонів [5].

Сенсорні еталони – це пізнання властивостей та якостей предметів, створені людиною у ході суспільно-історичного розвитку.

Еталонами форми є геометричні фігури; еталони кольору являють собою сім кольорів спектра та їхні відтінки; еталони величини – це метрична система мір. Оволодіння сенсорними еталонами відбувається не лише в дошкільному віці, це є відносно тривалим процесом [7].

Науковці зазначають, що оволодіння сенсорними еталонами повинно відбуватися паралельно з розвитком моторикитамовлення, що необхідно для оволодіння предметно-практичною діяльністю.

Психологи зазначають, щов процесі вивчення особливостей сенсорного розвитку, є найбільш інтенсивні сенсомоторні функції розвиваються у дошкільному віці.

Питання сенсорного виховання дошкільників є досить актуальним, адже саме дошкільний вік є початковим у становленні психічного розвитку дитини. Ряд науковців, а саме: А. Бондаренко, Л. Венгер, Н. Максимова, та ін. вказують на те, що проведення сенсорної роботи в ранньому віці є важливим етапом успішного розвитку дитини. Це зобов'язує батьків та педагогів забезпечити сприятливе середовище для розвитку пізнавальної діяльності дитини з використанням великої кількості матеріалу [3].

Сенсорний розвиток розглядається М. Монтессорі як основа формування особистості дитини у дошкільному віці. Науковиця вважає, що розвиток інтелекту неможливий без розвитку органів чуття. На її думку фундаментом всебічного розвитку є саме чуттєве сприйняття. Методики вченої дають можливість дитині самостійно ознайомитись із властивостями та якостями предметів, проявивши при цьому пізнавальну та дослідницьку активність. Вони розроблені

таким чином, що охоплюють усі сфери відчуттів дитини і сприяють якомога глибшому ознайомленню з властивостями предметів [4].

Багато науковців сходилися на тому, що сенсорне виховання має проходити паралельно з розвитком психічних пізнавальних процесів та вищих психічних функцій, які мають прямий зв'язок з розвитком пам'яті, мислення та мовлення. Вони вказують на те, що дитину необхідно вчити сприймати оточуючу дійсність усвідомлено.

Науковцями доведено, що розвиток сприймання відбувається на основі формування перцептивних дій. Перцептивні дії – це обстеження та співвідношення предметів з системою сенсорних еталонів.

Сенсорне виховання сприяє успішному оволодінню дитиною сенсорним досвідом, що в свою чергу забезпечує формування уявлень у дітей про оточуючу дійсність.

Інформацію про оточуючий світ та самих себе ми отримуємо завдяки відчуттям та сприйманню. Сприймання трактується науковцями як психічний процес цілісного відображення предметів і явищ оточуючої дійсності [1].

Багато науковців у своїх роботах вказують на те, що саме у молодшому дошкільному віці відбувається активний розвиток сенсорних процесів.

У науковій літературі виділяються такі властивості сенсорного розвитку, як безперервність, незворотність на нерівномірність

Ф. Фребель неабияку роль у своїй дидактиці відводив сенсорному розвитку. Він вважав, що завдання з сенсорного розвитку обов'язково слід включати в навчальну діяльність дитини і забезпечити відповідний контроль педагога над цією діяльністю [2].

Значний вклад у розвиток сенсорного виховання зробила також і Ю. Фаусек. Вона продовжувала ідею М. Монтесорі та дещо удосконалила її, зробивши оригінальні доповнення [8].

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що найбільш активно сенсо-перцептивний розвиток проходить у дошкільному віці. Діти оволодівають системою сенсорних еталонів, у них формується перцептивна діяльність, сприймання набуває цілеспрямованого та організованого характеру. Це підтверджує необхідність включення сенсорного виховання в систему корекційної роботи.

Проблема сенсорного виховання є особливо актуальною по відношенню до розумового розвитку дитини та її підготовки до самостійного життя.

Це і визначає головне завдання сенсорного виховання – знайомство дітей з сенсорними еталонами, а саме, формування уявлень про розмір, форму, колір предметів оточуючої дійсності та вміння використовувати ці уявлення під час обстеження предметів навколишнього світу та формування узагальнених способів перцептивної дії.

Найбільш сприятливим періодом для розвитку сенсорної сфери є дошкільний вік. Адже саме тоді ознайомлення з властивостями та якостями предметів оточуючого світу є ключовим у розумовому розвитку дитини.

У сучасній педагогіці зміст сенсорного виховання розглядається в контексті формування, збагачення та удосконалення орієнтування дитини дошкільного віку в оточуючому світі.

Науковці наголошують на необхідності проведення сенсорного виховання у дошкільному віці. Вони зазначають, що всі знання, якими володіє дитина у цьому віці є результатами діяльності органів чуття. На думку дослідників, основною складовою дошкільного навчання є саме сенсорне виховання.

З-поміж багатьох завдань сенсорного виховання, найважливішим для дітей з інтелектуальними порушеннями залишається формування у них загальноприйнятих способів обстеження предметів та їх якостей, навчання орієнтуванню в навколишньому світі, засвоєння системи сенсорних еталонів, формування сенсорних уявлень та вчасне і правильне поєднання сенсорного досвіду зі словом.

Отже, крім пристосування аналізаторів до навколишнього середовища необхідним є і проведення спеціально навчання – сенсорного виховання. Воно являє собою розвиток та вдосконалення сенсорних процесів (відчуття, сприймання). Сенсорне виховання має здійснюватись не лише на заняттях, а й і у повсякденному житті. Адже у ході ігор та праці дитина цілісно сприймає різноманітні явища і предмети оточуючої дійсності. Проте деякі об'єкти можуть не сприйматися повністю, або сприйматися частково. Тому головним

тут є показати дітям непомічені ними якості та предмети навколишнього світу. Основним завданням є потреба у формуванні вмінь сприймати предмети та явища, які сприятимуть розвитку усіх видів діяльності.

На сьогоднішній день в науково-педагогічній літературі представлена велика кількість матеріалу з питань сенсорного виховання дошкільників, але дослідження цих питань не втратило актуальності, що дає підстави нам для проведення власного дослідження з цієї теми.

Список використаних джерел

1. Блеч Г. О. Методичні рекомендації до організації корекційно-виховної роботи з формування уявлень про навколишнє середовище у розумово відсталих дошкільників: Збірник наукових праць: Вип. 7. За ред. Т.В. Сак. Київ: 2012 С. 11-21.

2. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. [О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін.]. – [2-ге вид.]. Київ: Каравела, 2009. 400 с.

3. Максимова Н. Ю. Основи дитячої патопсихології: Київ: Перун, Навч. посібник. 1996. 464 с.

4. Монтессорі М. Метод наукової педагогіки. 1993.

5. Трикоз С. В. До проблеми сенсорного розвитку розумово відсталих дітей. *Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: наук.-метод. зб. АПН України, Ін-т дефектології.* Київ, 2001. Вип. 2. С. 86-90.

6. Трикоз С. В. Зміст та завдання сенсорного виховання дітей з інтелектуальною недостатністю. Актуальні проблеми навчання дітей з особливими потребами: Збірник наукових праць Ун-т «Україна». Київ, 2010. Вип. 7(9). С. 235-240.

7. Трикоз С. В. Особливості сприймання кольору, форми і розміру розумово відсталими дошкільниками. *Психолого-педагогічні основи професійної підготовки вчителя: наук.-метод. зб. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний педагогічний інститут,* 1996. С. 86-88.

8. Фаусек Ю. І. Дитячий садік Монтессорі. Берлін, 1923. 215 с.

*Гарбар Марія Володимирівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Мельничук Л.Б.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ РІЗНОВІКОВОЇ ГРУПИ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

В зв'язку з економічною та демографічною ситуацією в Україні, особливо в сільській місцевості, зменшилась кількість дітей, що відвідують дошкільні заклади. Це призвело до зменшення кількості закладів дошкільної освіти та комплектувань різновікових дошкільних груп [3, с. 115]. У лютому 2022 року, з початком розгортання широкомасштабної війни на території нашої держави проблема зменшення контингенту дітей у закладі дошкільної освіти набула особливої актуальності.

Як засвідчує аналіз психолого-педагогічної літератури, в теорії дошкільної педагогіки досліджувались в основному окремі аспекти змісту і форм педагогічного процесу в різновікових групах закладу дошкільної освіти. Так, наукові розвідки А. Арушанової, А. Давидчук були присвячені вивченню педагогічних умов організації навчання дітей різного віку в спільній діяльності. У свою чергу науковцями Н. Губановою, Е. Кушнарєнко, А. Михайловою розроблено модель освітньо-виховної роботи різновікової групи. Натомість дослідниками Н. Диновською, Г. Колосінською, Л. Русан висвітлено основні форми організації та особливості педагогічного процесу з дітьми різного віку. У працях С. Литвиненко, М. Заячківська, І. Підлипняк проаналізовано теоретико-методичні підходи до професійної підготовки фахівців для роботи з дошкільниками різного віку.

Метою окреслених тез є теоретичне обґрунтування сутності сучасних технологій організації освітнього процесу в умовах різновікової групи закладу дошкільної освіти

Різнорікова дошкільна група – це об'єднання дітей дошкільного віку, що відрізняються віком, рівнем фізичного, інтелектуального і

соціального розвитку та об'єднаних на основі загального соціального інтересу або для досягнень спільної мети [2, с. 11].

У процесі організації освітньої діяльності у різновікових групах вихователь повинен володіти знанням програм усіх вікових груп, уміти застосовувати програмні вимоги з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей, правильно розділяти увагу, розуміти і бачити кожну дитину окремо і всю групу в цілому.

Використання сучасних освітніх технологій дає змогу вихователю на більш якісному і продуктивному рівні організувати освітній процес та дозвілєву діяльність. Освітні технології – це цілеспрямоване систематичне і послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів, педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний освітній процес, від визначення його мети до очікуваних результатів [1, с. 112].

Усе ширше в практиці закладу дошкільної освіти використовуються сучасні інформаційні технології: мультфільми, дитячі розвивальні комп'ютерні ігри, мультимедійні презентації, інтелектуальні карти знань, інтерактивні плакати та ін. Водночас, за всіх переваг їх використання для збагачення соціокультурного досвіду дітей за рахунок розширення віртуального освітнього простору, не можна забувати про важливість накопичення дитиною різноманітного сенсорного досвіду традиційним шляхом пізнання світу. Домінування комп'ютерних ігор таїть небезпеку деформації досвіду соціальної взаємодії з дорослими і однолітками [5, с. 312].

Досліджуючи проблему використання педагогами закладів дошкільної освіти сучасних педагогічних технологій, ми розглядаємо вміння застосовувати дані технології як одне з найважливіших умов професійного вдосконалення.

Особливий інтерес представляють технології організації цілісного освітнього процесу на основі методу проєктів. Дані технології враховують специфіку дошкільної освіти, відсутність жорсткої предметності, пропонуючи інтегрований зміст, відповідний субкультурі сучасних дітей дошкільного віку, своєрідності їх пізнавальних інтересів. Взаємодія педагога з дітьми орієнтована на постановку дитини в позицію суб'єкта дитячої діяльності, розвиток

самостійності, ініціативи, допитливості, довільності поведінки, комунікативних та інтелектуальних здібностей [4, с. 238].

Використання окресленої технології набувають особливої актуальності в процесі дослідницької діяльності дітей дошкільного віку. Адже в процесі дослідницької діяльності під керівництвом педагога дитина вчиться виявляти актуальну проблему і за допомогою власних дій її вирішення. Методами і прийомами організації проєктно-дослідницької діяльності в закладі дошкільної освіти: спостереження; бесіди; досліди; дидактичні ігри; моделювання ситуацій; трудові доручення, дії [1, с. 114].

Цей метод сприяє спонуканню у дітей дослідних дій через комплекс завдань змістовної частини навчання. Відомості приймаються у вигляді якоїсь дії або продукції, розвиваючи майстерність і навички. На думку І. Дичківської, перевагами проєктного навчання є мислення на логічному рівні, активне дослідження, підвищення впевненості у власних силах і можливостях дітей [1, с. 110]. Під час роботи над проєктом, у порівнянні з традиційним навчанням, діти поступово приймають відповідальність над своїм навчанням. У результаті удосконалюються якість навчання і здатність мислення, вміння зрозуміти проблему, здатність співпраці і майстерність побудови взаємовідносин, збільшується можливість розвитку методів навчання і виховання. Разом із цим підвищується якість навчання з різним рівнем розвитку дітей.

Основна ідея методу проєктування полягає в розвитку пізнавального інтересу дітей, уміння самостійно за допомогою вихователя або батьків, наповнюючи свої знання, знаходити необхідне в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення.

Не менш привабливими в контексті їх використання в сучасних ЗДО є ігрові інноваційні технології. Мета технологій навчання через гру передбачає дидактичну, виховну та соціальну цілі. У цьому контексті Н. Губанова слушно стверджувала, що ігрові технології є «фундаментом» усієї дошкільної освіти. Ігри мають розважальні, комунікативні, пізнавальні, навчальні, розвиваючі, коригувальні функції [5, с. 312].

Особливість ігрових технологій – психологічний механізм ігрової дії, що спирається на власні переваги особистості, адже передбачає розкриття у дитини таких якостей як допитливість, пізнавальність, творчі якості. Гра – спосіб пізнання навколишнього середовища. Вона не лише допомагає дитині долати труднощі, що зустрічаються в житті, але також формує її організаторські здібності, підвищує бажання до пізнання навколишнього середовища. У дітей формуються здатності аналізувати, порівнювати, узагальнювати, враховувати причинно-наслідкові зв'язки, досліджувати, систематизувати свої знання, обґрунтовувати власну точку зору, генерувати нові ідеї, що підвищує продуктивність їх творчої та інтелектуальної діяльності [4, с. 238].

Специфічною є технологія проблемного навчання як спроба навчити дитину самостійного пошуку, розвивати пізнавальні та творчі здібності. Тобто, для підвищення активності дітей потрібно створити проблему, що детермінує у неї інтерес до навчального матеріалу, який дитина сприймає не тільки через органи чуття, а освоєно матеріал з метою задоволення потреби в знаннях, пов'язує навчання зі своїм життям і працею [5, с. 312].

Таким чином, сучасні інноваційні педагогічні технології активно мають використовуватися в освітній, виховній та методичній роботі кожного закладу освіти, і в роботі різновікової дошкільної групи зокрема, адже вони спрямовані на реалізацію державних стандартів дошкільної освіти. У процесі впровадження сучасних педагогічних технологій в освітньому процесі закладу дошкільної освіти з'являються нові можливості для реалізації дидактичних принципів індивідуалізації і диференціації виховання та навчання дітей дошкільного віку, що позитивно впливає на розвиток їх пізнавальної діяльності, творчої активності і свідомості.

Список використаних джерел

1. Дичківська І.М. Принципи управління інноваційними процесами у дошкільних навчальних закладах. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2012. № 22(1). С. 110-117.

2. Ємчик, О. Особливості організації освітньої діяльності з дітьми в умовах різновікової групи закладу дошкільної освіти. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2021. № 3/ С. 9-14,

3. Паласевич І. Особливості організації життєдіяльності дітей різновікової групи в умовах ДНЗ. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених ДДПУ ім. І. Франка*. 2013. Вип 6(2). С. 115-121.

4. Шахіна І. Ю., Садова Д. В. Інноваційні педагогічні технології в дошкільній освіті: переваги та особливості їх використання. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Серія: «Педагогічні науки», 2020(1). С. 236-240.

5. Шовкопляс О. М. Управління інноваційною оздоровчою діяльністю в закладі дошкільної освіти. *Молодий вчений*, 2018. № 2(1). С. 311-314.

*Дацюк Марина Анатоліївна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Борова В.Є.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ МАРІЇ МОНТЕССОРІ У ПІДГОТОВЦІ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО ШКОЛИ

Впровадження Монтессорі-педагогіки в Україні було розпочато наприкінці 80-х – початку 90-х років ХХ століття з офіційним визнанням того, що тогочасна існуюча система освіти, заснована на авторитаризмі й традиційних методах навчання та виховання, потребує перебудови. У зв'язку з цим почали відкриватися заклади освіти нового типу, в яких педагоги-новатори почали використовувати досвід відомих як вітчизняних, так і зарубіжних діячів, зокрема, технологію М. Монтессорі, яка з успіхом впроваджується в усіх демократичних країнах світу [1].

Для сучасної педагогічної науки характерною є тенденція до розробок новітніх технологій навчання та виховання дітей на основі

вивчення і використання класичної спадщини видатних педагогів, зокрема інтерес до наукових ідей і поширення досвіду М. Монтесорі. Її ідея вільного виховання полягає в тому, щоб зміст, організація і методи навчання визначалися інтересами та потребами дітей, їх індивідуальними нахилами і здібностями.

Дитина різниться від дорослого у всьому — у своїх цілях, швидкості їх досягнення, ритмі життя, потребах і особливостях психіки. І якщо головне завдання дорослого — побудова ідеального середовища, то для дитини — створення в собі дорослого. Труднощі полягають у тому, що вихователі юного покоління цієї особливості не усвідомлюють. М. Монтесорі твердить: «Дітей не розуміють, тому що дорослі, зазвичай, міряють їх власною міркою». Система М. Монтесорі — один із варіантів «іншого» бачення дитини [2].

Освітня система М. Монтесорі охоплює технологію виховання й навчання дітей віком від 2,5 до 12 років. Найбільше уваги викликають положення, що стосуються навчання, виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Педагогічна технологія заснована і апробована на конкретному філософському вченні — теорії вільного виховання (антропології) й сенсуалізму (відчуття — єдине джерело знань) у педагогіці. Пояснюючи розвиток дитини, М. Монтесорі зазначала, що «в дитині міститься розумова лабораторія, що виробляє хімічні перетворення. Усі враження не тільки проникають у розум дитини, вони його формують, вони втілюються в ньому, оскільки дитина «будує» власне психічне тіло, використовуючи предмети довкілля». Цей розум вона назвала «всотуючим розумом» [1], і зауважила, що дорослим, педагогам важливо досягнути величину його сили.

Провідна ідея вчення М. Монтесорі полягає у необхідності створення педагогом предметно-просторового середовища, в якому дитина могла б найповніше розкрити свій внутрішній потенціал у процесі вільної самостійної діяльності. Це середовище має забезпечити розвиток кожної дитини за її індивідуальним темпом. Завдання педагога полягає насамперед у наданні дитині засобів для саморозвитку і розкритті правил їх використання. Такими засобами є автодидактичні (самонавчальні) Монтесорі-матеріали, з якими дитина працює, спочатку діючи за зразком, а потім — самостійно

виконуючи вправи. А звідси випливає – основний девіз її методу: «Допоможи мені зробити це самому» [3]. Увага, воля, зосередженість, пам'ять, здатність порівняння – все тренується в процесі сенсорної діяльності, вона ж надає тонізуючу дію на нервову систему дитини. У дошкільному віці особливо вимагає вправи дотиково-м'язове відчуття, що необхідно в майбутньому для багатьох професій. М. Монтесорі наголошувала на реалізації ідеї вільного вибору кожною дитиною виду діяльності та тривалості занять, застосування спеціально розробленого набору навчальних матеріалів, відсутність тестувань, оцінювання, похвали та покарання.

Грамотний фахівець повинен розуміти це і створювати для малюка навчальне середовище, яке сприяло б максимальному розкриттю всього того, що в дитину заклала природа.

Аналізуючи педагогічну діяльність М. Монтесорі щодо побудови навчально-виховного процесу, можна виділити ряд відкриттів, які і лягли в основу її методу: голова, серце, руки повинні зв'язати розпізнавальне, моральне, емоційне і соціальний розвитку; свобода вибору (робота з матеріалами), навчити дитину вільно вибирати ту чи іншу види діяльності, навчити його стати незалежним; свобода дій, коли діти вибирають де їм зручніше займатися – за столами (в класах немає парт) або ж на килимку (що є робочою зоною для дитини); свобода часу, дитина займається з матеріалом стільки часу, скільки це йому необхідно; потреба в повторенні (процес концентрації уваги); любов до порядку; соціальне навчання; вчитися навичкам і ролі в суспільстві, як вести себе в суспільстві.

Монтесорі вважала, що дітям притаманне вміння самонавчатися, що вони здатні засвоїти важливі поняття в процесі спонтанної діяльності. Відповідно, немає необхідності примушувати дітей учитися [2]. Після презентації матеріалу – право на самостійну діяльність, яка захоплює увагу дитини, тому що вона спрямована на задоволення її внутрішньої потреби, на будівництво дитиною самого себе.

Отже, важливими принципами, яких ми варто дотримуватись у Монтесорі – середовищі при підготовці дошкільників до школи є: свобода рухів, свобода вибору діяльності, свобода повторень,

свобода вираження почуттів, свобода соціальних контактів. Дітям потрібна свобода, щоб вчитися будувати власні соціальні відносини. Вільна дитина спонтанно допомагає іншим і дорослішає завдяки цьому. Уміння кооперувати з іншими вибудовується легше, ніж уміння конкурувати. Діти вчать поважати роботу інших, що зосереджено займаються власними справами. У них загострюється почуття справедливості. Свобода і активна робота в правильно організованому середовищі – це умови, які спонукають до виховання соціально орієнтованої поведінки.

Діти, які користуються своїм правом розпоряджатися своєю свободою, стають незалежними особистостями, надійними і відповідальними за свої вчинки. Свобода ця не є необмежена. Межі її задаються ззовні, і дитина відчуває їх. Свобода, що обмежена рамками, швидше приводить до розуміння життя.

Основоположні ідеї такого «вільного виховання» зберігають свою актуальність у наш час, коли відбуваються фундаментальні зміни в соціально-економічному та культурному житті суспільства. Водночас вони набувають нового звучання у зв'язку зі зміною акцентів у трактуванні самого феномена свободи. Аналіз необхідності впровадження ідей М. Монтесорі в сучасну систему дошкільної освіти дозволяє зробити такі висновки, що даний метод не тільки зберігає свою актуальність у всьому світі, але й повністю відповідний основній меті сучасної дошкільної освіти, спрямованої на саморозвиток і самовизначення дітей, система дидактичних матеріалів, що використовується у рамках цього методу, сприяє створенню сприятливого розвиваючого середовища і творчому розвитку суб'єктів освіти, даний підхід допомагає в повній мірі індивідуалізувати процес розвитку, навчання і виховання, отже, зробити його безболісним для становлення особистості дитини.

Створення атмосфери довіри, поваги до особистості дитини є основною вимогою до роботи педагога в Монтесорі-групі. Подібна атмосфера допомагає дитині стрімко просуватися в своєму розвитку як повноцінна, активна, самодіяльна особа. В центрі процесу дошкільної освіти знаходиться особистість неповторної, безпосередньої, несхожої на інших дитини. Використання педагогічних ідей М. Монтесорі в вихованні сучасного дошкільника

можна виразити так: основний принцип роботи — підготовка дитини не до школи, а до життя.

Список використаних джерел

1. Дичківська І.М. М. Монтессорі: теорія і технологія: навч.-метод. посіб. для використання в навч.-виховному процесі / І.М. Дичківська, Т.І. Поніманська; М-во освіти і науки України. – Київ: Слово, 2009. – 303 с.
2. Монтессорі М. Дом ребенка: Метод научної педагогіки, 1920.

*Демянчук Тетяна Олександрівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Мельничук Л.Б.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'ячука»*

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ «КІЛЬЦЯ ЛУЛЛІЯ» У ПРОЦЕСІ ІНТЕГРОВАНОГО ЗАНЯТТЯ ДЛЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Однією з інноваційних ігрових технологій розвитку мовлення дітей дошкільного віку є теорія розв'язання винахідницьких завдань (ТРВЗ), ключовими принципами якої є розв'язання суперечностей, системний підхід, тобто вміння бачити навколишній світ у взаємозв'язку всіх його елементів, а також уміння віднайти необхідний у даній ситуації резерв.

Кільця Луллія – один із засобів розвитку інтелектуально-творчих здібностей дітей, запропонований авторами ТРВЗ для використання в закладах дошкільної освіти. Цей посібник вносить елемент гри в освітню діяльність, допомагає підтримувати інтерес до досліджуваного матеріалу [1].

Метою використання даної технології є розвиток основних компонентів мовленнєвої системи (фонематичного сприйняття та звукового аналізу, граматичного ладу мовлення, словникового запасу та зв'язного мовлення) дітей старшого дошкільного віку.

Фрагмент інтегрованого заняття для дітей середнього дошкільного віку на тему: «Сторінками казок».

Мета: розвивати пам'ять, увагу, уяву, мислення, мовлення, творчі здібності, дрібну моторику пальців рук. Виховувати любов до української казки, добрі почуття, співпереживання, дружелюбність, організованість, впевненість. Вчити дітей складати короткі розповіді про тварин з використанням Кілець Луллія. Узагальнити та систематизувати знання дітей про знайомі казки, пізнаючи та називаючи їх за допомогою загадок та атрибутів до казки. Закріпити вміння дітей будувати ряд з паличок Кюїзенера, від найдовшої до найкоротшої, поняття «один», «багато», «довгий», «короткий», просторові уявлення «вгорі», «внизу», «під», «над». Удосконалювати вміння добирати прикметники до іменників. Вправляти в нетрадиційних формах роботи з образотворчої діяльності (засипання готової форми крупами) та малювання ватними паличками. Спонукає до інсценування казок, наслідування їх героїв.

Матеріал: «чарівна торбина», книга з казками, «чарівна скриня», рукавички для гри, пшеничний колосок, іграшкові мишенята, пірамідка, палички Кюїзенера, Кільця Луллія, тарілочки, Колобок, маски, музичний супровід, кукурудзяна крупа, жовта фарба, ватні палички, аркуш паперу А – 5 формату, із зображенням ілюстрацій до казок, титульна сторінка до книги, в'язка з бубликами.

Обладнання: мультимедійна дошка, проектор, ширма.

Хід заняття:

I. Організаційний момент: Діти стоять в колі, вихователь тримає в руках «чарівну торбинку», в якій лежить книга казок.

Вихователь: - Вам цікаво дізнатися, що ж лежить у «чарівній торбині». (діти сідають на стільчики)

У торбинці лежить книга

А у книзі є казки

Ті, що люблять малюки.

Книга наша відкривається –

Дивна казка починається.

II. Актуалізація і мотивація навчальної діяльності:

Слайд із зображенням Феї Казок (голос за кадром).

Фея Казок: - Добрий день, малята! Я - Фея Казок. До вас я прийшла із далеких країв. Ви всі, напевно, мене добре знаєте. Цілісінький день ходжу я лісами та полями і збираю у велику скриню казки. Потім обираю серед них найцікавіші, приношу їх дітям в дитячий садок. Я часто приходжу до вас перед сном, щоб ви спокійно спали, щоб на вашому обличчі не зникала усмішка. Прийшла я до вас і сьогодні тому-що знаю, що ви любите слухати казки і багато їх знаєте. І сьогодні я запрошую вас до чудової країни казок. Ви хочете потрапити туди?

III. Постановка проблеми

Вихователь: - Фея Казок залишила нам саме ту чарівну скриню в яку вона збирає казки. Щоб дізнатися які казки нам сьогодні вона приготувала, скриню потрібно відчинити.

Вихователь: - Подивіться, що це? Щоб потрапити в Країну Казок, нам потрібно відчинити замок.

Пальчикова вправа «Замок»

Вихователь: - Давайте подивимось, що ж лежить у чарівній скрині.

Вихователь: Діти, погляньте - це ж сторінка із книги казок. Але вона зачаклована. *«Для того, щоб сторінку розчаклувати, про казкових героїв треба розповідь скласти».* А допоможуть нам в цьому кільця Луллія. *(Діти складають короткі розповіді про тварин: назва тварини, її дитинчат і що вона їсть).*

Вихователь: - Давайте подивимось, що ще є у чарівній скрині. *(Дістає рукавичку).* Що це?

В лісі звірам всім на втіху,
Що згубив старенький дід?
Влізла мишка туди й жабка,
Заєць, лиска, вовк, ведмідь,
Ще й кабан - іклан. Будь - ласка.
Пригадайте, що за казка.

(«Рукавичка»)

Вихователь: - Фея Казок і вам малята залишила рукавички у чарівній скрині. Підходьте всі до мене швиденько, і у коло ставайте гарненько. Рукавички одягайте, і гру починайте. З рукавичкою у гру

пограємо героїв казки усіх пригадаємо. Подивіться уважно на свою рукавичку, і дізнаєтесь, який казковий герой заховався у ній.

IV. Закріплення попередніх знань

Дидактична гра «Хто заховався в твоїй рукавичці?»

Вихователь:

- Хто заховався у твоїй рукавичці?(вовк);
- Розкажи про вовка, який він?(сердитий, зубатий, голодний, сірий);
- Розкажи про мишку, яка вона?(маленька, сіренька, довгаста, спритна);
- Як можна сказати про героїв казки? Які вони? (дружні).

Вихователь: - Так, і справді усі звірята були дружними тому - що, нікого не залишили мерзнути взимку у лісі, а впустили усіх у теплу рукавичку.

Вихователь: - Молодці! А зараз усі рукавички повертаємо, та далі у казочку вирушаємо. Давайте дізнаємося яку ж ще казочку нам приготувала Фея казок. Вихователь відкриває скриню та дістає зі скрині пшеничний колосок. Запитує з якої казки цей предмет. На ширмі з'являються герої казки «Пшеничний колосок» мишенята Круть та Верть та сперечаються за іграшкову пірамідку, яку не можуть поділити між собою.

Круть: - Це моя пірамідка?

Верть: - Ні, це моя пірамідка.

Круть: - Віддай, це моя.

Вихователь: - Не сперечайтесь, мишенята. Ми можемо вам допомогти. Зробити для вас ще багато пірамідок. А в цьому нам допоможуть кольорові палички. Давайте за столики посідаємо та пірамідки для мишеняток поскладаємо.(діти сідають за столи та складають пірамідку з паличок Кюїзенера).

Дидактична гра «Склади пірамідку»

Вихователь:

- Скільки всього кольорових паличок у пірамідці?(багато)
- Скільки синіх, червоних, жовтих паличок?(одна)
- Паличка якого кольору найдовша за розміром?(оранжевого)
- Де вона лежить вгорі, чи внизу?(в низу)
- Паличка якого кольору найкоротша за розміром?(білого)

- Де знаходиться вона у пірамідці?(вгорі)
- Паличка якого кольору лежить над червоною?(блакитного)
- Паличка якого кольору лежить під жовтою?(фіолетового)

Вихователь: - Молодці малята, що допомогли ви мишенятам. Тепер вони ніколи не будуть більше сперечатися між собою, а дружно гратися та допомагати півникові.

Вихователь: - Що ж, мабуть, настав час відпочивати та наступну казочку пригадати. (на ігровий килимок прикотився Колобок);

Вихователь: - Діти подивіться, хто це завітав до нас? – Із якої він казки? – А давайте ми з колобочком трішки пограємося.

V. Фізкультхвилинка

Вихователь: - Поки колобок з нами грався, у цей час усі герої цієї казки геть порозбігалися, лише тіні їх позалишалися. – А давайте ми кожного героя тінь знайдемо та у казочку їх повернемо. (діти сідають за столи)

Дидактична гра: «Підбери тінь» (Робота з Кільцями Луллія)

Вихователь: - Подивіться малята як зрадив Колобок, що ви йому допомогли повернути усіх героїв у казочку. Котився Колобок, котився, і з лісовими звірятами зустрівся. А давайте ми наголівники поодягаємо, і героїв казки усіх пригадаємо. Музику ввімкнемо, і в таночок всі підемо.

Гра – перетворення «Лісові звірята»

Вихователь: - Давайте пригадаємо кого першого зустрів Колобок? – Пострибайте зайчики. – Кого другого зустрів Колобок? – Поповзайте, як вовки. – Хто наступний зустрівся Колобку? – Покажіть, як ходять ведмедики. – І кого останнього зустрів Колобок? – Походіть як лисички.

Вихователь: - А Колобочку вже час повертатися до дідуся та бабусі. А ви наголівнички знімайте та знов у казочку вирушайте.

Вихователь: - А я вам пропоную самостійно створити книгу казок.(діти сідають за столи).

V Практична діяльність.

Вихователь: - Незабаром настане весна. Усі казкові герої теж з нетерпінням чекають на тепло та яскраве сонечко. Але сонечко ще не поспішає з'являтися на небі, та зігрівати все довкола. То ж давайте ми з вами подаруємо сонечко для вашого улюбленого героя, що

зображений на кожній сторінці вашої книги. Для цього потрібно взяти крупу яка лежить у вас на тарілочках та засипати нею серединку сонечка, при цьому однією рукою притримуючи аркуш паперу.

Вихователь: - А що ще не вистачає у сонечка щоб воно тепло гріло та гарно світило?(промінчиків);

Вихователь: - Тож візьміть усі ватні палички, вмочіть їх у жовту фарбу, та домалуйте сонечку промінчики.(діти виходять на килимок).

Вихователь: - Молодці діти. Які ж гарні сонечка, у вас вийшли. – А давайте ми усі сторінки зберемо, та чарівну книгу казок з них зробимо.

Вихователь: - Ось подивіться, яка чудова книга у нас вийшла, наповнена добротою, чарівністю, любов'ю, сонячним теплом та світлом, яке обігріває усіх героїв казок нашої книги.

Вихователь:

VI. Підсумок заняття

Вихователь: - Яка б не була цікава казка, але ж вона закінчується! Якими словами закінчується казки?

- Ось і казочці кінець, а хто слухав молодець.
- З героями яких казок ви сьогодні зустрічались?
- Що сподобалося найбільше?

Вихователь: - За те, що ви сьогодні були старанними, чемними та уважними Фея Казок приготувала вам подарунок. (вихователь дістає із скрині в'язку бубликів);

Вихователь: - Мені малята казочка, а вам бубликів в'язозка.

Ось і казочка скінчилась

Чарівна скриня зачинилась!

Отже, ігровий метод навчання «Кільця Луллія» сприяє створенню зацікавленої, невимушеної атмосфери, знімає психологічне і фізичне напруження, забезпечує сприйняття нового матеріалу, тим самим є потужним засобом розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Алтшуллер Г. С. Введение в ТРИЗ – теорию решения изобретательских задач. Минск : Ozon, 2020. 462 с.

2. Богуш А. М. Компетентнісний підхід до мовленнєвого розвитку дошкільників. *Педагогічна і психологічна науки в Україні*. Т. 2 : Дидактика, методика, інформаційні технології. Київ : Педагогічна думка, 2007. С. 155-170.

3. Рогальська І. П. Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві : сутність, специфіка, супровід : Монографія. Київ : Міленіум, 2008. 400 с.

*Довгаль Юлія Володимирівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Пагута Т.І.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

ФОРМУВАННЯ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ В ПРОДУКТИВНИХ ВИДАХ ДІЯЛЬНОСТІ

Підготовка до школи – основна тема для батьків і вихователів старших дошкільнят. Перехід дитини дошкільного віку з дитячого садка до школи - є важливим етапом її життя. Школа дуже змінює спосіб життя дитини. Вона поіншому починає відноситися до себе і до світу. Діти дуже довго з хвилюванням чекають цього моменту. У неї з'являються нові обов'язки, розширюється коло спілкування. Серйозним випробуванням для більшості дітей стає новий розпорядок. Перехід до навчання як систематичної та цілеспрямованої діяльності, різке зниження рухової активності, значне напруження, нові обов'язки і вимоги дисципліни – все це є великим навантаженням для дитини. Це призводить до проблем у навчанні та кризи семирічного віку[1]. Життя дитини пов'язане не тільки зі зміною середовища її розвитку, а з відповідними процесами самоусвідомлення, відкриттям у собі нових можливостей.

Проблема готовності дитини до школи існувала завжди. Її намагаються розв'язати вчені всіх країн. Одні вважають, що потрібно починати готувати дитину з трьох років, інші – за рік до вступу до школи. А взагалі усе дошкільне життя – це і є підготовка до школи. Мета дорослих – познайомити дитину зі школою, допомогти подолати труднощі. Саме у дошкільних закладах знають, якою повинна бути підготовка до школи, коли потрібно розпочати тренування інтелектуальних здібностей, розвивати її соціальні навички, займатися психологічним і емоційним вихованням дошкільника.

Інтелектуальна готовність – розвиток пізнавальних процесів (сприймання, мислення, уваги, пам'яті, мовлення). Інтелектуальна готовність до шкільного навчання пов'язана з розвитком розумових процесів – здатністю узагальнювати, порівнювати об'єкти, класифікувати їх, виділяти істотні ознаки, визначати причинно-наслідкові залежності, робити висновки [3]. Діти у віці 6-7 років повинні вміти узагальнювати, порівнювати предмети, класифікувати їх, виділяти істотні ознаки, визначати причинно-наслідкові залежності, аналізувати і робити самостійні висновки. Підґрунтя для всього подальшого розвитку інтелекту закладається до 3-х років, коли розвивається фундаментальна здатність мозку приймати зовнішні сигнали, створювати образи предметів і запам'ятовувати їх, стверджує американський дитячий лікар і психолог, автор оригінальних технологій раннього навчання дітей Глен Доман. Саме він наголошує, що потенціал, закладений у перші 5 років життя, людина ніколи не може перевершити [2].

Проблема інтелектуальних можливостей дітей дошкільного віку цікавила закордонних вчених таких, як Г. Гетцер, Я. Ірасек, А. Керн, С. Штребель. Це знаходить відображення в застосованих ними тестах, що показують розвиток дитини в області мислення, пам'яті, сприйняття та інших психічних функцій.

Л. Виготський один із перших, хто чітко сформулював думку, що інтелектуальний розвиток дитини полягає не стільки в кількісному запасі уявлень, стільки в рівному розвитку інтелектуальних процесів, тобто в якісних особливостях мислення. Дитина повинна вміти виділяти істотне в явищах навколишньої

дійсності, вміти порівнювати їх, бачити подібне і відмінне; вона повинна навчитися міркувати, знаходити причини явищ, робити висновки, володіти вмінням узагальнювати і диференціювати у відповідних категоріях предмети і явища навколишнього світу.

Таким чином, інтелектуальна готовність дитини характеризується дозріванням аналітичних психологічних процесів, оволодінням навичками розумової діяльності. Це певний рівень розвитку пізнавальних процесів, які відбуваються протягом дошкільного віку. Інтелектуальна готовність дитини до школи полягає у певному кругозорі, запасі конкретних знань, в розумінні основних закономірностей.

Список використаних джерел

1. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навчальний посібник. Київ : Центр учбової освітньої літератури, 2012. С. 204–207.
2. Дичківська І. Розвивати інтелектуальну обдарованість. Технології раннього навчання Глена Домана. *Палітра педагога*. 2004. №2. С. 7.
3. Інтелектуальні здібності дитини / упоряд. К. С. Максименко, О. П. Главник. Київ. : Мікрос. СВС, 2003. 112 с.

*Донченко Оксана Володимирівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Пагула Т.І.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Дослідники в галузі дитячої психології впевнено підкреслюють, що це сенситивний період для забезпечення морфологічного розвитку дитини дошкільного віку, пізнавальної сфери, формування індивідуально-психологічних особливостей особистості, формування відповідальності дитини дошкільного віку. Одним із факторів формування зазначених характеристик є поєднання традиційних і нетрадиційних видів фізичного виховання дитини, які

доповнюють категорію оздоровчих технологій і впливають на її формування.

Питання здоров'язберігаючих технологій на сучасному етапі стали предметом досліджень М. Антропової, І. Брехмана, С. Бурсової, О. Гнізділової, Л. Жуковської, М. Носко та інших. Формування культури здоров'я особистості досліджували Ю. Бойчук, В. Горашук, О. Омельченко, В. Шкуркіна та інші.

Здоров'я – це комплексна структура, всі складові якої (фізична, психічна, духовна, соціальна) направлені на формування особистої цілісності людини.

Розкриємо поняття здоров'язберігаючих технологій. Це система заходів, що включає взаємозв'язок усіх факторів освітнього середовища, спрямованих на збереження здоров'я дитини на всіх етапах її навчання та розвитку. Концепція дошкільної освіти передбачає не лише збереження здорового способу життя та здоров'я дітей дошкільного віку, а й активне формування.

Здоров'язберігаюча технологія – це сприятливі умови виховання дітей у ЗДО, до яких відноситься сприятливий мікроклімат у групі, адекватність вимог та методик, що використовуються у навчально-виховному процесі; раціонально організоване навчання відповідно до вікових, статевих, індивідуальних особливостей дитини, збалансованість навчального і фізичного навантаження [4, с. 92].

Метою здоров'язберігаючих технологій у дошкільному навчальному закладі є забезпечення високого рівня реального здоров'я дітей дошкільного віку та виховання валеологічної культури як сукупності свідомого ставлення дитини до свого здоров'я та здоров'я інших людей. Застосування здоров'язберігаючих технологій допомагає суттєво оптимізувати цей процес і є необхідною умовою створення здоров'язберігаючого середовища, яке забезпечує повноцінні умови для формування здоров'я дітей та сприяє їх всебічному розвитку [2, с. 362].

Поняття «здоров'язберігаючі технології» – це єдина система, що об'єднує в собі усі напрями діяльності ЗДО щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я дітей:

– сприятливі умови навчання дитини в ЗДО (відсутність стресових ситуацій, адекватність вимог, методик навчання та виховання);

– оптимальна організація виховного процесу (відповідно до вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм);

– повноцінний та раціонально організований руховий режим.

Здоров'язберігаючі технології як сукупність наукових знань, засобів, методів і прийомів, дозволяють оцінити функціональні та психофізіологічні параметри здоров'я індивіда [4, с. 93].

Численні дослідження вчених доводять, що рухова діяльність, яка лежить в основі реалізації таких технологій, є важливим чинником успішного як фізичного, так і психічного розвитку дитини.

До інноваційних форм здоров'язберігаючих технологій в ЗДО відносять низку лікувально-профілактичних процедур: фітотерапію, масаж, спелеотерапію, стретчинг, «су-джок» терапію, хатха-йогу та інші. Реалізацією цих технологій займається психолог за допомогою спеціально організованих зустрічей з дітьми, вихователі та фахівці дошкільної освіти в педагогічному процесі ЗДО [1, с. 102].

Одними з різновидів новітніх засобів здоров'язберігаючих технологій є фітотерапія, застосування якої пов'язане із використанням лікарських рослин, настоїв, чаїв та ароматерапія. Основною метою ароматерапії є профілактика і лікування багатьох захворювань шляхом впливу на організм біологічних ефірних олій. Такі заходи перспективного оздоровлення спрямовані на профілактичне зміцнення та збереження не лише фізичного самопочуття дошкільників, але і забезпечення емоційної рівноваги в нервовій системі [3, с. 198].

Модернізованим підходом вважається використання спелеотерапії. Вона полягає у тривалому перебуванні дітей в умовах мікроклімату печер, гротів, шахт. Спелеотерапія слугує для профілактики та лікування захворювань дихальних шляхів, позитивно впливає на фізіологічні процеси в нервовій системі, покращує розвиток пізнавальних мозкових структур.

Дуже корисним для дошкільників є масаж, який сприяє формуванню опорно-рухового апарату, підвищує тонус м'язів. Під керівництвом дорослого діти використовують техніки самомасажу:

точковий масаж, шишковий, каштановий, жолудевий масаж, щіточковий та горіховий, масаж вушних раковин.

Стретчинг – це комплекс вправ та положень для розтягування певних м'язів, зв'язок, сухожилів тулуба та кінцівок. Основним ефектом стретчингу є підвищення гнучкості. Стретчинг допомагає набуту дитині не лише фізичну витривалість, силу, спритність, рівновагу, а ще й тренує стресостійкість [5].

Отже, здоров'язберігаючі технології виступають домінуючим комплексом традиційних та інноваційних прийомів, що мають оздоровчий ефект. В дошкільному середовищі такі методи доцільні у застосуванні, оскільки, як правило, відрізняються практичною ефективністю, безпечні, універсальні та доступні у використанні, мають нетрадиційний підхід у збереженні здоров'я, є цікавими для дошкільного контингенту, ефективними у розвитку фізичних даних, пізнавальних структур психіки, соціалізації особистості та морально-емоційного відновлення у дитячій життєдіяльності.

Список використаних джерел

1. Вільчковський Е. С., Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посібник. Суми: Університетська книга, 2005. 428 с.

2. Гнізділова О. А., Бурсова С.С. Використання здоров'язбережувальних технологій у період адаптації дітей до дошкільного навчального закладу. Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження: колективна монографія. Харків. 2017. С. 361-367.

3. Левшунова К. В. Здоров'язберігаючі технології як чинник психічного благополуччя дошкільника. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. С. 197-205.

4. Омері І. Д. Здоров'язберігаючі технології в дошкільних навчальних закладах. *Вісник Харківського національного університету*. 2015. № 1149. С. 90-94.

5. Особливості стретчинга для дітей. URL: <http://karapuz.net.ua/1071-stretching-dlya-ditey-shcho-tse-takeosoblivosti-igrovogo-stretchinga-dlya-doshkilnyat-vpravi-dlya-diteydoshkilnogo-viku.html> (Дата звернення: 11.10.2022)

*Донченко Оксана Володимирівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Пагула Т.І.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янука»*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ЗДО

Культура здоров'я також має велике значення в підготовці людини до продуктивної праці. Крім фізичних якостей (швидкість, сила, витривалість, спритність), розвиваються при цьому цінні психічні якості (наполегливість, воля, цілеспрямованість, рішучість, самовладання). Засобами фізичного виховання є різноманітні фізичні вправи, спорт. Наразі систему фізичного виховання в ЗДО потрібно вдосконалювати. У практиці дошкільної освіти слід створити систему фізичного виховання, головним завданням якої було б покращення здоров'я дітей шляхом використання повного арсеналу інструментів і методів традиційної та нетрадиційної фізичної культури з їх інноваційними підходами.

Основа здоров'я закладається до народження і в перші роки життя. В перші роки починають розвиватися етичні якості, задатки інтелекту, менталітет, формується і спосіб майбутнього життя людини.

Вивчаючи особливості кожного вікового періоду, теорія здорового способу життя дошкільника, узагальнюючи наукові дані та практичний досвід, визначає завдання здорового способу життя, доцільні засоби та методи, оптимальні організаційні форми процесу здорового способу життя дошкільників [2, с. 154].

У перші роки в ЗДО фізичне виховання є основою цілісного розвитку дитини. У цей період закладаються основи нормального здоров'я, фізичного розвитку та підкреслюються основні характеристики особистості людини. Тому створення належних умов для комплексного вирішення цих проблем завжди було предметом вивчення теорії здорового способу життя дітей старшого дошкільного віку.

Організм дитини дуже раптово реагує на невеликі відхилення від норми в його оточенні, що пов'язано з його інтенсивним розвитком і недостатньою функціональною зрілістю окремих органів і систем. Зв'язок між соматичними та психічними процесами у дітей старшого дошкільного віку сильніший, ніж у дорослих.

«Тому теорія здорового способу життя обов'язково враховує психічні та анатоמו-фізіологічні особливості дітей старшого дошкільного віку, науково обґрунтовуючи засоби та методи фізичної культури дитини» [5, с. 13].

«Культура здорового способу життя здійснюється в тісному зв'язку з моральним, розумовим, естетичним та трудовим вихованням, тільки за цієї умови воно буде сприяти формуванню всебічно розвиненої дитини» [2, с. 125].

У процесі формування здорового способу життя створюються сприятливі умови для набуття загальної моралі та виховання на цій основі стійкої поведінки. Виконуючи вправи, рухові ігри, використовуючи загартовувальні процедури, діти отримують уявлення про певні моральні поняття (чесність, доброта, акуратність тощо), а також систематично вправлятимуться у спостереженні за спілкуванням з колегами. Емоційна насиченість переважної більшості вправ посилює їх вплив на формування особистості дитини [2, с. 130].

В. П. Горашук здоровий спосіб життя розглядає як діяльність, спрямовану на формування, збереження, зміцнення і відновлення здоров'я людей як умови і передумови здійснення, розвитку інших сторін і аспектів способу життя [5, с. 11].

Д. Д. Глазирін запропонував для оцінки здоров'я дітей і підлітків використовувати щонайменше 4 критерії:

- 1) наявність (або відсутність) у момент обстеження хронічних захворювань;
- 2) рівень функціонування основних систем організму;
- 3) ступінь опірності організму до несприятливих впливів;
- 4) рівень досягнутого фізичного розвитку і ступінь його гармонійності [3, с. 213].

Важливим показником, що відображає соціальне благополуччя дітей, є рівень фізичного і нервово-психічного розвитку. Без

включення цих показників оцінка стану здоров'я буде неповною. Оцінка досягнутого рівня фізичного розвитку і ступеня його гармонійності проводиться шляхом співставлення отриманих даних з регіональними стандартам [4, с. 99].

Культура здорового способу життя тісно пов'язана з трудовим, вона створює необхідні передумови для високопродуктивної праці людини. Технічний прогрес у галузі праці сьогодні не зменшується, але певною мірою потреба у фізичних вправах для праці зростає, хоча і інакше, ніж раніше. У довгостроковій перспективі, за соціологічними прогнозами, вимоги до загальної працездатності працівника зростають у переважній більшості професій на основі міцного здоров'я та нормального фізичного розвитку. У процесі формування культури здорового способу життя розширюються функціональні можливості організму, розвиваються координаційні навички, зір, сила, швидкість, витривалість та інші якості, які позитивно впливають на працюючих дітей.

Наполеглива праця для дітей старшого дошкільного віку не тільки формує їхні трудові навички, а й розвиває такі фізичні якості, як сила, витривалість, рухливість. Все це сприяє поліпшенню фізичного розвитку дітей. Отже, якщо фізичне виховання є необхідною основою для роботи, то робота, отже, впливає на фізичний розвиток дитини.

Висновки. Для того, щоб у нашому житті і в нашій країні покращилося здоров'я, змінилося життя взагалі, потрібно вже з старшими дошкільниками та іншими дітьми працювати над збереженням здоров'я, а саме: вихователю не тільки на заняттях пропагувати здоровий спосіб життя, а й на інших заняттях, а також на перервах проводити з дітьми різноманітні рухливі ігри, проводити зарядки, також наголошувати на тому, щоб діти правильно харчувалися, а в цьому їм повинні вже допомагати батьки, тобто повинна бути ще й співпраця вихователів і батьків. Також діти повинні загартовуватися, дотримуватися режиму дня, цим вони вже змалечку виховують у собі такі риси, як: дисциплінованість, пунктуальність, самостійність і багато інших гарних якостей.

Список використаних джерел

1. Вільчковський Е.С. Методика фізичного виховання в дитячому садку. Київ: 2009. С.1-20.
2. Вільчковський Е.С., Курок О.І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: Навч. посіб. Суми: ВТД «Університетська книга», 2018. 428 с.
3. Глазирін Д.Д. Основи диференційованого фізичного виховання. Черкаси : Відлуння – плюс, 2003. с. 351.
4. Григоренко Г.І. Нетрадиційні методи оздоровлення дітей дошкільного віку: навчальний посібник. Запоріжжя: ЗНУ, 2016. 116 с.
5. Свириденко С.О. Формування здорового способу життя молодших школярів у позакласній виховній роботі: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. (13.00.01)/ Ін-т проблем виховання АПН України. Київ,1998. 16 с.

*Євпат Наталія Віталіївна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – д. пед. н., проф. Марчук О.О.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янука»*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність проблеми творчого розвитку дитини сьогодні є провідною в усіх державних документах про освіту. У Конституції України, Законі України «Про дошкільну освіту» (редакція від 16.07.2019) Базовому компоненті дошкільної освіти, Державних національних програмах «Освіта» (Україна ХХІ століття), «Діти України» визначено, що відродження України, її розвиток як могутньої незалежної держави значною мірою залежить від творчості та активності її громадян, їх ініціативи; тих умов, які створюються для розвитку та реалізації творчого потенціалу кожної особистості.

Дослідження творчого потенціалу людини отримало інтерпретацію з позицій сучасної науки в роботах П. Крамара, В. Ніколко, О. Клепікова, Т. Кучерявого, Б. Новикова, І. Пригожина, О. Чаплигіна та інших.

У старших дошкільників здатність до творчості формується повільно, проходячи декілька стадій розвитку. Творчі здібності старших дошкільників характеризуються, насамперед, проявленням уяви (Б. Нікітін, Т. Титаренко, О. Цибуля та ін.). Ці здібності виявляються у тих випадках, коли дитина діє не за шаблоном, пропонує і реалізує оригінальні способи рішення практичних та ігрових задач, виявляє творчість та отримує такі її продукти, як малюнок, казка, оповідання, конструкція [1, с. 72].

Уяву дошкільника відрізняє уміння спрямовувати свої уявлення в потрібне русло, підпорядковувати їх певній меті. Дуже важливо, що разом із переходом діяльності уяви на внутрішній план у старшого дошкільника з'являється здатність підкоряти її певному задуму, дотримуватися заздалегідь окресленого плану. Невміння управляти своїми ідеями, підпорядковувати їх своїй меті призводить до того, що найкращі задуми і наміри гинуть, не втілюючись. Тому найважливіша лінія в розвитку уяви дитини – це розвиток її спрямованості. Саме тому, починаючи вже зі старшого дошкільного віку, важливо допомогти дитині втілювати свої задуми, підпорядкувати уяву певній меті, зробити її продуктивною [2].

Креативність є однією з базових характеристик дитини дошкільного віку, що характеризує активну позицію особистості, готовність ухвалювати миттєві рішення, допитливість, здатність коментувати процес та результати діяльності, стійку мотивацію досягнень, розвинену уяву, а також здатність до створення творчого образу, який характеризується оригінальністю, варіативністю, гнучкістю та рухливістю (Г. Айзенк, А.Г. Алейніков, Г.Альтшуллер, О. Кононко, Ю. Кулюткін, С. Лисенкова, А. Маслоу) [4, с. 78].

Дитяча творчість – своєрідна сфера дитячого життя. Займаючись нею, дитина діє, спілкується з дорослими та однолітками. Для дитячої творчості притаманна непередбачуваність, спонтанність. Творчі процеси дитини найчастіше протікають на несвідомому рівні,

а свідомість фіксує лише їхній кінцевий результат (Л. Венгер, Л. Виготський, О. Запорожець, Г. Костюк, В. Котирло та ін.) [2].

Творчі прояви у дитини спостерігаються досить рано. Вона має безліч індивідуальних відмінностей, а тому і творчі прояви будуть суто індивідуальні, хоча, безумовно, є й типові творчі прояви, характерні для дітей дошкільного віку. І у творчій, і в будь-якій іншій діяльності дитині властива всеохоплююча допитливість: від «Що це таке?» до «Хочу знати все!». Пізнавальна активність у дітей старшого дошкільного віку спрямована не тільки на пізнання окремого предмета чи явища, а й на розпізнання його устрою, причини, мети, призначення, способу використання та ін. [3; 4].

Процес розвитку творчих здібностей у цьому віці є досить специфічним, він відбувається стрімко, спонукається внутрішніми передумовами, потребою дитини у пізнанні, відкриттях, творенні, діях, а також залежить від впливів соціального середовища.

Дослідницька активність дітей є основною передумовою творчості. Діти починають оцінювати свою і чужу діяльність з точки зору законів і правил природи та суспільства. З одного боку, завдяки усвідомленню дітьми правил і законів їхня творчість стає більш свідомою, логічною, значимою. З іншого боку, критичність може завадити творчості, позаяк на етапі висунення гіпотези можуть здатися дурницями, нереальними і будуть відкинуті. Подібні самообмеження звужують можливості появи нових оригінальних ідей [3, с. 20].

Творчі здібності дошкільника реалізуються в різних видах діяльності: грі, навчанні, спілкуванні, праці. Вона виділяє такі критерії творчих здібностей: оригінальність; здатність продукувати ситуації, незвичайні відповіді, рішення, нестандартність; семантична гнучкість; здатність виділяти функції об'єкта і пропонувати різні способи його використання; образна адаптивна гнучкість; здатність виділяти функції об'єкта так, щоб побачити в ньому нові можливості; семантична стихійна гнучкість; здатність знаходити різноманітні ідеї у відносно обмеженій ситуації [3, с. 20].

Творчість – це активність дитини, спрямована на створення нового продукту в нерегламентованій жорсткими умовами ситуації. На її думку, показниками творчих здібностей у дошкільників

виступають такі якості: чутливість до проблем, готовність їх розв'язувати власними силами; відкритість новим ідеям, інтерес до невідомого; схильність руйнувати чи змінювати стереотипи, відмовлятися від шаблонів, відходити від зразків; спроможність виходити за рамки заданої іншими ситуації; швидкість аналогій, протиставлень, асоціацій; загострене сприйняття неточностей, недоліків, відхилень, незвичності, складності; уміння підійти до проблеми з різних точок зору; уміння вносити щось нове, видавати оригінальні ідеї, розв'язувати нові завдання, досягати незвичних результатів; пошуково-перетворювальне ставлення до дійсності; висока пізнавальна активність; допитливість; уміння швидко переходити від одного способу розв'язання до іншого; переключатися; переконструювати елементи в нових комбінаціях (комбінаторні властивості); дотепність, почуття гумору, інтерес до парадоксів; сміливість та незалежність суджень; здатність до постановки власної мети; об'єктивність суджень, неупередженість оцінок; самокритичність, здатність посміятися із себе; використання різних форм доказів; уміння помічати зв'язки між ознаками, формально між собою не пов'язаними; здатність сприймати об'єкти комплексно, цілісно, виділяти в них головне, істотне, відкривати потенційне; розвинена уява, метафоричність (створення фантастичних ідей); уміння дивуватися; здатність прогнозувати, передбачати, висувати гіпотези, робити припущення; орієнтація на високі стандарти якості, ідеальні еталони [3].

У базовій програмі «Я у Світі» основними етапами творчого процесу дошкільника називають: виникнення у дитини відчуття неясності чогось (поява проблеми); виникнення ряду запитань до дорослого, однолітків, самої себе; виділення значущих для успішного розв'язання проблеми елементів, диференціація головного і другорядного, усвідомлення проблеми, формулювання гіпотези, пошук і знаходження розв'язку [3].

Специфічними є і засоби розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. Формування творчих здібностей у дітей, як правило, пов'язане з грою. Дошкільнята малюють і грають, танцюють і грають, конструюють і грають, називають слова, вигадують казки й постійно грають. Грають навіть тоді, коли

займаються серйозною справою – навчанням. Через гру, експериментування, творчість відбувається пізнання дитиною навколишнього світу. У грі дитина робить спроби знайти своє місце у житті, в ній же готується до навчання у школі, нею вона живе, з грою прокидається та засинає [1].

Вчені відзначають, що для забезпечення творчої лінії розвитку в різних видах дитячої діяльності у дошкільників необхідно розвивати вміння вирішувати творчі завдання. Отже, розвиток творчих здібностей дошкільників здійснюється в процесі творчої діяльності

Творчий розвиток дошкільників відбувається за допомогою спостереження і спроб маніпуляцій з предметами, а творчий розвиток старших дошкільників відбувається за допомогою спроб передачі своїх відчуттів за допомогою доступних їм засобів. Тобто стадія спостереження поступово переходить у дію, тому способи і методи творчого розвитку полягають у стимулюванні дитини до дій. Найкраще у цьому віці ненав'язливо, але методично пропонувати дитині ігри, які будуть у делікатній формі спонукати дитину до творчої активності. Але в цьому віці для розвитку творчих здібностей дуже важлива участь батьків. Вони мають проявляти живий інтерес до діяльності дитини, грати в розвиваючі ігри вдома [3].

Ми вважаємо, що творчість дошкільника – це активність дитини, спрямована на створення нового, нестандартного вирішення поставлених завдань у нерегламентованій ситуації, та здатність бути впевненим у своїх силах та результатах власної діяльності. Розвиток творчої особистості дошкільника – це вдосконалення системи її творчого ставлення до різних аспектів життєдіяльності. Виходячи з аналізу критеріїв творчих здібностей, на які ми спиралися (О. Кульчицька, Е. Торренс), вважаємо критерії, які найяскравіше відображають суть творчих здібностей, такими: творча легкість, творча гнучкість, творча продуктивність, творча оригінальність, а також творча уява. Творчі здібності дошкільника посилюють мотивацію, розширюють коло його знань та вмінь.

Отже, творчі здібності старших дошкільників – це властивості, спрямовані на творення нового і оригінального, нестандартне бачення у звичайному нових можливостей його функціонування або

включення його як частини у нову систему, можливість продукувати значну кількість ідей.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П., Сисоєва С. О., Гузій Н. В., Кічук Н. В. Педагогічна творчість : методологія, теорія, технології; за ред. С. О. Сисоєвої, Н. В. Гузій. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. 183 с.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
3. Черепковська Н. І. Виявлення та стимуляція розвитку творчого потенціалу дітей. *Обдарована дитина*. 2006. №1. С. 18-21.
4. Шкабаріна М. А. Розвиток педагогічної креативності майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення фахових дисциплін: монографія. Рівне : Видавець О. Зень, 2019. 149 с.

*Іван Рената Федорівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Мельничук Л.Б.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

ПРОГРАМНІ ВИМОГИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Старший дошкільний вік є періодом найбільш інтенсивного соціального розвитку дитини, який повинен розглядатися на чотирьох рівнях: соціальному, інституціональному, міжособистісному, індивідуальному. Саме тому проблема формування соціального досвіду дітей, зокрема, старшого дошкільного віку, набуває особливої актуальності. Виникає нагальна потреба в осучасненні змісту, обґрунтуванні та експериментальній перевірці перспективних форм, методів і власне засобів забезпечення в ЗДО важливого поетапного процесу формування у дошкільників соціального досвіду участі в суспільному житті та його

систематичного вдосконалення.

Вагоме значення у контексті нашого дослідження мають наробки вітчизняних науковців: І. Беха, О. Сухомлинської (щодо соціального виховання і духовного розвитку особистості); А. Богуш, Р. Буре, Н. Гавриш, О. Кононко, В. Кузьменко, С. Кулачківська, Г. Люблінська, Т. Піроженко (щодо всебічного розвитку особистості дошкільника); Л. Венгер, Д. Ельконін, О. Запорожець, К. Карасьова, В. Котирло, С. Кулачківська, С. Ладивір, О. Леонтєв, М. Лісіна, В. Моляко, А. Сазонова, Т. Титаренко, Г. Усова (щодо гри як провідної діяльності в дошкільному віці); Т. Алексеєнко, І. Зверева, А. Капська, І. Рогальська, С. Савченко, С. Харченко (розроблено концепції соціалізації особистості); Ю. Богинська, О. Караман, О. Кононко, С. Курінна, І. Печенко, Р. Пріма, О. Рейпольська (визначено соціальну компетентність особистості на ранніх етапах соціалізації).

Зміст формування соціального досвіду дітей дошкільного віку визначений, насамперед, Базовим компонентом дошкільної освіти (нова редакція, 2021 р.) [1]. Чинні програми навчання, виховання і розвитку дітей у закладах дошкільної освіти деталізують зміст завдань, які означені Державним стандартом дошкільної освіти. Базовий компонент містить освітній напрям «Дитина в соціумі», який належить до інваріантного (незмінного, обов'язкового) складника стандарту дошкільної освіти. Кінцеві результати навчання викладено у Базовому компоненті дошкільної освіти, завданням якого є узагальнення найкращого актуального досвіду, який напрацьований у науці та практиці, а також концентрація уваги на найважливіших компетенціях дитини з метою уникнення її перевантаження і здійснення різнобічного розвитку відповідно до віку [2].

Формування у дітей дошкільного віку соціального досвіду відбувається за тематичним принципом з поступовим ускладненням змісту і розширенням тематики.

З кожним роком життя дитини розширюється коло її спілкування. Предметом уваги дітей старшого дошкільного віку все більше стає світ відносин дорослих людей, в який дитина намагається увійти. Центром для дитини та її щоденного буття є дорослий як носій соціальних функцій та вимог. Основною потребою

у цьому віці є прагнення дитини жити з оточуючими людьми спільним життям, входити з ними у тісний контакт, перетинатися з проблемами дорослого світу. Проте життя дитини проходить в умовах не прямого, а опосередкованого зв'язку зі світом дорослих, оскільки життєвий досвід та уміння дитини ще занадто малі. Розрив між ідеальними прагненнями та реальними можливостями дитини усувається за допомогою сюжетно-рольової гри, яка дає можливість прийняти на себе бажану роль, змодельовати бажані відносини [3].

Також у порівнянні з попереднім життєвим періодом відчутно змінюється місце дошкільника серед дорослих: зокрема, з'являється коло елементарних обов'язків; спільна з дорослим діяльність змінюється самостійним виконанням прохань, доручень, вимог, вказівок дорослого; упроваджуються елементи систематичного навчання як організованої та унормованої діяльності. В старшій групі започатковується утворення дитячого колективу, оскільки взаємини з однолітками стабілізуються, дитина знаходить постійних друзів, формується дитяча субкультура з притаманною їй територією, правилами співжиття, інтересами, соціальними ролями, статусами кожного члена, перевагами, пріоритетними цінностями [4, с. 19].

В кінці старшого дошкільного віку у дитини виникає усвідомлення власного соціального «Я», формується моральна позиція щодо оточуючих людей. Дитина вже усвідомлює ставлення до себе різних людей, може пояснити його, домагається визнання у референтному колі, схильна до прояву самоповаги, вміє пристосовуватися до нових суспільних умов життя, орієнтується в головних моральних цінностях і вимогах, керується ними у своїй поведінці, вміє налагоджувати контакт з однолітками, товаришує з пріоритетним колом дітей. Дитина у страшому дошкільному віці має уявлення про авторитет, відкриває для себе існування точки зору, несхожої з власною, намагається порозумітися у конфліктних ситуаціях, зіставляє позицію товариша з власною та прагне їх узгодити. Дитина відрізняє соціально схвальну та несхвальну поведінку, здатна визнати свою провину, поступитися особистими інтересами заради спільних, діяти справедливо, чинити по совісті [5, с. 13].

Актуальними для цього вікового періоду є наступні завдання:

- створення сприятливих умов для становлення соціальної компетентності дитини;
- розвиток соціальних емоцій та мотивів (такі як співчуття, співрадність, бажання допомогти, емпатія тощо);
- навчання орієнтуванню у реаліях суспільного світу, адаптації до нових вимог, відстоювання власних інтересів, поважаги іншого;
- виховування потреби в спілкуванні з однолітками, формування комунікативних умінь, спонукання до ініціювання контактів, взаємодії, заохочення прояву доступної міри відданості товаришам, поступливості, відповідальності у взаєминах;
- навчання висловлювати свою думку, підтримувати діалог, вести бесіду;
- збагачення досвідом спілкування з близькими та чужими, з людьми різного віку, статі;
- спонукання керуватися в спільній діяльності інтересами групи, обмежувати свої надмірні домагання, відстоювати виправдану позицію;
- допомога посісти належне місце в колі дітей групи;
- розширення уявлення про авторитет та людські чесноти, загальнолюдські цінності;
- навчання розуміти інших та рахуватися з чужою точкою зору, бути справедливими, уникати конфліктів, уникати демонстрації свого «Я» та агресивних проявів поведінки; спонукати орієнтуватися на свою совість як внутрішню етичну інстанцію [2].

В сім'ї та закладі дошкільної освіти дитина навчається входити в співтовариство дітей, знаходити в ньому своє місце, опановує правила спілкування та взаємодії, спільної з іншими діяльності, зокрема відстоює свої інтереси, уникає конфліктів, намагається їх розв'язувати шляхом домовленостей із мінімальними для себе втратами. За допомогою власного прикладу, спостережень, етичних бесід, сюжетно-рольових ігор, різних видів художньої діяльності, музичних творів, читання художньої літератури, ігор-драматизацій дорослий збагачує уявлення дітей старшого дошкільного віку про поняття «авторитет», навчає зважати на точку зору іншого, налагоджувати спільну з дітьми діяльність, засуджувати асоціальні

вчинки, розв'язувати спірні питання, бути справедливими, відповідальними, совісними [4].

Дорослий вправляє дитину в умінні дотримуватися слова, виявляти відповідальність, підтримувати слабшого, культурно поводитися, аналізувати свої «хороші» й «погані» думки. У дитини розвивається почуття солідарності, відчуття причетності до спільноти людей, бажання співпрацювати з дорослими чи однолітками.

Розвитку соціальної інертності запобігатимуть спільні творчі справи. Важливо забезпечити соціальний обмін, розвивати бажання до соціального зближення (загальні завдання задля спільної справи, спільність радісних і сумних переживань), уміння встановлювати контакти з людьми й дорожити дружбою, первинно формувати дух солідарності. Дорослий забезпечує рівновагу розвитку обох сторін дитячої особистості – соціальної та індивідуальної [5, с. 18].

Показниками компетентності дитини старшого дошкільного віку у формуванні соціального досвіду є наступні: у взаєминах з людьми дотримується моральних норм і правил культурної поведінки; здатний до самостійного вчинення морального вчинку, а не лише під контролем дорослого.

У взаєминах з однолітками прагне бути справедливим, відповідальним, ввічливим, толерантним; намагається виконати свою частинку роботи в спільній діяльності на високому рівні; оцінює вчинки людей, орієнтуючись на моральні стандарти; володіє етичними еталонами поведінки і спільної з іншими діяльності: вміє пропонувати, надавати, приймати допомогу, турбуватися про іншого, стримувати прояв своєї агресії, визнає чесноти інших, вміє виходити з конфліктної ситуації, поступатися та виявляти гнучкість, послідовність; поводить себе справедливо, спілкуючись з однолітками; керується совістю як внутрішньою етичною інстанцією.

Спокійно приймає нові умови життя, орієнтується в них, пристосовується і впливає на них; може самоорганізуватися та здійснити самостійний вибір, прийняти рішення, самостійно себе зайняти на тривалий час, надати чомусь перевагу, покласти на себе відповідальність; володіє комунікативними вміннями (вміє слухати, не перебивати, обмінюватися думками, зважає на інших, ініціює

контакти, відповідає на ініціативу інших, налагоджує взаємодію, дорожить взаєминами); адекватно поводить з рідними, знайомими та чужими; керується не тільки особистими, а й груповими інтересами; посідає в групі однолітків відповідне місце, прагне бути авторитетним у їхніх очах; виявляє тактовність у конфліктній ситуації, намагається порозумітися; не демонструє егоїстичні прояви свого «Я», зіставляє свою позицію з позицією іншого; утримується від агресивних та руйнівних дій; визнає помилки, вибачається, може себе контролювати, здатний до саморегуляції; поводить себе справедливо, вчиняє совісно.

Список використаних джерел

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / М-во освіти і науки України, акад. пед. наук України/ Наук. ред. та упоряд. О.Л.Кононко. Київ : Світич, 2008. 430с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (державний стандарт дошкільної освіти) : нова редакція / наук. кер. Т.О. Піроженко; авт. кол.: О.М. Байєр, О.К. Безсонова, Н.В. Гавриш та ін. Київ, 2021. 37 с. URL : <http://surl.li/jyzt> (дата звернення 12.11.2021).
3. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. 4-те вид., доопр. і допов. Харків : Ранок, 2013. 192 с.
4. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія / А. М. Богуш, Л. О. Варяниця, Н. В. Гавриш та ін. ; наук. ред. А. М. Богуш; за заг. ред. Н. В. Гавриш. Луганськ : Альма-матер, 2006. 368 с.
5. Капська А. Й. Соціалізація особистості – надзавдання соціальної педагогіки. *Соціальна педагогіка* : підручник / за ред. проф. А. Й. Капської. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. С. 4-19.

*Іванів Іванна Романівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – д. пед. н., проф. Марчук О.О.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янука»*

ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УПРОВАДЖЕННЯ STEM-ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС СУЧАСНИХ ЗДО

Актуальність дослідження обумовлена тим, що стрімка еволюція технологій веде до того, що незабаром найбільш популярними та перспективними на планеті фахівцями стануть програмісти, IT-фахівці, інженери, професіонали в галузі високих технологій та ін. У віддаленому майбутньому з'являться професії, про які зараз навіть уявити важко, всі вони будуть пов'язані з технологією і високотехнологічним виробництвом на стику з природничими науками. Саме тому, вважаємо, що впровадження STEM - освіти змінить економіку нашої країни, зробить її більш інноваційною та конкурентоспроможною.

Особливості формування дослідницьких умінь у дітей дошкільного віку під час застосування STEM-підходу висвітлювалися багатьма зарубіжними і вітчизняними науковцями. Так, аналізові сутності феномену STEM-освіти присвячені дослідження С. Аверіна, Дж.Брейнера, К. Джонсона, К. Кохлера, Д. Крилова, В. Маркової, С. Харкнесса, А. Церковної, В. Чеमेкова.

Концептуальні підходи та практичні напрями реалізації STEM-освіти досліджували такі провідні вчені як І. Василяшко, Д. Васильєва, С. Волянська, О. Данилова, В. Єлізарова, О. Ткаченко. Також аспекти формування інженерного мислення як нагальної потреби сьогодення розглядалися в дослідженнях науковців К. Крутій, Т. Грицишиної, І. Стеценко.

Новий Базовий компонент дошкільної освіти окреслює вимоги до обов'язкових компетентностей та освітніх результатів дитини дошкільного віку. В державному стандарті констатовано, що формування ключових компетентностей у процесі здобуття

дошкільної освіти відбувається згідно різних освітніх напрямів, спрямованих на всебічний розвиток особистості дитини [1].

STREAM - освіта дитини дошкільного віку – це цілеспрямований, організований процес формування особистості дитини дошкільного віку, що має на меті становлення і розвиток духовної сутності в єдності з оволодінням науковими компетентностями з метою формування культури інженерного мислення. Фундаментом для реалізації завдань STREAM - технологій є дошкільний вік, що потребує розробки та впровадження програм STREAM - освіти в практику сучасних ЗДО.

STREAM-освіта поєднує у собі завдання з формування у дітей загальних наукових уявлень про світ; ознайомлення з інформаційно-комунікаційними та комп'ютерними технологіями; розвиток умінь експериментувати, проводити елементарні дослідження, конструювати; навчання дітей основ опрацювання змісту тексту, грамоти, математики, а також різних видів мистецтва [3, с. 3].

Переваги STREAM-освіти полягають у навчанні не за предметами, а за тематичними напрямками, що дає змогу дитині спостерігати зв'язок між науками та сприяє систематизації навчання.

Роль компонентів STREAM-освіти у пізнанні світу:

– Science, Technology, Engineering, Mathematics забезпечують формування цілісної наукової картини світу.

– Reading + Writing – розвиток всіх видів мислення, зокрема критичного; формування вмінь опрацювання інформації: аналізу, систематизації, класифікації, узагальненню; розвиток мовлення, і, відповідно, комунікативних навичок; підготовка руки дитини дошкільного віку до письма.

– Arts дає змогу перейти від процесу милування об'єктом до його пізнання, допомагає здивувати, вразити, тобто стимулювати дитину до пізнання світу; задіявши її емоції, створивши зрозумілі для дітей образи, активізувавши їхнє наочно-образне мислення і творчі здібності [3, с. 4].

У зв'язку з актуальністю STREAM-технологій та нагальною потребою часу виникла необхідність створення парціальної програми зі STREAM-освіти для дітей дошкільного віку. На

сьогоднішній день така програма має робочу назву «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт» та перебуває на стадії розроблення.

Програмою буде передбачено реалізацію низки завдань:

- забезпечення розвитку базових (стартових) потенційних компетенцій і особистісних якостей дітей дошкільного віку, що сприятимуть формуванню творчих і технічних здібностей, продуктивного та критичного мислення дітей;

- розвиток сенсорних, інтелектуальних і творчих здібностей, інтересів дітей, допитливості та пізнавальної мотивації;

- формування сенсорної культури та культури пізнання, цінностей пізнання;

- формування пізнавальних дій, становлення свідомості;

- розвиток уяви і творчої активності;

- формування первинних уявлень про себе, інших людей, про властивості й відношення об'єктів довкілля (форма, колір, величина, матеріал, звучання, ритм, темп, кількість, числа, частина і ціле, простір і час, рух і спокій, причина і наслідок тощо), планету Земля, Всесвіт, про особливості природи, різноманіття країн і народів світу тощо [2, с. 58].

Центром програми виступає дитина як обдарована особистість, тобто така, яка самостійно, в силу власних вікових і психофізіологічних особливостей, здатна до вибору своїх дій та рішень, досягнення вищого рівня пізнавального розвитку, порівняно з її однолітками, здатна до обґрунтованих і виважених дій у нестандартних ситуаціях, усвідомлення власної відповідальності за результати своєї діяльності перед собою, колективом однолітків і суспільством [2].

У процесі розвитку здібностей, обдарованості дитини необхідно спрямувати їх у моральному напрямку. У пропонованій авторами програмі це завдання реалізовано завдяки цілісному соціально-психологічному проектуванню низки моделей взаємодії вихователя і дошкільників, функціонування яких забезпечує прогресивне духовно-креативне зростання потенціалу як дорослого, так і дитини [4].

Підґрунтям для розвитку пізнавальних процесів дитини дошкільного віку є розвиток її сенсорних, інтелектуальних і творчих здібностей.

Сенсорні здібності – це функціональні можливості організму, які забезпечують відчуття і сприйняття дитиною довкілля й самої себе. У розвитку сенсорних здібностей важлива роль належить засвоєнню сенсорних еталонів за допомогою відчуття, сприйняття, уявлення [4, с. 17].

На сьогоднішній день STREAM-освіта вже впроваджується в Україні, зокрема на базі STREAM-центрів, які відіграють роль стартових майданчиків, що надають дітям необхідну науково-технічну платформу для їхнього подальшого розвитку і становлення. У таких центрах консультантами для педагогів виступають фахівці певних галузей: інженери, наукові співробітники, математики, фізики, хіміки, біологи, аспіранти, методисти [2, с. 59].

Прикладом такого закладу є Дошкільна академія «УнікУм» Інституту обдарованої дитини НАПН України. Кожна освітня лінія, за якою працюють педагоги Дошкільної академії, реалізується завдяки пізнавальній (наявні знання й уявлення дитини) та практичній діяльності (вміння користуватися набутим досвідом у повсякденному житті) дітей, передбачає поступове ускладнення пропонованого матеріалу, розширення напрямів діяльності.

Заняття проходять для дітей з використанням різноманітних джерел, засобів і способів отримання інформації (3D-наочності, інтерактивних пізнавальних презентацій та дидактичних казок, а також інноваційних технологій та авторських методик) [3].

Академією створено для дітей від 3 до 6 років освітні курси за інтегрованими розвивальними програмами, у яких розвивальне навчання поєднано з процесом саморозвитку шляхом організації розвивального середовища.

Курсом «Логіки світу» (за методикою І. Стеценко) передбачено цілеспрямований розвиток мислення дітей. Основною формою навчання є ігрова діяльність: ігри-дослідження, а також інтелектуальні, дидактичні та рухливі ігри. Діти мають можливість в легкій та цікавій для сприйняття формі розв'язувати оригінальні геометричні задачі, задачі з теорії множин, математичної логіки,

комбінаторики, конструювання, задачі з естетичного розвитку та формування моральної культури [3, с. 5].

«Конструювання для пізнання».

Заняття з конструювання – це ознайомлення з навколишнім світом, поглиблення знань про довкілля, дослідницька діяльність, яка передбачає пошук конструкторських рішень, навчає дітей моделюванню, придумуванню зручних, міцних, функціональних та гарних конструкцій, сприяє розвитку мислення й мовлення, спонукає до розмірковування, умовиводів та висновків.

На заняттях акцентується увага на вивченні конструкції та аналізу її можливостей, експериментуванні з нею, змінюванні відповідно до завдань сюжетної гри. Використовуючи в грі побудовану власноруч конструкцію, діти закріплюють знання про навколишнє середовище, вчать досліджувати предмети, діяти з ними, бачити об'єкти в системі, виділяти їхні головні та другорядні функції, проводити аналогії між об'єктами довкілля й конструкціями, які споруджують на заняттях.

Виховуючи майбутніх інженерів, педагог має не тільки розповідати дітям про тонкощі конструкторської діяльності, навчати їх робити конструкції міцними та стійкими, розвивати винахідливість і кмітливість, а й формувати екологічне мислення малят, виховувати їх доброзичливими, щоб у майбутньому їхні розробки не шкодили ні природі, ані іншим людям. Діти мають вивчати правила безпечного поводження з технікою у різних ситуаціях повсякденного життя, привчатися використовувати технічні пристрої ефективно та доцільно. Саме в цьому й полягає культура інженерного мислення [3, с. 5].

«Арт-студія». На заняттях діти мають змогу проявляти творчість та отримувати від цього естетичну насолоду. Діти дошкільного віку працюють з папером, різними видами круп, звичайним та кінетичним піском, глиною, пластиліном, фарбами, експериментують і радіють від власних відкриттів.

«У світі чарівного мистецтва». Курс формує у дітей здатність розуміти мову мистецтва, сприймати твори різних видів і жанрів мистецтва (живопису, літератури, музики, танцю), вчить їх дивитися

і бачити, слухати і чути, спостерігати й відчувати світ навколо [3, с. 5].

«Baby English». Діти дошкільного віку вивчають англійську мову за допомогою цікавих ігор, загадок, відеороликів, пісень, віршів, діалогів. Цей курс сприяє формуванню в дітей сприйнятливості до вивчення іноземних мов у подальшому житті.

«Розвивальне читання» (за методикою Л. Шелестової). Перед дітьми не ставиться завдання якнайшвидше оволодіти технікою читання, головне – викликати у них позитивні емоції, бажання розуміти написане. Тож діти дошкільного віку легко й охоче навчаються читати, виконуючи пізнавальні завдання у різних видах діяльності (малюванні, ліпленні, конструюванні, співах, танці). Кожен день в Академії розпочинається з ранкової гімнастики та малорухливих ігор у секції «Малючок-здоров'ячок», у другій половині дня проводяться фізкультурні та музичні заняття [3, с. 6].

На сьогоднішній день науковці працюють над створенням програми «Інформація і навколишній світ». На заняттях з інформаційної культури діти здобудуть навичок оптимальних способів здобуття, зберігання, використання, передачі, аналізу інформації. Програма дасть можливість дітям оволодіти навичками роботи з планшетом (комп'ютером), ознайомитися з розвивальними комп'ютерними іграми, які стануть у нагоді для опанування навичками письма, лічби, малювання, працювання інших видів інформації.

Ретельно обладнується «Дослідницька лабораторія», де діти опануватимуть наукові знання з основ природничих наук: астрономії, географії, історії, фізики, хімії тощо, зокрема й шляхом проведення дослідів, експериментів. Так вони вчитимуться встановлювати причинно-наслідкові зв'язки й залежності, глибше пізнаватимуть природу [3, с. 7].

Такий підхід до розвивальних занять формує у дітей критичне, продуктивне мислення, виховує культуру інженерного мислення, допомагає поєднати знання з різних напрямів (фізики, хімії, математики, художньої літератури, мистецтва, історії, біоніки, біології, техніки тощо), дає можливість використовувати набуті знання на практиці, демонструє красу інженерних рішень. Так на

основі інтеграції тем і проблем з різних галузей у дітей формується цілісна картина світу [3, с. 7].

Таким чином, шляхами реалізації STREAM-освіти є:

- 1) сенсорний розвиток – технології, читання і письмо;
- 2) інтелектуальний розвиток – природничі науки, математика;
- 3) розвиток творчих здібностей – інженерія, мистецтво

Отже, STREAM-освіта – це інструмент, що допомагає дітям зробити перший крок на шляху розуміння комплексності світу, формує якісно нові знання, які характеризуються вищим рівнем осмислення, динамічністю застосування в нових ситуаціях, підвищенням їх дієвості й системності.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (державний стандарт дошкільної освіти) : нова редакція / наук. кер. Т.О. Піроженко; авт. кол.: О.М. Байєр, О.К. Безсонова, Н.В. Гавриш та ін. Київ, 2021. 37 с.

2. Жигайло О.О. Особливості застосування stem-підходу в освітньому процесі початкової школи. *Фізико-математична освіта*. 2021. Випуск 3(29). С.58-62.

3. Крутій К., Грицишина Т. STREAM-освіта дошкільням: виховуємо культуру критичного мислення. *Дошкільнє виховання*, 2016. № 1. С. 3-7.

4. Піроженко Т.О. Стандарт дошкільної освіти та сучасні інноваційні практики. URL : <http://surl.li/ejbhr> (дата звернення: 10.12.2022 р.)

*Йоно Євеліна Євгенівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Мельничук Л.Б.,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГЕНДЕРНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасне українське суспільство знаходиться на етапі демократичного розвитку та запровадження європейських цінностей

і принципів, одним із яких є визнання рівних прав жінок і чоловіків в усіх сферах життєдіяльності та створення відповідних умов для цього. Концепція демократії виходить з того, що без досягнення гендерної рівності неможлива побудова повністю демократичного суспільства, оскільки перш за все, кожний громадянин повинен мати такі сформовані якості, як толерантність, незалежність, критичність мислення, креативність тощо.

На сьогодні процес гендерного виховання перебуває на стадії становлення. Це стосується, зокрема, й гендерного виховання дітей дошкільного віку, яке розглядається, переважно, у контексті статевого (гендерного) або статеворольового виховання дошкільників.

Зупинимося на основних поняттях, знання яких допоможе розібратися у специфіці формування гендерної вихованості у дітей старшого дошкільного віку.

Стать – це комплекс тілесних, репродуктивних, поведінкових та соціально-культурних ознак, що визначають людину як чоловіка або жінку, хлопчика чи дівчинку [2, с. 241].

З метою розмежування біологічної та соціальної характеристик статі (у перекладі з англійської gender – «рід»), у науку було введено поняття «гендер». Першим, хто запропонував використати термін «гендер», був американський психоаналітик Р. Столлер. На думку Е. Гідденс, розмежування статі та гендеру є фундаментальним, оскільки чимало відмінностей між жінкою та чоловіком обумовлено причинами, які не є біологічними по природі [5, с. 275].

Стать та гендер є двома різними аспектами особистості людини. Вони доповнюють один одного, але в той же час є тісно пов'язаними між собою. Поняття «гендер» говорить про те, що соціальні відмінності чоловіків і жінок не завжди є природним продовженням біологічних відмінностей, а можуть бути обумовлені впливом численних соціальних чинників, тобто. поняття «гендер» має на увазі соціальний аспект чоловічого та жіночого [2].

Використовуючи це поняття, ми показуємо усталені у суспільстві стереотипи статеворольової поведінки, культуру та систему відносин між чоловіками та жінками, обумовлену соціальними, економічними та політичними чинниками.

У сучасній психолого-педагогічній та науково-методичній літературі можна зустріти велику кількість різних трактувань, визначальних поняття «гендер». Поняття «гендер» розглядається як:

а) соціальна стать, що багато в чому обумовлює особливості власне особистісної та групової поведінки та задає правову та статусно-соціальну позицію індивіда у суспільстві;

б) біологічна стать, що виступає як комплекс морфологічних та фізіологічних характеристик, що визначає індивідуальну статеву поведінку, пов'язану з спрямованістю та виразністю еротичних почуттів та переживань [3, с. 37].

У соціальній психології термін «гендер» використовується для опису тієї психологічної реальності, яка пов'язана лише з першим варіантом змістового наповнення даного поняття.

Проаналізувавши різні точки зору вчених на це поняття, у своєму дослідженні ми спиратимемося на позицію О. Кононко, яка розглядає «гендер» у співвіднесенні з категорією психологічної статі, вважаючи, що психологічна стать є базовою освітою в гендері. На її думку гендер – соціально-психологічна стать людини, сукупність його психологічних характеристик та особливостей соціальної поведінки, що виявляються у спілкуванні та взаємодії [2].

Слід також розрізняти поняття «статеве (сексуальне) виховання» та «гендерне виховання». Сексуальне (статеве) виховання включає статеве просвітництво дітей та виховання статевої гігієни і, більшою мірою пов'язане із медичними аспектами.

У сучасній науково-методичній літературі можна знайти різні поняття, які характеризують процес виховання дітей з урахуванням статі. Це такі поняття як: «статєво-рольове виховання», «гендерне виховання».

В даний час існує безліч підходів до проблеми статево-диференційованого виховання дітей. Найбільш обґрунтованим та доцільним, на наш погляд, є підхід, згідно з яким поняття «гендерне виховання» та «статєво-рольове виховання» розглядаються як синоніми і позначають виховання дитини у відповідність до її статевої та гендерної приналежності [4].

Проблемою гендерного виховання займалося багато вітчизняних дослідники, такі як: Т. Говорун, М. Козир, О. Кононко, В. Кравець,

О. Кікінежді, В. Луценко, С. Матвієнко, Х. Шапаренко та ін. Дослідження Х. Шапаренко присвячені проблемам соціалізації в різні вікові періоди. Гендерні аспекти соціалізації розглянуті на трьох рівнях: макросоціальному, на рівні міжособистісних відносин, на індивідуальному рівні [41].

С. Матвієнко займалася проблемою онтогенезу статевої соціалізації та специфікою виховання дітей різної статі, аналізом підходів вітчизняних та зарубіжних психологів до даної проблеми, змістом та перспективою зміни статевих ролей, аналізом особливостей статеворольових відмінностей у людей.

Ученою були підібрані і розроблено тести для діагностики рівня розвитку у дітей дошкільного віку зародження якостей мужності та жіночності, адекватних уявлень про сімейні ролі, детально описані шляхи та засоби їх формування [4].

О. Кононко розглядала питання спадкоємності гендерного виховання дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку, займалася розробкою системно-структурної моделі реалізації принципу наступності та виявленням педагогічних умов ефективності гендерного виховання дітей [2]. В. Луценко вивчала формування гендерної толерантності у дітей старшого дошкільного віку за допомогою гри-драматизації [3].

Перед розглядом підходів різних дослідників до проблеми гендерного виховання зупинимось ще на кількох основних поняттях (гендерна соціалізація, гендерні ролі, гендерна ідентичність), які допоможуть розібратися у специфіці цього процесу у дітей старшого дошкільного віку.

Гендерна соціалізація – це процес, під час якого дитина ідентифікує себе з представниками відповідної статі та навчається тому, що в даній культурі є соціально прийнятним для чоловіка та жінки. [10]. Гендерна соціалізація – це включеність дитини до певної гендерної культури суспільства, де вона живе. Дитина засвоює стандарти цієї культури у процесі соціальних відносин. В процесі гендерної соціалізації дитина засвоює відповідну їй гендерну роль.

Гендерна роль – це набір очікуваних зразків поведінки (норм та еталонів) для чоловіків та жінок [2, с. 102].

Гендерна ідентичність – це базове, фундаментальне почуття своєї приналежності до певного гендера, усвідомлення себе чоловіком або жінкою. Це частина самосвідомості людини, що відбиває її відчуття себе як представника певної статі. У цьому контексті І. Кон підкреслює, що дитина (суб'єкт) є активним учасником процесу гендерної соціалізації. Вона може приймати чи не приймати запропоновані суспільством та культурою моделі та стереотипи поведінки [2, с. 103].

Процеси оволодіння гендерною роллю та формування гендерної ідентичності розглядають як два взаємопов'язані процеси. Ідентичність – це суб'єктивне переживання гендерної ролі, а гендерна роль – публічний вираз ідентичності.

Слід пам'ятати, що гендерна роль включає не одну, а кілька взаємозалежних ролей. Наприклад: професійну роль, сімейну роль. Кожна роль має норми і зразки.

Існують різні підходи до визначення гендерного виховання. Це пов'язано з відсутністю єдиної точки зору на побудову цілісної системи гендерного виховання у закладах дошкільної освіти, неможливість постановки єдиних цілей та завдань.

Частина дослідників вважають за необхідне повернути традиційні цінності, засновані на історичних і культурних традиціях суспільства, в цьому вони вбачають основну мету гендерного виховання.

Статеворольове (гендерне) виховання ґрунтується на закономірностях розвитку соціальної статі, спрямоване на формування в підростаючого покоління якостей мужності та жіночності, підготовку до виконання у майбутньому відповідно статей соціальних ролей, на розвиток умінь представників різної статі взаємодіяти один з одним у спільній діяльності [1]. Гендерне виховання забезпечує прийняття дітьми ідеальних жіночих та чоловічих образів та формування у дітей дошкільного віку прагнення виконувати властиві їм напівгендерні ролі відповідно до цих ідеалів. Діяльність педагогів, психологів та батьків має бути спрямована на те, щоб виховувати у хлопчиків традиційно чоловічі якості, такі як: рішучість, сміливість, активність, твердість та ін. Дівчаткам

необхідно прищеплювати традиційно жіночі якості: доброту, скромність, тактовність, дбайливість, ніжність, толерантність та ін.

Дошкільний вік є найбільш сприятливим для того, щоб навчити хлопчиків і дівчаток взаємодіяти між собою, бачити один одного як особистостей. Інша група вчених наголошує на тому, що опора на традиційні стереотипи поведінки чоловіка та жінки не дає можливості враховувати особливості сучасного життя. За останні кілька десятиліть відбулося безліч змін у житті суспільства. Фемінізація, технічний прогрес дають можливість жінці успішно освоювати «чоловічі» професії. Те, що раніше вважалося для жінки неприйнятним, сьогодні є нормою. Тому сліпе слідування історичним та культурним традиціям, що лежать в основі гендерних стереотипів, не дозволяє забезпечити рівність між статями, а також не дає можливість повноцінної самореалізації людини [3].

Ця думка ґрунтується на ідеї забезпечення гендерного рівності у суспільстві. Прихильники цієї теорії головну мету гендерного виховання вбачають у формуванні поваги до іншої людини, розвиток чутливості до фактів гендерної нерівності, звільнення від гендерних стереотипів та формування особистості, здатної вибудовувати свою індивідуальну траєкторію розвитку.

При цьому принцип гендерної рівності не означає чіткий розподіл чоловічих та жіночих рис і ролей [2].

С. Матвієнко основною метою гендерного виховання вважає формування у дітей толерантного ставлення до однолітків своєї та протилежної статі [4].

О. Кононко акцентує увагу на статевому досвіді особистості і розглядає гендерне виховання як соціально та педагогічно обумовлений процес оволодіння дітьми статево-рольовим досвідом, цінностями, змістом та способами статеворольової поведінки. Цей досвід формується у дітей дошкільного віку у процесі співробітництва з дорослими та однолітками, а також у процесі самовизначення у культурі та соціумі. Особливе значення для педагога має особистий досвід кожної дитини [2].

Слідування прийнятим у суспільстві гендерним стереотипам обмежує розвиток особистісного потенціалу дитини, тому гендерне виховання має бути спрямоване на створення умов, вільних від

жорстких стереотипів маскулінності та фемінності. Таких умов, які сприяють розвитку індивідуальних особливостей дитини, незалежно від статевої приналежності. О. Кононко наголошує на тому, що не потрібно формувати чоловіка чи жінку із заданими якостями особистості, а потрібно створювати умови для розвитку індивідуальності. Важливо сприяти адекватній гендерній соціалізації. Основний акцент автор робить на формування гнучкості статевої поведінки (виконання гендерних ролей) [2].

М. Козир також наголошує на недоцільності закріплення жорстких стандартів маскулінності та фемінності, а важливим вважає вивчення побудови взаємин між дітьми різної статі, формування у дітей прагнення до взаєморозуміння та взаємодопомоги. В. Луценко розглядає гендерне виховання як цілеспрямовану, змістовно наповнену елементами гендерної культури, технологічно побудовану та результативно діагностовану взаємодію педагога з дітьми, що сприяє своєчасній (відповідно віку), та якісній (відповідно програмним вимогам) гендерній соціалізації [1].

Для нашого дослідження важливим є позиція О. Кононко, яка визначає гендерне виховання як цілеспрямований процес педагогічного супроводу життєдіяльністю дошкільника, що полягає у сприянні накопичення соціального досвіду виконання гендерних ролей, усвідомлення себе як представника певної статі з позиції духовно-морального становлення особистості [2].

В цілому, вивчивши та проаналізувавши різні точки зору та підходи сучасних дослідників з гендерного виховання, можна сказати наступне:

1. Необхідно вивчати історично сформованих у культурі ідеальних образів чоловіка та жінки. Адекватно використовувати їх у гендерному вихованні.

2. У процесі гендерного виховання не слід нав'язувати гендерні стереотипи поведінки, а розвивати індивідуальні особливості особистості кожної дитини.

3. Важливо вивчати соціальний досвід кожної дитини, яка склався як у процесі співпраці з однолітками та дорослими, так і у процесі самовизначення дошкільника у культурі та соціумі.

4. Необхідно створювати умови та сприяти адекватній гендерній соціалізації, заснованій на гнучкості у виконанні гендерних ролей.

Виходячи з цього, ми визначаємо гендерне виховання як цілеспрямований процес психолого-педагогічного супроводу накопичення дітьми соціального досвіду гендерної поведінки з урахуванням історично сформованих культурних традиції суспільства, що передбачає реалізацію комплексу специфічних організаційно-педагогічних умов.

Список використаних джерел

1. Кононко О. Л. Статова самосвідомість як складова морального розвитку дошкільника. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб. наукових праць. Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г. 2000. С. 101-104.

2. Матвієнко С. Гендерні засади соціалізації дітей старшого дошкільного віку. *Сучасні стратегії гендерної освіти в умовах євроінтеграції* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (10–11 вересня 2020 р.). Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. С. 241-243.

3. Луценко Вікторія. Диференційований підхід у вихованні дошкільників різної статі. *Дитячий садок (Шкільний світ)*. 2009. № 27. С. 37–40.

4. Козир М. Гендерне виховання дошкільників. *Дитячий садок (Шкільний світ)*. 2010. № 38. С. 30-31.

5. Шапаренко Х., Золотько Д. Гендерне виховання дітей старшого дошкільного віку в закладі дошкільної освіти . *Сучасні стратегії гендерної освіти в умовах євроінтеграції* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (10–11 вересня 2020 р.). Тернопіль : ТНПУ, 2020. С. 274-275

*Козинець Олена Володимирівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Борова В.Є.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янука»*

РОЗВИТОК МОВЛЕННЕВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МНЕМОТЕХНІКИ

Сучасна система освіти наразі проходить процес перебудови, яка відбувається під впливом розвитку соціальних та культурних сфер суспільства, підвищується роль комунікації, яка забезпечує безперервну взаємодію людей у соціумі. Мовленнєва активність дітей дошкільного віку, як одна з глобальних проблем, вивчалась у вітчизняній лінгводидактиці у таких аспектах: дошкільна лінгводидактика, культура мовлення, мовленнєва діяльність тощо. Зв'язність висловлювань у процесі розвитку мовлення удосконалюється на основі активного й творчого аналізу дітьми свого мовленнєвого досвіду та диференційованого відбору мовних засобів. Тому проблема розвитку мовленнєвої активності дошкільників є актуальною і потребує подальшого дослідження.

Розвиток мовленнєвої активності дітей старшого дошкільного віку відображені у таких наукових працях А. М. Богуш, Л. І. Божович, І. М. Брушневська, А. М. Гончаренко, М. Зиганов, А. І. Клименко, Н. І. Луцан, Т. О. Піроженко.

Мова як могутня зброя мислення відіграє вагомую роль у інтелектуальному розвитку дошкільника. Мовленнєве зростання дитини-дошкільника в період навчання грамоти аналізуємо з позиції її інтелектуального розвитку. Сучасна дитина, щоб говорити самій і розуміти інших людей, оволодіває мовленням як системою, яка забезпечує за аналогією сприймання та наслідування мовлення оточуючих – породження мовлення власного. Дитина здебільшого сприймає смисл сказаного і не загострює уваги на засобах, які вона добирає (слова, словосполучення, речення) для вираження та вербалізації власного висловлювання. Дошкільники практично

володіють мовою, керуючись її правилами інтуїтивно. Іноді діти помічають мовні помилки своїх ровесників та власні, здійснюючи при цьому свідомий контроль над висловлюванням [7, с. 174].

У педагогіці активність дошкільника розглядається як особистісна характеристика, яка визначається внутрішніми психічними особливостями дітей і виражається в суб'єктивному ставленні до навколишньої дійсності. Виявлятися вона може в поєднанні потреб, інтересів з наполегливістю та самостійністю та індивідуальними рисами особистості.

Активність дітей – дидактичний принцип, який вимагає від педагога такої організації процесу пізнання, яка сприяє вихованню в них ініціативності, самостійності, засвоєнню знання, виробленню та автоматизації умінь та навичок, розвиток усіх пізнавальних процесів [4, с. 123].

Мовленнєва активність базується на особистісній активності і формується у процесі мовленнєвої діяльності, суттєво впливаючи на якість комунікативної діяльності у процесі спілкування.

Поява активного мовлення залежить від вчасного переходу дитини на новий рівень співпраці з дорослим. Тут найчастіше використовують педагогічне стимулювання пріоритетів дитини у спілкуванні з дорослим, у створенні умов для активізації мовленнєвого розвитку. Сучасні методики, яким надають перевагу в педагогічній практиці, спрямовані на розвиток мовлення на спеціальних мовленнєвих заняттях. А за таких умов недостатньо реалізується комплексний підхід до вирішення мовленнєвих завдань протягом всього часу перебування дитини в закладі дошкільної освіти. Адже активно дитина спілкується під час ігрової діяльності, вирішенні життєвих ситуацій. Тому варто стимулювати мовлення не тільки на спеціалізованих заняттях, а й під час бесід, спостережень, ігор та інших організаційних моментів [2, с. 241].

Мовленнєва активність є безпосередньою складовою мовленнєвої діяльності, а вона у свою чергу описана в освітній лінії «Мовлення дитини» тому доречно буде звернутися до Базового компоненту дошкільної освіти. За БКДО вирізняють такі види мовленнєвої компетенції: звукова культура мовлення, словникова робота, граматична правильність мовлення, зв'язне мовлення,

діалогічне та монологічне мовлення. В ході яких формуються фонематична, лексична, граматична, діалогічна, монологічна, мовленнєва, комунікативна компетенції [1, с. 7].

Неоднозначним погляд на те, чи є синонімами поняття «мовленнєва активність» і «активне мовлення». Деякі дослідники вважають їх синонімами, однак більшість схильна до того, що активне мовлення є безпосередньою частиною мовленнєвої активності. Поняття «мовленнєва активність» також широко використовується у дослідженнях, які присвячені розвитку мовлення дітей дошкільного віку (М. Елагіна, В. Ветрова, І. Дайлідена, І. Кононова, Л. Павлова, К. Печора, М. Попова та ін.). Однак автори, не даючи чіткого визначення, а розглядають тільки її основні частини. Науковець В. Лозова систематизувала наявні знання та вбачала мовленнєву активність, як відносно усталену властивість особистості, яка може проявлятися у можливості сприймати та усвідомлювати мову людей, у відносно самостійному та урізноманітненому мовленні безпосередньо з партнером [5, с. 18].

Одним із важливих принципів сучасної дошкільної освіти є оптимізація навчання через застосування новітніх технологій і, зокрема, мнемотехніки як одного з найефективніших методів засвоєння інформації. Мнемотехніка належить до здоров'язбережувальної технології, яка забезпечує оптимізацію розумової діяльності в умовах її використання в роботі з дітьми дошкільного віку.

Науковець І. Брушевська визначає мнемотехніку, як: «процес засвоєння нової інформації за допомогою спеціальних методів і прийомів. Це нова освітня технологія, що допомагає легко здобувати знання в будь-якому віці. Використовуючи природні механізми пам'яті, вона дозволяє контролювати процес запам'ятовування, збереження та пригадування інформації» [3, с. 36].

Мнемотехніка, як сукупність правил і прийомів полегшує процес запам'ятовування інформації. Велике місце займає використання мнемотехніки в дошкільному віці. Часто в закладах дошкільної освіти використовуються алгоритми процесів умивання, одягання та ін.

Оскільки саме у дошкільному віці переважає зорово-образна пам'ять, використання мнемотехнічних прийомів дозволяє розвинути асоціативне мислення, увагу та увагу, сприяє розвиткові зв'язного мовлення вихованців. Оволодіти мнемотехнікою означає навчитися легко накопичувати великий обсяг корисної інформації для її відтворення у майбутньому, вміння «тренувати» увагу та мислення.

Г. Забурмеха рекомендує у роботі з дошкільниками іти від простого до складного за схемою: мнемо квадрат – мнемодоріжка, мнемотаблиця.

Мнемо-квадрат – окреме схематичне зображення, яке несе певну інформацію. Спочатку, наприклад, вихователь називає слово та демонструє його символічне позначення. Вихованці поступово самі вчать «зашифровувати» слово, самостійно малюють піктограми.

Мнемо-доріжка – таблиця з клітинками, які розташовані лінійно. Використовується на початкових етапах роботи для складання алгоритму дій, оповідання, переказу казки та ін.

Мнемо-таблиця – схема, в якій «зашифрована» певна інформація, послідовні дії, причини і наслідки [6, с. 99].

Отже, мовленнєва активність є складовою частиною мовленнєвої діяльності, яка у свою чергу формує мовленнєву компетенцію. Саме мовленнєва активність залежить від пізнавальних можливостей та інтересів дитини, вміння зосередитися на поставленому завданні, вмінні ставити запитання, активно використовувати в мовленні набуті знання. Використання мнемотехнічних прийомів позитивно впливають на якість та ефективність розвитку мовленнєвої активності дітей старшого дошкільного віку. Завдяки методам і прийомам мнемотехніки відбувається розвиток довготривалої пам'яті, розвивається увага, обсяг пам'яті, процес обробки інформації виходить на рефлексивний рівень, формується особиста мотивація.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М. Мовленнєвий портрет п'ятирічної дитини *Дошкільне виховання*, 2013. №7. С. 6-10.
2. Богуш А. М. Методика навчання української мови в дошкільних закладах. Київ: Вища шк., 1993. 324 с.

3. Брушневська І. М. Корекційно-педагогічні проекти в роботі з дітьми з особливими потребами. *Логопед.* 2015. № 8. С. 34–40.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
5. Лозова У. І. Поняття «активність особистості» як категорія педагогіки. Київ: Рад. школа. 1982. № 2. С. 17-32.
6. Піроженко Т. О. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт». Тернопіль: Мандрівець, 2017. 104 с.
7. Хома Т. В. Поняття «мови», «мовлення» та «культури мовлення» у науково-лінгвістичній літературі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Педагогіка, соціальна робота.* 2011. Вип. 20. С. 173-175.

Корнійчук Інна Миколаївна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Мельничук Л.Б.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янука»

ЕЙДЕТИКА ЯК ІННОВАЦІЙНА ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Трансформація державної політики у сфері дошкільної освіти передбачає запровадження принципово нових підходів до освітнього процесу – нестандартних, інноваційних, спрямованих на розвиток креативності та образно-асоціативної пам'яті, логічного та творчого мислення дітей дошкільного віку.

У цьому зв'язку проблема впровадження інноваційних технологій в освітній процес ЗДО набуває особливої актуальності.

У період дошкільного дитинства діти сприймають усе за допомогою зображень, тобто наочно, а тому навчання дітей, що базується на логічному мисленні та механічній пам'яті, не завжди дає результат. АІДЕТТУ допоможе нам вирішити цю проблему.

Ейдетика – це технологія з обробки, зберігання та відтворення інформації, в основі якої лежить використання найбільш ефективних та перевірених практикою прийомів запам'ятовування, заснованих на максимальному використанні образного типу інформації [1, с. 9].

Аналіз науково-педагогічної літератури засвідчив, що проблема застосування інноваційної ейдетичної техніки в процесі логіко-математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку була предметом наукових розвідок Н. Волкової, Т. Дорошенка, Ю. Мурашевич, Т. Поніманської, Н. Рудницької, В. Старченко, Н. Тарнавської, та ін.

Ейдетичний образ є суб'єктивним, яскравим, візуальним. Тому ейдотехніку ще називають «живою» пам'яттю. Зрештою, Eidetics розмовляє з дошкільниками мовою. Він приваблює всі почуття дитини: дозволяє не тільки бачити, але й чути запах, спробувати; встановлює нові зображення через образи, добре відомі дітям.

Традиції ейдетики сягають своїм корінням епохи античності. Давні греки вважали, що людина думає, мислить ейдосами – образами. У її розумі, як на восковій табличці, виникають відбитки – образи того, про що вона думає, говорить, і в такому вигляді утримується в пам'яті [2].

Уперше термін «ейдетика» був озвучений німецьким психологом Еріком Йеншем, який вважав що ознакою ейдетизму є – емоційна забарвленість образів і довів, що образне мислення – закономірна стадія дитячого розвитку.

Глибокого вивчення та поширення дана методика набула у дослідженнях психолога О. Лурії, який об'єднав методики запам'ятовування у два основних напрямки: мнемотехніка (методи, у основі яких лежить вербально-логічне мислення) та ейдетика (методи, засновані на конкретно-уявному мисленні).

Вагомий внесок у розвиток науки ейдетики належить Ігорю Матюгіну, який у 90-х роках ХХ століття з групою дослідників розробив 27 методів образного розвитку уваги та пам'яті. Він запропонував використовувати цілий спектр уявлень і фантазій: зорових, рухових, тактильних, нюхових та смакових.

З 1990-го року впровадження методів ейдетики в Україні почав здійснювати засновник «Української школи ейдетики «Мнемозіна»

Євген Антошук, в якій кожен може навчитися у ігровій формі запам'ятовувати слова (у тому числі й іноземні), цифри, обличчя, імена, вірші, великі тексти тощо. Він зазначає, що вміння дорослого «спускатися» до рівня дитини, тобто бачити яскраво, вміння дивуватися, фантазувати – це і є ейдетика [2].

Виділимо принципи роботи та концептуальні засади роботи з дітьми дошкільного віку у ЗДО за технологією ейдетики на заняттях.

Чого може навчити ейдетика?

1. Запам'ятовувати швидко і згадувати легко.
2. Включати позитивне мислення, позитивний настрій.
3. Розвивати мислення, мовлення.
4. Керувати своєю увагою.
5. Активізувати увагу [3].

З огляду на вище сказане, можна визначити принципи роботи за системою ейдетики, а саме: створення радісної, веселої атмосфери; розподіл інформації, відповідно до особливостей кожної дитини; мобільність і доступність ігрового матеріалу.

Оскільки технологія ейдетики ґрунтується на процесах пам'яті, виокремимо правила ефективного запам'ятовування: вивчаючи будь-що, налаштовувати себе на уявлення, а не на запам'ятовування; вправно користуватися фантазією; не вчити вголос; в уяві не повинно відбуватись нічого негативного, тільки кумедне, веселе, незвичайне; зовсім не обов'язково, щоб усе вийшло з першого разу; довіряти собі, проганяючи сумніви щодо своїх можливостей; не перебувати у стані очікування результату, бо таке очікування може призвести до напруження, а будь-яке напруження руйнує уяву; не зазубрювати; не напружуватися під час пригадування; не повторювати багато разів [3]. Наприклад: в олівчика з'являється носик, і він стає схожим на одиницю. Або душевий шланг вигнув шию і перетворився на цифру 2.

Методи популярної сьогодні ейдотехніки базуються на максимальному використанні образного типу інформації, а саме: вільних асоціацій, пов'язаних з предметними образами; кольірних асоціацій; геометричних; тактильних асоціацій; предметних асоціацій; асоціацій, викликаних друдлами; звукових асоціацій; смакових асоціацій; нюхових асоціацій; графічних асоціацій.

Зупинимо свою увагу на деяких з поданих вище методах ейдетики, які, на нашу увагу, доцільно використовувати на заняттях з логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку.

Метод «образних гачків» – друдлів. Друдли – це загадка-головоломка; малюнок, про який неможливо чітко сказати, що це таке (рис. 1).

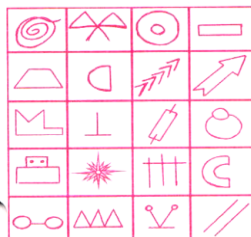


Рис. 1. Друдли

Використання друдлів сприяє розвитку асоціативного та дивергентного мислення, пам'яті, вчить знаходити нестандартні підходи до різноманітних задач, допомагає у розвитку математичного мислення [2, с. 32].

Вивчаючи сенсорні еталони з дітьми дошкільного віку, доцільно використовувати завдання для розвитку тактильної пам'яті, тобто використовувати матеріали з різними текстурами. Діти зацікавлені не лише спостерігати, але й торкнутися будь-якого матеріалу (м'якого або жорсткого, гладкого або грубого) і сказати, про що вони думали, і що це їм нагадувало, саме так розвиваємо у дітей дошкільного віку слухову та нюхову пам'ять.

Пропонуємо проводити повсякденні цілеспрямовані спостереження у докільці за наперед визначеними орієнтирами: форма, колір, розмір тощо. Робота над одним орієнтиром проводиться упродовж тижня у вигляді змагань чи ігор: «На найдовший список помічених форм (кольорів)» тощо.

Для розвитку асоціативного мислення можна провести ігри у формі «Асоціативних запитань». Запитання ставить вихователь, а потім діти за таким зразком: «Хто про що подумав, коли побачив трикутник?»; «Хто про що подумав, коли побачив зелений колір?». Що стосується розвитку тактильних відчуттів, то слід давати відчутти дитині на дотик поверхню, оскільки досвіду дитини ще не достатньо,

щоб спиратися лише на словесний орієнтир. Наприклад: «Пухнастий! Хто про що подумав?» (зайчик, лисиця) [3].

Малюнки та схеми, розташовані в групі на «видному» місці, дають можливість дитині самостійно звернути увагу на ілюстрації упродовж дня і запам'ятати чи повторити вивчене, такий засіб тренує мислення та пам'ять, і головне – це проходить як цікава дидактична гра.

Ефективність ейдотехніки на заняттях з логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку побудована на формулі: уява + позитивні емоції = засвоєна інформація. Перевагою використання засобів ейдотехніки в ЗДО є розширення можливостей, об'єму пам'яті, збагачення словесної і образної уяви, багатогранності сприйняття світу, розвиток творчого мислення, є лаконічним у використанні – максимум закодованої інформації при мінімумі візуальних або графічних знаків, розвиток швидкості мислення – здатності швидко знаходити рішення та генерувати ідеї, розвиток об'єму та тривалості уваги, вміння помічати деталі, без напруження їх пригадувати, є гнучкою у використанні – застосування різноманітних підходів для рішення завдання, розвиток відчуття – розвиток не тільки зорової пам'яті, але й слухових, тактильних відчуттів, пробуджує пізнавальну активність, бажання розвиватися, бачити свої успіхи, розвиває позитивні емоції та відношення до життя, надає можливість кожному побачити свої здібності, таланти і результати, розвиває впевненість у собі.

Отже, ейдетика представляє нову освітню технологію, яка дозволить кожній дитині дошкільного віку комфортно та легко здобувати нові знання, отримуючи задоволення від реалізації своїх здібностей.

Список використаних джерел

1. Антошук Є. Знайомтеся: ейдетика: (техніка запам'ятовування). *Шкільний світ*. 2000. № 8. С.9.
2. Богосвятська А. І. Методика ейдотехніки та її використання словесниками. *Зарубіжна література в школах України*. 2012. № 5. С. 32-36.
3. Пашенко О. Креативний розвиток: ейдетика для дорослих і малих. *Дошкільне виховання*. 2012. № 2. С. 24-26.

*Кузьменко Наталія Володимирівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Пагула Т.І.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янука»*

ВАЖЛИВІСТЬ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЕКОНОМНОГО СПОЖИВАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Багато вчених і педагогів минулого і сьогодення розглядають природу як один із основних і надзвичайно важливих засобів впливу на формування особистості дитини. Я. А. Коменський зробив першу спробу в педагогіці для виділення певних знань про природу, з якими потрібноознайомити дошкільників. Він вважав, що отримання таких знань є таким же важливим для розумового виховання як і знання мови. Також прихильниками природного виховання, що передбачало перебування дитини у природі, взаємодії з об'єктами природи, були Ж. Руссо, Й. Песталоцці, Ф. Фребель, М. Монтесорі, С. Русова, А. Макаренко, В. Сухомлинський та ін.[3].

У своїх дослідженнях педагоги сучасності, Г. Беленька, Н. Горопаха[2]., З. Плохій, Н. Яришева, Н. Лисенко, Н. Гавриш, О. Саприкіна, О. Пометун та ін., наголошують на тому, що дитинство це найбільш сприятливий період для роз'яснення завдань екологічного виховання. Маленька дитина починаєпізнавати світ саме з природи. І яким буде її ставлення до цього світу, чи навчиться вона бути хорошим господарем і користувачем природних багатств, який любить і розуміє природу - залежить від її виховання в сім'ї і дитячому садку. Важливо дати дітям розуміння того, що людина не являється царем у природі, а є однією частиною з її складових. Допоки існує природа – існує і людина. Як зазначає Н. Яришева, «лише через пізнання природи, можливе врахування її законів, раціональне використання її багатств, здійснення заходів з охорони і збереження її ресурсів» [4, с.9].

На жаль, сьогоденні реалії показують величезне зниження взаємодії дітей у природі. Розвиток комп'ютеризованих технологій призвів до зменшення прогулянок та ігор дітей на свіжому повітрі,

тим самим значно знизив їх зацікавленість природою. Батьки, дуже часто поспішаючи, відмовляються дати відповідь своєму малюку, на запитання стосовно певного явища в природі. Ще меншої уваги в дошкільному віці приділяється навчанню економного використання природних ресурсів, збереженню природного середовища. Що є дуже згубним у плані формування майбутньої гуманної, соціально-активної особистості, яка буде здатна любити і дбайливо ставитися до природи, яка буде замислюватися над можливими наслідками своїх вчинків.

У закладах дошкільної освіти приділяється значна увага вивченню основних закономірностей природи. Та часто діти, володіючи хорошими знаннями про природу, нехтують правилами економного споживання природних ресурсів.

Дошкільники зазвичай не звертають увагу на те, що вода даремно біжить з крана, коли вони чистять зуби, телевізор увімкнений у кімнаті, та його ніхто не дивиться на даний час, або не бачать нічого поганого в тому, щоб запустити на річку кораблика з пластмасової пляшки. Саме тому і потрібно проводити навчання і роз'яснення дітям усіх негативних наслідків таких дій.

Дуже важливу роботу розпочали О. Пометун, Н. Гавриш, адже саме з їхнього посібника, в Україні розпочинається освіта для сталого розвитку в закладах дошкільної освіти. Науковці розробили заняття, що включають у себе такі складові:

1. Мотивація діяльності дітей
2. Самодослідження
3. Обговорення бажаної моделі поведінки на підставі картин
4. Обговорення бажаної моделі поведінки та тренувальні вправи
5. Формулювання намірів

Таке заняття допомагає занурити дитину у подану проблему, пробуджує допитливість, змушує зрозуміти і опанувати обрану самостійно дію. Дуже важливим є, не просто провести таке заняття один раз в тиждень, а закріплювати все чого навчилися протягом наступного тижня в різних формах діяльності. Потрібно намагатись формувати саме усталену поведінку, яка увійде в повсякденне життя дитини, а в майбутньому і дорослої людини [1].

Сьогодні наша планета опинилась у небезпеці, і захистити її відекологічної катастрофи може людина, яка вважає себе частиною природи, і яка бажає зберегти цю природу для наступних поколінь. Мимаємо виховати таку людину, збагатити її знаннями, навчилилюбити свою землю і розумно використовувати її багатства.

Список використаних джерел:

1. Гавриш Н. В., Пометун О. І. Дошкільнятам - освіта для сталого розвитку : діємо разом : навч.-мет. посіб. / за заг. ред. О. І. Пометун. Київ : Педагогічна думка, 2017. 128 с.
2. Горопаха Н. М. Виховання екологічної культури дітей: посібник для вихователів дошк. закл. та вчителів початкових класів. Рівне. 2001. 212 с.
3. Методика ознайомлення дітей з природою : хрестоматія / уклад Н. М. Горопаха. Київ : Слово, 2012. 432 с.
4. Яришева Н. Ф. Екологічне виховання дітей дошкільного віку : посіб. для вих. дит. сад. Київ : Грамота, 2014. 430 с.

*Максимів Ірина Василівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Борова В.Є.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Розвиток комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку є однією із стрижневих проблем дошкільної лінгводидактики. Її актуальність зумовлюється пріоритетними напрямками Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Комплексними заходами щодо всебічного розвитку і функціонування української мови», спрямованими на модернізацію дошкільної освіти, оновлення змісту, вдосконалення форм, методів і технології навчання дітей рідної мови, розвитку культури мовлення та мовленнєвого спілкування [4].

Аналіз науково-педагогічних публікацій засвідчує, що проблема формування комунікативної компетенції дітей дошкільного віку у процесі ігрової діяльності, дедалі більше набуває особливої актуальності і вказує на те, що процес навчання та виховання засобами гри в закладах дошкільної освіти сприяє гармонійному та всебічному розвитку дітей.

Проблемам гри приділяли увагу такі вчені та науковці як Л. Виготський, О. Гріднева, Д. Ельконін, К. Гросс, Г. Тарасенко. Зокрема К. Гросс вважав, що гра є первинною формою залучення людини до соціуму. На сучасному етапі проблему формування комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку процесі ігрової діяльності досліджує та вивчає педагог М. Айзенбарт.

Дидактична гра є одним із основних методів формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Одною з вимог до дидактичної гри є насиченість навчання емоційно-пізнавальним змістом, що відповідає віковим особливостям дітей. Дидактична гра повинна викликати зацікавленість мовленнєвої діяльності, спонукати до спілкування навіть сором'язливих і мовчазних дітей. Всі ці фактори допомагають сформувати певні мовленнєві уміння та навички у мовленні, уникнути його фізичного та інтелектуального перевантаження, сприяють кращому засвоєнню матеріалу в ситуаціях, які близькі до реальних (наприклад: гра «У магазині») [1, с. 63].

Одним із шляхів створення комунікативної ситуації є ігри, які сприяють реалізації міжособистісного спілкування дітей дошкільного віку. Рольова гра орієнтує дітей на планування особистої мовленнєвої поведінки і прогнозування поведінки співрозмовника. Рольова гра передбачає елемент перевтілення малюка у представника певної соціальної групи, професії та ін. Під час рольової гри діти виступають суб'єктами ігрового процесу, його активними творцями.

Щодо мети та завдання навчання дітей, дидактичні ігри можуть бути мовними, мовленнєвими та комунікативними. У грі дитина завжди докладає зусиль, напружує пам'ять, виправляється у вимові, звуків, вживанні слів та фраз. Побудова заняття в ігровій формі, створення ситуації «чарівної казки» допомагає дитині спілкуватися

мовними засобами. Це означає, що на заняттях слід створювати відповідне предметно-ігрове середовище. Потрібно багато місця для рухливих ігор, розігрування театралізованих вистав, мати шафи для приладів (картинки, іграшки, малюнки та ін.). На заняттях можна урізноманітнювати ігри в залежності від того, що вивчається в той момент.

Вивчаючи новий матеріал, діти дошкільного віку використовують рецептивні ігри, під час яких дитина сприймає інформацію, а потім демонструє, як вона зрозуміла її. Наприклад, після вивчення нових слів з теми «Транспорт» можна проводити гру «Подорож».

Для того, щоб відтворити сприйнятий звук, слово, речення чи текст, використовуються репродуктивні ігри, а для формування навичок спілкування – творчі або продуктивні [3, с. 92].

Отже, гра для дитини є своєрідним фундаментом у процесі засвоєння правил взаємин, який забезпечує інтегрування знань в реальні взаємини з однолітками. Вона є ефективним засобом виховання культури спілкування дітей.

Відтворення дій людей, що володіють позитивними моральними якостями, саме по собі сформує у дітей поведінку, що відповідає нормам моралі. Безсумнівно, сюжет – важлива сторона гри і через нього педагог може здійснити істотний вплив на взаємини учасників гри. Однак, сюжетний зміст гри не може забезпечувати моральний та соціальний розвиток дитини, засвоєння правил взаємин, які розігруються дітьми відповідно до сюжету і прийнятої на себе ролі. У грі у дітей виникають іншого роду стосунки – не зображувані, а реальні взаємини їх як товаришів по грі. Вони можуть бути дружніми, у відповідності до правил, і конфліктними [3, с. 92].

Ігрові взаємини дитини з оточуючими людьми переживаються нею як реальні. Виникаючи в грі моральні конфлікти ніколи не залишають дитину байдужою. Закладені в грі моральні колізії викликають яскраві образні переживання. Як зазначав Д. Ельконін, в грі інтелект діє за емоційно-дієвим переживанням, функції дорослого розуміються насамперед емоційно, здійснюється емоційно-дієва орієнтація в змісті людської діяльності [3, с. 92].

Великими виховними можливостями для оволодіння правилами взаємин володіють рольові ігри на побутові теми: «Дочки-матері », «Купання ляльок», «Дитячий садочок» та ін.

Діти легше опановують нормами поведінки, якщо вихователь відноситься до дитячої гри серйозно, з щирим інтересом, розуміє ігрові задуми дітей, їх переживання. Така поведінка породжує в дитячій душі вдячність до дорослих, що вони виявилися добрими і розуміючими, і здатні пробудити у дітей аналогічне ставлення до однолітків [4, с. 55].

У таких сюжетно-рольових іграх, як «Магазин» або «Каса» легко моделюється конфліктна ситуація, пов'язана з чергою. Дитина знає, що потрібно пропускати вперед тих, хто прийшов раніше, ніж вона, і не пропускати вперед тих, хто прийшов пізніше. Однак бувають випадки, коли важливішим цієї норми виявляється небайдуже ставлення до людини, вміння увійти в її становище [1, с. 65].

Уміння рахуватися з іншими людьми потребує не тільки здатності бачити стан оточуючих, а й прагнення подолати особисте бажання, поступитися своїми інтересами заради однолітка. Для більшості навіть старших дошкільників така саморегуляція ще дуже складна. У грі більш безболісно, ніж в реальному житті, особисті інтереси підпорядковуються соціально значущим, оскільки моральні вимоги, вплетені в сюжет, є не абстрактними, а соціально забарвленими.

Якщо дітям вже виповнилося шість років, зовсім не обов'язково дорослому відігравати основну роль в іграх. Вихователь може стати першим ведучим, головним героєм, а потім передати естафету комусь із дітей.

Отже, сюжетно-рольова гра є ефективним засобом виховання культури спілкування дітей. Адже саме в сюжетно-рольовій грі відображаються реальні взаємовідносини між дітьми, приміряються нові соціальні ролі, стандарти поведінки. Вона сприяє формуванню, зміцненню дитячого колективу, налагодженню дружніх взаємовідносин між дітьми в різних ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Айзенбарт М. М. Ігрова діяльність у процесі формування соціально- комунікативних здібностей старших дошкільників крізь призму поглядів В. О. Сухомлинського. *Нова педагогічна думка* : науково-методичний журнал / ред. кол. : А. Лавринчук (голов.ред.) та ін. Рівне, 2014. № 2 (78). С. 64-67.
2. Аніщук А. Мовлення як засіб самовираження старшого дошкільника: навчально-методичний посібник [для вихователів, практичних психологів, батьків та студентів дошк. відділ.пед. вишів]. Ніжин : Ніжинський держ. ун- т. ім. М. Гоголя, 2013. 113 с.
3. Гордій Н.М., Корякіна І.В., Дмитренко А.П. Гра як засіб розвитку комунікативної компетентності дітей дошкільного віку. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2018. Вип. 82(3). С. 91-98.
4. Кубата Н.П., Айзенбарт М.М. Гра як засіб формування соціальної компетенції у дітей старшого дошкільного віку. *Молодий вчений*, 2018. No 5 (57). С. 53-60.

*Малишенко Людмила Миколаївна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Мельничук Л.Б.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ СКЛАДАТИ РОЗПОВІДЬ-РОЗДУМ

Одним з пріоритетних завдань дошкільної освіти в сучасних умовах є формування розумної, активної особистості дитини, здатної розмірковувати, аналізувати, приймати рішення. Реалізації окресленого завдання сприяє навчання дітей складанню розповідей-роздумів.

Необхідність навчання старших дошкільників складати розповідь-роздум, на думку вчених А.Богуш, Н.Гавриш, Н.Семенової, Н.Харченко, обумовлена значенням цього виду зв'язного мовлення в організації спілкування, у розвитку

розсудливості як однієї із базових якостей особистості дошкільника, спроможного грамотно, аргументовано, доводити власні переконання, логічно, послідовно, зв'язно викладати свої думки в різноманітних життєвих ситуаціях [1, с. 466].

Розповідь-роздум – це комплексний вид висловлювання, у якому послідовно, зв'язно передаються думки про факти та явища довкілля, шляхом встановлення між ними причинно-наслідкових зв'язків, і притаманними йому специфічними функціонально-жанровими, структурними і мовними особливостями [3, с. 26].

Основою для роздуму є накопичені знання, зміст і рівень яких впливають на глибину міркування, тобто, пізнавальна діяльність дитини має досягти певного рівня. Важливу роль для міркування виконують розумові операції – аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, абстрагування, конкретизація.

Виділяють такі різновиди роздумів:

1) роздум-пояснення (сніговика назвали так тому, що він зроблений зі снігу);

2) роздум-доказ (страус – це птах, тому що у нього, як і у всіх птахів, є дзьоб....., значить, це птах);

3) роздум-спростування (доводиться хибність висловлювання) [3, с. 26].

Система роботи з навчання дітей складати твори роздуми складається з таких етапів.

I. Підготовчий етап.

Мета: формування основ навчання мовлення.

Завдання:

–формувати в дітей старшого дошкільного віку мотивацію доведення своєї думки;

–розвивати пізнавальні процеси,

–формувати вміння встановлювати причинно-наслідкові, просторово-часові, функціональні та цільові зв'язки між об'єктами та явищами навколишнього світу;

–збагачувати дитячий досвід уявленнями про різні об'єкти та явища природного та соціального середовища, розвивати світогляд, що сприяє збагаченню змісту дитячих міркувань;

–збагачувати словниковий запас дітей, знайомити дітей з лексикою, що відповідає міркуванню: вступними модальними словами (по-перше, по-друге, отже), підрядними сполучниками (тому що, оскільки);

–формувати вміння складати складнопідрядні речення, які є основною граматичною одиницею тексту-роздуму;

II етап. Основний.

Мета: формування у дітей мовленнєвих умінь складання роздумів.

Завдання:

–формувати у дітей знання про роздум як вид тексту, ознайомити з функціональним призначенням, структурними особливостями, лексико-граматичним оформленням;

–розвивати навички планування та оформлення роздумів;

–поглиблювати дитячі уявлення про навколишній світ, що сприяють насиченню інформацією дитячих роздумів та розвитку мовленнєвої мотивації;

–закріпити навички встановлення різних видів зв'язку між об'єктами та явищами навколишнього світу [3].

Прийоми розвитку мовлення.

I. Спочатку даються завдання на невербальній основі. Це може бути:

1) розрізні картинки;

2) гра «Відгадай за частинами весь предмет»;

3) робота з серією картин – «Знайди картинці місце», «Виклади серію», «Яка картинка не підходить до оповідання», «Переплутані сюжети»;

4) ігри на класифікацію пір року;

5) ігри, що встановлюють послідовність росту рослин, тварин;

6) небилиці у картинках;

7) ігри на класифікацію, узагальнення.

II. Потім запроваджуються завдання на вербальній основі:

1) введення проблемних ситуацій на занятті. Наприклад, «Як нам перейти калюжу?»;

2) робота з логічними-мовними завданнями, які сприяють розвитку пояснювального мовлення дитини:

– дидактичні ігри: «Поясни», «Закінчи речення», «Добре – погано», «Зроби висновок», «Чому так кажуть?» «Знайди початок міркування», «З двох доказів обери правильне».

– упорядкування описово-порівняльних оповідань про два предмети (літак-вертоліт, білий ведмідь – бурий ведмідь, вовк – собака та ін.);

– бесіди щодо змісту творів художньої літератури з обговоренням позитивних та негативних вчинків героїв, їх мотивів (оповідання В. Сухомлинського, Н. Забіли та ін.);

– робота над загадкою «Хто більше підбере доказів?»;

– порівняння казок народів світу з однією сюжетною лінією;

– робота над змістом прислів'їв, крилатих висловів;

– аналіз проведеного дітьми експериментування;

– власне складання оповідань-роздумів, пропуск частин міркування або їх переплутування.

У роботі над упорядкуванням оповідання-роздуму використовується моделювання висловлювання. Моделлю виступає іграшка - піраміда, що символізує структуру усного висловлювання даного типу і взаємозв'язок його частин (основа – теза, кільця – доказ, верхівка – висновок).

Таким чином, навчання дітей старшого дошкільного віку складанню розповіді-роздуму має низку особливостей, обумовлених особливостями психічного та мовленнєвого розвитку дітей, вимагає спеціальних підходів для її формування і, безсумнівно, має великий розвиваючий потенціал.

Список використаних джерел

1. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання рідної мови в дошкільних навчальних закладах. Київ: Видавничий дім «Слово», 2011- 704 с.

2. Омеляненко А.В. Розповіді-роздуми. Дошкільне виховання. 2004. №9. С.10-13.

3. Омеляненко А. В. Навчання дітей старшого дошкільного віку складати розповіді-роздуми: монографія. Донецьк: Юго-Восток, 2009. 196.

*Мороченець Тетяна Василівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – д. пед. н., проф. Марчук О.О.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янука»*

ДОЗВІЛЛЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Процеси демократизації в системі освіти, її варіативність, інноваційні програми обумовили необхідність пошуку рішення проблем взаємодії закладу дошкільної освіти з родиною, створення умов для підвищення педагогічної культури батьків з питань організації дозвілля дітей дошкільного віку.

Ідея взаємозв'язку суспільного й сімейного виховання, а також взаємної відповідальності педагогів, батьків й суспільства знайшла своє відображення в низці нормативно-правових документів, у т.ч. в «Концепції дошкільного виховання», «Положенні про дошкільний навальний заклад», Законі «Про освіту», «Концепції модернізації освіти».

Дозвіллева життєдіяльність є найкращим засобом для формування у дітей дошкільного віку правильного світосприймання і світовідчуття, глибокого розуміння моральних і духовних цінностей.

Дозвілля – це діяльність у вільний час, дякуючи якій і дорослі, і діти відновлюють свої сили, свою здатність до праці чи навчання. І якщо дозвілля – це діяльність це означає, що вона не пустопорожнє витрачення часу, не байдикування. У цієї дозвіллевої діяльності є визначені інтереси, певна мета, спільні зусилля, які перед собою ставлять батьки [1, с. 23].

Вченими доведено, що організоване, сплановане дозвілля – це умова для доброго, позитивного спілкування у сім'ї, яке збагачує духовний світ, виховує естетичні почуття, стимулює розвиток здібностей, інтелекту, активізує пізнавальну і трудову діяльність дитини. Традиція спланованого дозвілля дає можливість, разом з дітьми, займатися спортом, малюванням, колекціонуванням,

комп'ютерними іграми, майструванням моделей, поробками з природного матеріалу, суспільно-корисною працею, читанням цікавих книжок, переглядом мультфільмів, організуванням походів до театру, відвідання різних музеїв, виставкових залів, турпоходів і прогулянок всією родиною на природу тощо [3]. На жаль, більшість сучасних сімей обмежуються переважно пасивними формами організації дозвілля, наприклад, перегляд телепередач або «гаджетове дозвілля».

Користь традиційно спланованого дозвілля є безцінною, оскільки саме в такому вільному, насиченому спілкуванні батьки краще пізнають своїх дітей. В умовах дозвілля є можливість поспостерігати за своєю дитиною у природі, грі, праці, спілкуванні з однолітками, як переживає успіх та невдачу як власну, так й інших дітей.

Культура дозвілля у сім'ї залежить від багатьох чинників:

- 1) соціально-економічного стану суспільства і його морально-психологічної атмосфери;
- 2) форм участі батьків по господарству і суспільному виробництві;
- 3) типу сім'ї- малодітна, багатодітна, її складу – повна або неповна;
- 4) місце проживання – міська чи сільська місцевість;
- 5) наявності бабусь і дідусів;
- 6) традицій сімейного спілкування, внутрішньої культури батьків, організованості,
- 7) потреб та інтересів батьків, умінь та їх смаків, життєвих цілей та бажань [2, с. 12].

Культура дозвілля визначається також за рівнем розвитку і функціонування таких закладів, як центри творчості, кінотеатри, театри, галереї, художні майстерні, музеї, спортивні та ігрові майданчики, бібліотеки, планетарій тощо.

Дозвілля повинно бути не лише різноманітним, змістовним, активним але й цікавим і креативним. Метою організації дозвілля є сприяння формуванню об'єктивної картини світу дитини, моральній культурі, естетичним поглядам і смакам. І нема нічого кориснішого для дітей, ніж можливість спілкування з прекрасним, що викликає

найкращі моральні почуття людини, пробуджує її естетичні переживання. Театральні вистави, спектаклі, картинні галереї, музеї тощо можуть глибоко схвилювати, викликати роздуми, співпереживання, піднесення емоційного настрою.

Корисними і не менш цікавими для спілкування є історичні, красназавчі музеї, музеї – квартири письменників, акторів, пам'ятники архітектури, історико-музейні комплекси тощо, які не користуються попитом у сучасному сімейному дозвіллі. Інтерес до вивчення природи рідного краю її історії проявляється у дитини вже в дошкільному віці, під впливом зацікавленості і інтересу, який проявляють до оточуючого світу, його історії найближчі дитині люди – батьки. Проживаючи поряд з унікальними (скарбами), історичними місцями, пам'ятниками архітектури, у нас не завжди виникає чомусь потреба поцікавитися таким історичним надбанням нашого народу, нашої країни [1].

Здавна, в традиціях нашого народу, прийнято влаштовувати традиційні родинні свята та різні світські заходи, на які запрошують усіх родичів і друзів. Для дітей такі родинні взаємини є джерелом не тільки задоволення і втіхи, а мають велику виховну силу, велике духовне збагачення.

Дозвіллеві традиції згуртовують, об'єднують сім'ю, надають їй особливої позитивно – емоційної атмосфери. Саме тому важливим показником сприятливого психологічного клімату у сім'ї є прагнення свій вільний час проводити разом з усіма членами родини.

Список використаних джерел

1. Білан О. І. Виховання культури поведінки у дітей дошкільного віку. Львів, 2016. 120 с.
2. Врочинська Л. І. Садок і родина: виховуємо дітей гуманними. *Дошкільне виховання*. 2006. № 6. С. 12-14.
3. Литвиненко І. Гуртуємо дітей – формуємо команду. *Дошкільне виховання*. 2021. № 11. С. 3-5.

*Натяжко Інна Миколаївна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Борова В. Є.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК ТА ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Розвиток мовлення дитини є основним засобом встановлення зв'язку з навколишнім середовищем, завдяки чому здійснюється соціалізація дитини. Крім того, досвід показує, що поширення комп'ютеризації, телебачення та інших технічних засобів, доступних дітям старшого дошкільного віку як в сім'ї, так і в дошкільних закладах, обмежує безпосереднє спілкування дітей з іншими мовцями, внаслідок чого їх пізнавальна сфера і, в той же час, неї розвивається мовленнєва

Розвиток мовлення дитини є головним інструментом, за допомогою якого вона встановлює контакт із довкіллям і завдяки якому відбувається соціалізація дитини. Дана тема є актуальною, тому що мовленнєва діяльність є однією з провідних базисних характеристик особистості, яка формується на етапі дошкільного дитинства.

Оскільки психолого-педагогічний висновок свідчить про цінність і унікальність кожного дошкільника, слід враховувати педагогічні умови використання інноваційних технологій у сучасному закладі дошкільної освіти та саму інноваційну методику, тобто кубики Зайцева, з метою вдосконалення їх знань: методика навчання і виховання дітей, пізнання їх внутрішнього буття. Ефективним шляхом розв'язання визначеної проблеми є осмислення, узагальнення, оцінка досвіду минулого як багатого джерела ідей для подолання основних суперечностей сьогодення, а саме спадщина Аристотеля, Демокрита, Я.А. Коменського, Ж.-Ж. Руссо.

Розвиток мовлення – це не лише збагачення словника, формування звукової, граматичної культури та удосконалення

зв'язного мовлення. Мовленнєвий простір, насичений зразками культури мовлення, є основним джерелом формування мовленнєвої особистості дітей старшого дошкільного віку. У дошкільника немає іншого способу навчитися говорити, як наслідувати мову дорослих [2, с. 23].

Передумови розвитку мовлення різні і закладаються ще до народження дитини. Адже, крім спадковості, на розвиток майбутнього мовлення впливають і стосунки батьків із майбутнім малюком. Для оптимального розвитку мовленнєво компетентної і активної дитини надзвичайно важливо створити належні умови, зокрема [1, с. 4]:

- проводити просвітницьку та освітню роботу з дорослими, ознайомлюючи їх з особливостями та винятковою необхідністю сприяти своєчасному становленню мовленнєвої особистості у дошкільному дитинстві;

- спрямовувати дорослих на оптимально необхідну для малюка тривалість, кількість, якість мовленнєвих контактів;

- забезпечувати періодичне або епізодичне перебування з однолітками тих дітей, які постійно чи тимчасово перебувають удома, спонукаючи їх до пошуків партнерів задля реалізації комунікативної активності;

- організовувати життєдіяльність малюка у розміреному темпі та незмінній атмосфері доброзичливості, радості, терпимості, любові й захищеності щодо його успіхів чи невдач у мовленнєвому зростанні;

- забезпечувати спілкування з дитиною відповідно до орфоепічних норм української мови;

- уникати категоричного та безапеляційного діагностування рівня мовленнєвого розвитку дитини;

- розвивати загальну та дрібну моторику дитини, що безпосередньо впливає на розвиток мовлення;

- не порівнювати мовленнєві досягнення окремої дитини з досягненнями її ровесників [1, с. 4].

У розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку інноваційні технології та методики відіграють значну роль.

Сутність поняття «інноваційна технологія», яке представники освітнього процесу почали все частіше вживати сьогодні. Нині їх існує понад триста. На думку А. В. Шерудило, «інноваційні технології – це складні системи прийомів і методик, об'єднаних пріоритетними загальноосвітніми цілями, концептуально взаємопов'язаними між собою завданнями і змістом, формами і методами організації навчально-виховного процесу, де кожна позиція накладає відбиток на всіх інших, що і створює в результаті певну сукупність умов для розвитку вихованців» [5, с. 443].

Інноваційні технології забезпечують високий рівень освітнього процесу в широкому розумінні, сучасну педагогічну систему; у вузькому розумінні це якісний організаційний підхід, який полегшує навчальний процес і водночас робить його більш ефективним.

Методологічною основою педагогічного досвіду складають сучасні інноваційні технології пов'язані з розвитком мовлення дітей старшого дошкільного віку:

- використання методу мнемотехніки у навчанні розповідання дітей дошкільного віку;
- використання мнемотаблиць та мнемодоріжок в розвитку мови дошкільників;
- переказ казок за допомогою карток Проппа;
- нетрадиційні засоби розвитку мовлення та творчості малюків: ігри із сухим басейном;
- засоби арт-терапії [4, с. 102].

Мнемоніка, або мнемотехніка – це система різних прийомів, що полегшують запам'ятовування і збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення додаткових асоціацій. Такі прийоми особливо важливі для дошкільнят, так як наочний матеріал засвоюється краще вербального.

Картки Проппа. Основний вид діяльності дошкільника – гра. У процесі гри дитина пізнає не тільки навколишній світ, а й себе самого, своє місце в цьому світі. Граючи, малюк накопичує знання, освоює мову, спілкується, розвиває мислення та уяву. Джанні Радарі стверджував, що «саме в грі дитина вільно володіє мовою, говорить те, що думає, а не те, що треба. У грі немає схем і правильних зразків,

ніщо не сковає дитини. Не повчати і навчати, а грати з ним, фантазувати, вигадувати, придумувати – ось, що необхідно дитині».

Перш ніж приступити до твору казок по картах, слід організувати підготовчі ігри, в процесі яких хлопці познайомляться, і освоють всі казкові функції. Яка робота повинна проводитися з виготовлення карт. Спочатку це можуть бути сюжети з різних книг, тобто ілюстрації. Далі можна використовувати вже більш стислі сюжети – схеми. Придумувати схематичний образ можна, та й потрібно разом з дітьми. Символи, які придумали самі діти більш запам'ятовуються. Робота з картами Проппа може бути самою різною. Можна за основу взяти тільки ці 6 функцій і працювати з ними, але якщо поступово вводити нові функції, то у дітей буде підігріватися інтерес.

Сухий басейн. Можна використовувати для будь-якого розділу мовного розвитку. Так, наприклад, для формування граматичної будови мови: у басейн поміщаються парні іграшки різного розміру. Дитині дається завдання знайти великий і маленький предмет. Він шукає, наприклад, м'яч – м'ячик, будинок будиночок, козел – козлик і так далі. Для активізації та актуалізації словника у басейн поміщаються різні тварини, дитина повинна знайти всіх домашніх тварин, потім диких. Потім перерахувати їх назви. Так можна програти з будь-якими узагальнюючими поняттями. Кожна ігрова рухова діяльність складається з трьох частин [4, с. 103].

Арт-терапія є адекватним методом допомоги дошкільникам у розвитку мовлення. До переваг використання арт-терапії в роботі з дітьми старшого дошкільного віку можна зарахувати її ресурсність, використання мови символів, задіяння тіла дитини у творчій роботі, можливість створення атмосфери емоційної близькості та розуміння і прийняття в арт-терапевтичному просторі через створені образи.

Отже, розвиток мовлення дитини є одним із основних чинників формування особистості в дошкільному дитинстві. Ступінь розвитку цієї сфери психіки визначає рівень сформованості соціально-пізнавальних досягнень дитини – потреб та інтересів, знань, умінь і навичок, а також інших психічних якостей, які є основою культури особистості. Варіативність використання різноманітних інноваційних технологій та методів в роботі з

дошкільниками у розвитку мовлення дають певні результати. Мова дітей значно покращується, діти досягають хорошого рівня розвитку дрібної моторики, а це перші кроки до успішного навчання в школі.

Список використаних джерел

1. Богуш А. Мовленнєвий розвиток дітей: сутність та шляхи реалізації. *Дошкільне виховання*. 1999. № 6. С. 3–5.
2. Гончаренко А.М. Розвиток мовленнєвої компетентності старших дошкільників : навч.-метод. посіб. до Базової прогр. розв. дитини дошк. віку «Я у Світі». Київ: Світич, 2009. 160 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
4. Федорчук Е. І. Сучасні педагогічні технології. Навчально-методичний. Кам'янець-Подільський: АБЕТКА, 2006. 201 с.
5. Шерудило А. В. Сутність та класифікація інноваційних технологій у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку. Збірник наукових праць. 2019. Випуск 18. С. 442-448.

*Райковська Світлана Юріївна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Борова В.Є.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НАЦІОНАЛЬНО- ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ

Сучасні умови життя в Україні ставлять перед дошкільною освітою якісно нові завдання у сфері виховання дітей, вирішення яких сприятиме подоланню усталеного формалізму у змісті роботи закладів дошкільної освіти. Виховання громадян України має національний характер, ґрунтується на національних традиціях українського народу, є ідейною силою національної свідомості, засобом збереження національної самобутності. Сучасна модель освіти враховує особливості сучасності, адже цього вимагає

соціально-економічний стан країни, морально-духовний стан українського народу, подальший розвиток культури і науки.

Розвиток та формування патріотизму, національних цінностей у дошкільників відображені в працях О. Гевко, І. Звереві, В. Ковалю, О. Литовченко, А. Москальові, П. Онищука, Я. Зорія, Л. Мазур та ін. Особливості національно-патріотичного виховання розкрито у працях В. Іванова, Є. Ільїна, М. Ісакової, В. Клименко, А. Леоненко, О. Логвиненко, М. Манчури, С. Сінгасвського, А. Тарасенко, Б. Шиян та ін.

У сучасних умовах розвитку системи дошкільної освіти педагогічні умови розглядається як один із найбільш ефективних та потужних засобів національно-патріотичного виховання дітей. Саме в сучасному закладі дошкільної освіти мають бути створені всі умови для оволодіння особистістю системою національних, загальнолюдських цінностей формування патріотизму, відповідальності за долю нації, держави, розвитку психологічної готовності та практичної здатності виконувати громадянські обов'язки, передбачені Конституцією та законодавством України, у мирний та військовий час.

Педагогічні умови визначаємо як особливості організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, які визначають результати виховання, навчання та розвитку особистості дитини, об'єктивно забезпечують можливість їх досягнення.

Для розвитку почуття патріотизму, яке є складовою національного світогляду особистості, особливого значення набуває національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку. Лише на його основі формується любов до Батьківщини, українського та інших народів, готовність до звитяги й жертвності, формується почуття відповідальності за владу і незалежність, збереження духовних і матеріальних цінностей. Розвивається творча, національно-патріотична активність особистості дошкільнят [3, с. 234].

Національно-патріотичне виховання дошкільників – це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, освітніх закладів, громадських організацій, сім'ї та інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління

високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави [1, с. 11].

Напрями національно-патріотичного виховання в сучасній українській педагогіці (за Н. Майбородою):

- «патріотичні традиції сімейно-родинного виховання»;
- «проблеми патріотичного виховання дітей та молоді в соціокультурних умовах тощо»;
- «виховання патріотизму на основі національно-духовних надбань свого народу»;
- «теоретичні засади виховання патріота своєї держави»;
- «патріотизм в аспекті моделювання системи особистісного розвитку дитини» [5, с. 179].

Формування національно-патріотичних почуттів вихованців досягається різними засобами, серед яких є рідна мова, фольклор, національна творчість, декоративно-ужиткове мистецтво.

Завдання формування національно-патріотичних почуттів вихованців засобами декоративно-ужиткового мистецтва вирішується за допомогою пробудження інтересу до історичного минулого рідного народу, його героїчної боротьби за волю, свободу і незалежність; стимулювання захоплення високою духовністю, гуманістичними цінностями, глибоким патріотизмом наших предків; оволодіння традиціями, звичаями, обрядами нашого народу; виховання вмій і навичок застосування, збереження і створення виробів декоративно-ужиткового мистецтва; формування почуття господаря рідної землі; виховання обов'язків перед народом, рідною землею і Батьківщиною, відповідальності за розвиток своєї мови, культури і духовності.

У своїй діяльності вихователі повинні вирішувати основні виховані завдання у формування національно-патріотичних почуттів дошкільників: утвердження в свідомості і почуттях вихованців патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України; культивування кращих рис

української ментальності – працелюбності, відповідальності, наполегливості, самостійності, дружелюбності, бережливого ставлення до природи.

Україна має древню і величну культуру та історію, які виступають потужним джерелом і міцним підґрунтям виховання. Організуючи навчально-виховний процес на заняттях важливо дотримуватись наступних принципів:

- національної спрямованості, що передбачає формування національної самосвідомості, виховання любові до рідної землі, українського народу, шанобливого ставлення до його культури;
- історичної і соціальної пам'яті, що спрямований на збереження духовно-моральної і культурно-історичної спадщини українців;
- міжпоколінної наступності, який зберігає для нащадків зразки української культури [2, с. 14].

Процес формування національно-патріотичних почуттів вихованців повинен мати випереджувальний характер, відповідати віковим і сенситивним періодам розвитку дитини та особистісним характеристикам. Оскільки в старшому дошкільному віці в дітей домінує образне мислення, найбільш характерними формами навчання на заняттях є: бесіди, пізнавальні хвилинки, екскурсії, сюжетно-рольові ігри, ігри-мандрівки, ігрові вправи, театралізації, конкурси, виставки творчих робіт тощо.

Педагог проводить бесіди, інформаційні хвилинки, спрямовані на розкриття традицій української культури, ознайомлення дітей з фольклором. Використовує українські народні ігри, зокрема, «Високий дуб», «Чаклун», «Хлібчик» та ін. Чільне місце на заняттях займає використання малих фольклорних форм – загадок, приказок і прислів'їв, народних прикмет, колискових, щедрівок, колядок, веснянок, закличок тощо.

Отже, у процесі формування національно-патріотичних почуттів дітей старшого дошкільного віку особливу увагу слід приділяти добору виховних методів, які стимулюють процес засвоєння патріотичних знань, стимулюють розвиток волі в їх практичній діяльності, що передбачає поєднання знань і освіти. В організації національно-патріотичного виховання дошкільників необхідно брати до уваги, що основний методичний прийом, який має

обов'язково застосовуватися вихователями – це особистісно орієнтований підхід до вихованця, сутність якого полягає в забезпеченні поступального зростання, досягненні вищого рівня сформованості цінностей та гармонії його національно-патріотичного розвитку.

Список використаних джерел

1. Бех І., Чорна К. Патріотичне виховання дітей та молоді. *Позашкілья*. 2011. № 10. С. 9-16.
2. Бех І.Д., Чорна К.І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Київ, 2014. 29 с.
3. Жаровська О.П. Національна свідомість як складова патріотичного виховання студентів педагогічних університетів. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. праць. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. Вип. 18, кн. 1. С. 233-242.
4. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4068>. (Дата звернення: 20.09.2022)
5. Майборода Н. Патріотичне виховання засобами мистецтва вихованців сільських навчально-виховних комплексів у контексті ідей Василя Олександровича Сухомлинського. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2012. № 41. С. 176-181.

*Ризько Наталія Мирославівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Пагула Т.І.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНОМУ ЗДО

Проблема навчання математики в сучасному суспільстві набуває значного масштабу. Пояснюється це беззаперечно тим, що на певному відповідному етапі розвивається математична наука і проникає у різні галузі знань. Збільшення ступеня творчої

активності, ступеня проблеми автоматизації виробництва, моделювання на електронно-обчислювальних машинах та багато іншого передбачає присутність у експертів багатьох сучасних професій досить повного сформованого вміння конкретно і пов'язано розглядати досліджувані процеси. У зв'язку з цим аспектом, навчання в ЗДО орієнтоване на розвиток у дошкільнят правила повноцінної логічної обґрунтованості навколишнього із застосуванням логіко-математичних технологій.

Актуальність нашого дослідження пов'язана з тим, що у зв'язку з процесами інформатизації та технологізації, що відбуваються в сучасному суспільстві, математичній освіті відводиться особлива роль, тому що математика – дуже значуща галузь знань та культурна практика. Із раннього дитинства і до старості людина тією чи іншою мірою пов'язані з математикою. Педагоги враховують інтерес дошкільнят до математичних категорій та намагаються розширити логіко-математичні уявлення дітей за допомогою використання в сучасному ЗДО логіко-математичних технологій. Однак формування логіко-математичного розвитку дітей у ЗДО не завжди систематичне, продумане та цілеспрямоване. Вирішити цю проблему можна, виділивши педагогічні умови, необхідні успішного формування логіко-математичних уявлень у дошкільнят певної вікової категорії із застосуванням логіко-математичних технологій.

Базовий компонент дошкільньої освіти декларує реалізацію в рамках освітнього напрямку «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» формування у дошкільнят наступних логіко-математичних уявлень: спостереження, порівняння, виявлення суттєвих ознак предметів та явищ, класифікація, узагальнення [1]. Внаслідок чого стає актуальним пошук прийомів та інструментів розвитку математичних, логічних та розумових процесів, враховуючи запити та інтереси дошкільнят за допомогою використання логіко-математичних технологій.

Вивченню проблеми розвитку логіко-математичного розвитку дітей дошкільнього віку присвячено праці вітчизняних та зарубіжних вчених, педагогів: Н. Баглаєва, Л. Венгер, Н. Гавриш, Л. Гайдаржийська, Р. Говорова, О. Давидчук, О. Дяченко, Л. Зайцева, О. Кононко, К. Крутій, В. Кузьменко, Т. Лаврентьєва, А. Леушин, М.

Машовець, Т. Мусейбова, В. Новікова, В. Старченко, Т. Степанова, А. Столяр, О. Фунтікова, В. Яковенко. Дослідники зазначають, що сьогодні немає жодної програми математичного розвитку дошкільнят, яка б не торкалася питання розвитку логічного мислення.

Насамперед зазначимо, що виходячи з практичного досвіду та виходячи із змісту Базового компоненту дошкільньої освіти, пропонується застосування комплексного підходу до освітньої діяльності дошкільнят. Таким чином, педагог планує освітню діяльність, передбачаючи щоденне вирішення проблем логіко-математичного розвитку в різних формах організації дітей: безпосередня освітня діяльність, організована освітня діяльність та додаткова освітня діяльність у ЗДО [1].

Із метою логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку нами був підібраний комплекс відповідних технологій з урахуванням вікових відповідних особливостей, можливостей та інтересів дітей старшого дошкільного віку. Врахування вікових психологічних відповідних особливостей дошкільнят означало, що ці логіко-математичні технології, крім формування логіко-математичного розвитку, одночасно розвивали наочно-образне і словесно-логічне види мислення, сенсорний досвід, довільність, стійкість концентрацію, розподільність і переключеність уваги, розвивали пам'ять, уяву, зв'язну мову.

Логіко-математичні технології включали особливу групу логіко-математичних ігор на конструювання і моделювання, у яких дітям пропонується виконати математичні завдання з об'ємних чи плоских фігур. Наприклад, ігри на об'ємне моделювання («Куля», «Геометричний конструктор», «Кубики для всіх»); ігри-головоломки з конструювання на площині («Чарівне коло» та «Колумбове яйце»); ігри на площинне конструювання та моделювання (старовинна східна головоломка «Танграм», «Хрестики», «В'єтнамська гра», «Соти», «Пентаміно», «Монгольська гра» тощо) [5].

Сенсорні ігри на оволодіння еталонами геометричних фігур, кольору (наприклад, «Кубики і колір», «Унікуб», «Склади візерунок» та ін.), теж використовуються для логіко-математичного розвитку старших дошкільнят.

Ігри з колами Ейлера формують у старших дошкільнят прийоми логічного мислення: аналіз, синтез, узагальнення; встановлення причинно-наслідкових зв'язків; вибір підстав порівняння, класифікації об'єктів; підбиття під поняття, виведення наслідків; побудова логічного ланцюга міркування, формулювання висновку [3]. В іграх з колами Ейлера використовуються пересічні, непересічні, рівні між собою множини і множини, що складаються з підмножин. З ними проводяться ігри насамперед на відповідне формування кількісних уявлень у дошкільнят, розуміння складу чисел, уявлень про форму, уявлень про колір та розмір геометричних фігур, умінь порівнювати та класифікувати [3].

Логіко-математичні ігри з паличками Кюїзенера формують уявлення про розмір, колір, довжину, уявлення про кількість і про рахунок, уявлення про співвідношення цифри і співвідношення числа, орієнтування в просторі (верх-низ, ліворуч-праворуч, спереду-ззаду тощо) [2].

Методика застосування логіко-математичних ігор за допомогою блоків Д'єнша полягає у поступовому переході від простих ігор до складніших за своїми правилами. Наприклад, спочатку дитині дається завдання відібрати однакові за розміром і формою фігури і побудувати з них те, що захоче дитина. Потім проводяться ігри, складніші за своїми правилами. Ігри з блоками Д'єнша можуть включати суміжні правила, але відрізнятися ігровим матеріалом для вирішення поставленого ігрового завдання [4].

При виборі ігор для комплексу логіко-математичних технологій враховувалися можливості дітей 6-7 років, те, що їх зміст відповідає вимогам освітньої програми і те, що ігрові правила та умови були посилені, зрозумілі та здійсненні для дітей, створювали ситуацію успіху, коли у грі перемогти та виграти може кожна дитина. Облік інтересів дітей означав, що ігри вибиралися так, щоб їхня тематика захоплювала дітей, зміст та яскравий наочний ігровий матеріал привертати увагу дітей, цілі та завдання ігор задовольняли прагнення дітей отримати практичний результат: виміряти, відрахувати потрібну кількість, змінити ситуацію на нову, встановлювати зв'язки та залежності, побудувати, сконструювати, змодельовати та проявити при цьому самостійність, ініціативу та творчість.

Запропоновані нами логіко-математичні технології використовувалися під час проведення занять з логіко-математичного розвитку, під час інтегрованих заняттях, в режимних моментах: у час довільної ігрової діяльності дошкільнят, на прогулянках, у самостійній діяльності дошкільнят, в ігрових розвагах, при проведенні математичних свят, тижня математики в ЗДО.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (державний стандарт дошкільної освіти) : нова редакція / наук. кер. Т. О. Пироженко; авт. кол.: О. М. Байер, О. К. Безсонова, Н. В. Гавриш та ін. Київ, 2021. 37 с. URL: <http://surl.li/jyzr> (дата звернення 10.08.2022).

2. Єременко О. Г. Організація математичної освіти дітей дошкільного віку засобами роботи з паличковими наборами Кюїзенера. Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / за заг. ред. Н. П. Тарнавської., Н. Ю. Рудницької, Ю. М. Мурашевич Житомир: ФОП «Левковець», 2015. 430 с.

3. Інноваційні технології у процесі формування логіко-математичних уявлень у дітей дошкільного віку. Академія інноваційного розвитку освіти. URL: <http://surl.li/egsbm> (дата звернення: 10.08.2022 р.).

4. Мамон В. Г., Яблонська І. А., Половець А. Л. Розвиток логіко-математичної компетентності дошкільників за допомогою паличок Кюїзенера та блоків Д'єнша. *Дошкільний навчальний заклад*. 2019. № 3. С. 21-27.

5. Сучасне заняття в дошкільному закладі: навч.-метод. посіб. / за ред. Н. В. Гавриш; авт. кол.: Н. В. Гавриш, О. О. Ліннік, Н. В. Губанова. Луганськ: Альма-матер, 2007. 496 с.

*Родюк Юлія Петрівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Мельничук Л.Б.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янука»*

ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Стрімкий розвиток інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) надає доступ сучасного суспільства до найрізноманітніших джерел інформації, які дають можливість споживати більшу кількість, ідей, пропозицій, послань і рішень, що лунають із боку засобів масової інформації, соціальних мереж, блогерів та лідерів громадських думок. Присутність цих засобів масової інформації стає все більш очевидною в інформаційному суспільстві, і, в той же час, вони стали каналами комунікації, через які ми отримуємо цінності, стереотипи, тенденції, які не завжди обґрунтовані, адекватні та корисні для суспільства [1, с. 83]. Потік інформації в сучасному світі настільки різноманітний і суперечливий, що навіть дорослому складно оцінити ступінь впливу ЗМІ, а ступінь впливу на дитячу аудиторію з незміцнілою самосвідомістю, неусталеним світоглядом є найбільшим.

Вплив сучасного інформаційного простору на психічний розвиток особистості дитини дошкільного віку досліджено у працях Г. Апостолова, О. Хартман та інші; різні аспекти соціалізації обґрунтовано в розвідках В. Абраменкової, Л. Варяниці, Н. Гавриш, К. Крутій, С. Курінної, О. Рейпольської, І. Рогальської-Яблонської та інших.

Дитина, ще не вмюючи оцінювати інформацію, що надходить, не маючи стійких соціальних моделей, отримує доступ до телепрограм різної якості та змісту. Ситуація особливо загострилася останніми роками – з поширенням планшетних комп'ютерів та смартфонів. Таким чином, вплив безлічі інформаційних потоків ні батьки, ні педагоги практично не в змозі контролювати, прогнозувати або враховувати [2, с. 34].

Одним із найнегативніших наслідків такого «телевізійного та комп'ютерного» життя є відставання у розвитку дитини. В останні роки спостерігається тенденція, що: діти починають говорити пізніше, мало і погано розмовляють, їхній словниковий запас є бідним і примітивним. Формування мовлення в ранньому віці відбувається виключно в живому спілкуванні, тоді коли малюк вчиться спілкуватися, при цьому беручи участь у розмові своїми рухами, думками та почуттями [4].

З телеекрана інформація подається у готовому вигляді, і вона не вимагає включення уваги та аналізу. Вона змінює та деформує психіку дитини, даючи нові установки та моделі поведінки, що часто призводить до гіперзбудливості дітей, їх агресивності. Потік зорової та слухової інформації, що не вимагає зосередженості та розумових зусиль, сприймається пасивно. Це з часом переноситься на реальне життя, і дитина починає її сприймати так само. І вже зосередитися над виконанням завдання, зробити розумове чи вольове зусилля все важче. Дитина звикає робити лише те, що вимагає зусилля. Надалі вона важко включається під час занять, погано сприймає навчальну інформацію. А без активної розумової діяльності немає розвитку нервових зв'язків, пам'яті, асоціативного, логічного мислення. Як наслідок виникають комунікативні труднощі: дітям важко спілкуватися і зі своїми однолітками, і з дорослими [2].

Також телевізор забирає у дітей можливість рухатися, гратися та спілкуватися наживо. Через сидяче положення, в якому дитина знаходиться тривалий час, можуть виникнути: порушення постави, погіршитися зір, а у разі постійного прийому їжі перед телевізором навіть ожиріння [3].

Виключити із життя дітей ЗМІ неможливо та нездійсненно. Так, існує багато телепередач та мультфільмів навчального, розвивального, пізнавального характеру.

Мультиплікація – одне з форм екранного мистецтва, його синтетичний вид, який охоплює живопис, графіку, музику, літературу, елементи театру, танцю. У процесі перегляду мультиплікаційного фільму діти співпереживають, переживають події разом із героями. У дитини це викликає сильну емоційно-

чуттєву реакцію, що виявляється в різних формах, у тому числі й у формі мовного висловлювання [2, с. 35].

Мультифільми є дієвим засобом розвитку мислення, уваги, уяви та пам'яті у дітей. Завдяки їм значно розширюється кругозір та вдосконалюються комунікативні навички, діти вчаться висловлювати свої почуття та настрої. Мультиплікаційні фільми надають чудову можливість для внесення різноманітності та індивідуалізації в освітній процес ЗДО.

Робота над змістом мультифільму дозволяє сформувати різні сторони мови дитини: фонетико-фонематичну, просодичну, лексико-граматичну, що створює базу для оволодіння зв'язковим мовним висловом [4].

При цьому важливо враховувати вікові особливості, час проведення перед телевізором, за планшетом. Сучасна дитина все частіше пізнає світ через екран. Екран монітора (телевізора, телефону, комп'ютера, планшета тощо) формує уявлення дитини про те, як живуть люди в різних країнах, які стосунки існують у світі дорослих, які вчинки треба робити, щоб бути успішним, сильним, сміливим.

Але діти мають пізнавати світ не лише візуально. Сьогодні книзі доводиться виборювати аудиторію з телебаченням, кіно, Інтернетом. Але читання – це не просто спосіб отримання інформації, це унікальний процес, здатний зробити з людини саме Особу, яка вміє відчувати, співпереживати, мислити незалежно [4, с. 80]. Належний результат дає читання перед сном. Адже відомо, що саме останні події дня фіксуються емоційною пам'яттю, і ті вісім годин, коли людина спить, вона перебуває під враженням цих подій.

У зв'язку зі зростаючим, нерідко деструктивним впливом ЗМІ у суспільстві доцільно розробляти освітні програми медійної грамотності. Захист від мовного впливу на свідомість має будуватися насамперед на активізації та інтенсифікації екстралінгвістичного фактора: на вивченні серйозних аналітичних досліджень, заснованих на багатому фактичному матеріалі та допомагаючих вибудувати у свідомості реальну, позбавлену тенденційності картину історичного процесу. Дослідження в цій галузі повинні бути орієнтовані на виявлення та розкриття нових способів маніпулювання свідомістю,

що постійно модифікуються у діяльності засобів масової інформації за рахунок розвитку мов, а також у зв'язку із закономірностями світового розвитку, геополітикою та трансформацією мотивів суб'єкта впливу [3, с. 57]. Подібні дослідження матимуть одночасно лінгвістичний, психологічний і політологічний статус: з одного боку, вони сприятимуть глибшому осягненню закономірностей розвитку мовлення, з іншого – допоможуть виробити ефективні механізми захисту від маніпулювання як на рівні індивіда, так і на рівні соціуму.

Список використаних джерел

1. Григоров Г. Використання засобів масової інформації як інструментів освітнього процесу через навички критичного мислення. *GRANI*, 2021. № 24 (4). С. 83-90.

2. Назарук Ю. Б. Проблеми медіа-освіти сучасних дошкільників. *Сучасна дошкільна освіта: можливості, досвід і перспективи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (26 травня 2014). Миколаїв, 2014. С. 34-37.

3. Нерсесян Г. А. Медіаграмотність молоді – запорука протидії інформаційній агресії. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 6. С. 56-60.

4. Семеняко, Ю. Б. Інформатизація дошкільної освіти: сучасний стан, проблеми та перспективи. *Збірник наук. пр. ЗОІППО*. . Запоріжжя, 2017. № 1 (23). С. 79-83.

Саркісова Іванна Адамівна,
*студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – д. пед. н., проф. Марчук О. О.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ СТАНОВЛЕННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Уявлення про мораль сформувалося ще в стародавньому суспільстві. Мораль як особлива форма людських відносин зароджувалась і формувалась поступово разом зі становленням

людського суспільства. Особливого значення в історії становлення етики і системи моральних уявлень і норм набули давньогрецькі філософи. Афіньський філософ Сократ абсолютизував мораль, розуміючи її фундаментом достойного життя, основою культури. Він прагнув створити систему стійких загальних понять, основу яких шукав у сфері духовного. Сократ дійшов висновку, що існують об'єктивні моральні норми, а також визначив шляхи формування моральності, найголовніший з яких, на його думку, шлях моральних знань. Сократ уважав, що не мораль підпорядкована природному прагненню до щастя, а, навпаки, щастя залежить від моральності (добročинності) людини, отже, завдання етики – допомогти людині стати моральною [3, 16].

Учень Сократа Платон уперше систематизував етичні проблеми. З його погляду, моральність то є вічна, незмінна безвідносна ідея, яка не залежить від простору і часу. Найвищою є ідея добра – джерела істини, краси, гармонії, – вона увінчує піраміду ідей Платона, який одним з перших висунув ідею виховуючого навчання. В образній формі Платон (в діалозі «Федон») висловив дуже важливу істину: характер людини, стан її душі визначаються характером стосунків з іншими людьми. Саме мораль унормовує людське співіснування, вона і є тим, що пов'язує, поєднує людей, робить спільне життя можливим, в цьому і полягає основне значення моралі [3, 18].

Послідовник Сократа і Платона Аристотель першим виділив етику «ethos», як вчення про мораль, в окрему галузь філософії. У праці «Етика до Нікомаха» він вперше визначається об'єкт етики. Це – процес формування добročинності (моральності).

В епоху середньовіччя заперечуються принципи античної моралі, основою інтерпретації моральності стає не розум, а релігійна віра. Найповніше це виявилось у теологічній етиці – богословському вченні про мораль.

Засновниками християнської теологічної етики є Афанасій Олександрійський, Василь Великий, Григорій Ніський, Августин Блаженний, Фома Аквінський та інших. Вирішальну роль у моральному вихованні відігравали сім'я та вчитель. Система виховання представлена системою лицарського і майстрового

(учнівського) виховання, крім навичок професійного характеру, майстер передавав учневі неписані закони професійної етики, в основі якої – чесність, порядність, обов'язковість, взаємоповага, вірність своєму слову. Ідеал лицарського виховання передбачав такі риси, як жертвовність, слухняність, особисту свободу. Лицар мав бути взірцем моральності, сили, мужності, вихованості.

Філософи епохи Відродження звертаються до мотивів античності, всупереч середньовічному феодально-церковному аскетизму, нова гуманістична мораль звеличує людину. Це знайшло відображення у творах Дж. Боккаччо, Леонардо да Вінчі, Мікеланджело, Ф. Петрарки, Рафаеля, Ф. Рабле та інших. Моральним визнано прагнення на вільний розвиток, вияв здібностей, утвердження блага людини як критерій оцінки суспільних взаємин. Моральними проголошуються принципи рівності, свободи, справедливості, норми взаємовідносин між людьми.

Великий внесок у розвиток морально-етичного виховання зробив Я. А. Коменський. Учений формулює 16 правил мистецтва виховувати моральність, серед добродійностей, насамперед ставиться мудрість, помірність, мужність, справедливість. Він рекомендував прищеплювати дітям такі риси, як: скромність, слухняність, працелюбність, повагу до старших. Особливого значення у вихованні моральної поведінки надавав дотриманню суворої дисципліни на засадах гуманності.

Жан-Жак Руссо у своєму відомому творі «Еміль або Про виховання» сформулював три основні завдання виховання – виховання добрих почуттів, добрих міркувань і доброї волі. Провідним завданням виховання на думку вченого є створення умов, за яких дитина на власному досвіді переконалася б у шкідливості для себе тих вчинків, від яких застерігав її вихователь. Для цього він створив метод природних наслідків, виходячи з чого, виховання поведінкових звичок дитини має відбуватися не шляхом декларації, роз'яснення, а шляхом переживання нею наслідків негативних вчинків і накопичення морального досвіду.

Й. Г. Песталоцці уважав, що у вихованні дітей дошкільного віку визначальними є принципи родинності й індивідуального підходу

до дітей, реалізація яких передбачає максимальне задоволення всіх потреб вихованця, відчуття ним власної захищеності та психологічного комфорту.

Й. Г. Песталоцці, на відміну від Ж. Ж. Руссо, рішуче відкидав ідею саморозвитку особистості дитини, навпаки, він не уявляв її повноцінного розвитку в ізоляції від соціального середовища, тобто від виховного впливу довколишніх. Відкидаючи словесні методи морального виховання і вважаючи активність дитини визначальним фактором виховання моральності, Й. Г. Песталоцці приділяв велику увагу «вправам у доброчесності» – участі дітей у добрих та корисних справах, оскільки саме вони спрямовані на формування моральних почуттів [4, 34]. На думку дослідника моральне виховання здійснюється трьома етапами: досягнення засобами чистих почуттів позитивного морального стану; вправлення у моральній діяльності; формування моральної свідомості [4, 34]. Найвищий рівень моральності міститься у «досконалому пізнанні добра, в досконалому вмінні та бажанні творити добро» [4, 35].

Ідеї Й. Г. Песталоцці знаходять своє продовження у творах А. Ф. Дістерверга. На його думку, визначальними у вихованні моральної поведінки є принципи природовідповідності і культуровідповідності. Відтак, основні умови ефективного виховного процесу, за А. Ф. Дістервергом, це такі: 1) врахування вікових та індивідуальних особливостей при формуванні поведінкових звичок; 2) спрямованість виховного процесу на засвоєння дитиною цінностей своєї нації; 3) залучення дитини до загальнолюдських цінностей.

В Україні вчення про мораль, сформувався ще в часи Київської Русі, про що свідчать давньоукраїнські літературні пам'ятки – «Велесова книга», «Повість минулих літ», «Руська правда», «Слово про Закон і Благодать», «Напучення багатим», «Слово про терпіння Федосія», «Послання Климентія Смолятича», «Златоуст» Кирила Туровського, – які висвітлювали релігійно-етичну тематику. Особливе місце серед повчань і наказів займає «Повчання» Володимира Мономаха, де в коротких словесних формулах закладено найбільш вагомі етичні норми часів Київської Русі, які й досі є основою загальнолюдської моралі: будь милосердним,

скромним, поважай старших, люби ближніх, не вбивай, будь працьовитим, чесним, гостинним, дбай про свою честь і честь свого роду, рідної землі тощо.

Видатний український філософ Г. С. Сковорода, найкращою людською рисою вважав доброту, а її виявом – доброчинність. Принцип близькості («сродності») Г. С. Сковороди зумовлюється гуманним духовним началом. «Якщо будуєш дім, – пише він, – будуй для двох сутностей твоїх – душі і тіла. Якщо укриваєш й одягаєш тіло, не забувай і серця...» [6, 16–21, 45]. На його думку, у формуванні моральної поведінки треба звертати увагу на «благе серце», бо воно «є те саме вічне життєдайне джерело, яке струмить чисті струмені, або думки». Виховання серця тісно пов'язане з вихованням розуму, оскільки він керує вчинками людини. Найбільш цінним почуттям людини є вдячність – «твердь і здоров'я серця» [6, 114].

Ідеал доброї, чесною, благородної людини-громадянина відстоювали у своїх працях такі видатні діячі XVIII – поч. XIX ст., як П. І. Величковський, П. С. Могила, Ф. Ф. Прокопович. Проблеми морально-етичного виховання, формуванню високих моральних ідеалів, норм і якостей, морального ставлення до держави, сім'ї присвячено чимало праць видатних українських письменників (О. Т. Гончар, П. А. Загребельний, І. П. Котля-ревський, П. О. Куліш, І. С. Нечуй-Левицький, Г. С. Сковорода, Г. М. Тютюнник, Леся Українка, І. Я. Франко, Т. Г. Шевченко та інші), у яких проголошувалася важливість свободи вибору дій, прагнення людини до морального ідеалу.

Отже, аналіз світової та української етичної думки в аспекті філософського вчення про мораль та моральне виховання засвідчує, що філософія і виховання нерозривно пов'язані, адже саме філософія визначила зміст основних етичних понять і моральних категорій, які і в наш час залишаються актуальними і вимагають подальшого осмислення.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д Виховання особистості : в 2 томах Київ: Либідь, 2003. Кн. 1: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-психологічні

засади. 2003. 278 с.; Кн. 2 : Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади. 344 с.

2. Богуш А. М. Дефініції «духовність» і «моральність» в аспекті національного виховання в Україні. Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах : зб. наук. праць. К, 2000. Кн. 1. С. 18–23.

3. Завгородня Т. К. Історія педагогіки: навчально-методичний посібник / Т.К.Завгородня, Л.М.Прокопів, І.В.Стражнікова. Івано–Франківськ, 2014. 160 с.

4. Левківський М. В. Історія педагогіки: Навч. метод. посібник. Вид. 4-те. Навч. пос. К: Центр учбової літератури, 2011. 190 с.

5. Саяпіна С. А. Дослідження проблем морального виховання дітей дошкільного віку у вітчизняній педагогіці (50–80-ті рр. ХХ ст.). Іст.-пед. альм. 2013. Вип. 1. С. 13–17.

6. Сковорода Г. С. Твори у двох томах. К : АТ «Обереги», 1994. Т.1 С. 16–121.

7. Юрій М. Ф. Етика: підручник. Київ : Дакор, 2006. 320с.

*Симулик Андріана Олександрівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Пагута Т.І.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'Я СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Виховання дітей дошкільного віку є однією з актуальних та складних проблем, тому що, саме із раннього дитинства починається виховання усіх тих якостей, що необхідні майбутньому громадянину своєї країни. Виховання громадянина, патріота, фізично й духовно розвиненої людини, професіонала можливе лише в цілісному педагогічному процесі.

Відповідно до цього в останні роки проблема фізичного виховання дітей дошкільного віку набула особливого значення. Це

зумовлено об'єктивними обставинами вітчизняної освіти, необхідністю більш ранньої орієнтації та творчу особистість дошкільника. Адже, фізичний розвиток дітей дошкільного віку є їх базовою якістю та, водночас, складним і багатограним процесом, який потребує цілеспрямованої роботи. Відмітимо, що успішність цього процесу залежить від усвідомлення дорослими (педагогами, батьками) важливості фізичного виховання з дошкільного дитинства, знання шляхів її розвитку та умов, що сприяють становленню особистості дитини.

Особлива позиція до фізичного виховання дітей дошкільного віку наголошується у наукових працях Л. Артемової, А. Богуш, О. Кононко, В. Котирло, З. Плохій, Т. Поніманської, Ю. Приходько, Н. Яришевої.

Розвиток суспільства та благополуччя залежить від стану здоров'я підростаючого покоління. Проте в останні десятиліття здоров'я дітей демонструє чітку тенденцію до погіршення. Тому питання збереження їх здоров'я є особливо актуальним. Зміст освіти, яку отримують дошкільники, продовжує збільшуватися. Внаслідок цього, зростає психічне, емоційне та психологічне навантаження, що в свою чергу призводить до втоми та виснаження, що негативно позначається на здоров'ї дітей. Одним із головних завдань ЗДО є організація навчально-виховного процесу, який дозволить підтримувати високий рівень розумових здібностей та зміцнювати їх здоров'я [2].

Дошкільне дитинство є базою для розвитку основних компетентностей, необхідних людині упродовж життя. В його основі лежить синергійний, взаємозалежний розвиток кількісних і якісних показників та процесів, досягнення відповідної до певного віку анатомо-фізіологічної, морфологічної та психологічної зрілості емоційного, інтелектуального та вольового розвитку [1, с. 68]. У дошкільному віці закладаються основи майбутньої особистості, тому вирішення завдань у процесі фізичного виховання необхідно пов'язувати з розвитком загального сприйняття дошкільника як активної в діяльності особистості [2, с. 91].

Враховуючи сучасну реальність і об'єктивні закономірності дошкільної освіти, валеологічне виховання має бути національним

пріоритетом і базуватися на культурному підґрунті народу, його традиціях, звичаях, обрядах та формах соціальної практики. Організація освітньої роботи в ЗДО має бути цілеспрямована на оволодіння дошкільниками глибокими знаннями, уміннями та навичками, зберігати та зміцнювати своє здоров'я. Реалізувати це завдання можливо за умови врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей раннього й дошкільного віку – дотримуючись санітарно-гігієнічних вимог.

Це є пріоритетною теоретико-методологічною та змістовно-організаційною складовою цілеспрямованого діалогу як інструкторів з фізичного виховання, так і педагогів ЗДО в галузі фізичного виховання.

У контексті інтенсифікації сучасного суспільства виникає нова парадигма діяльності вихователів і інструкторів з фізичного виховання дітей дошкільного віку, яка передбачає переформатування діяльності ЗДО. У зв'язку з цим, посилюється значення дошкільної освіти в контексті генерації нового формату української нації. Враховуючи гостроту соціальної потреби і важливість практичного значення, вище зазначеної проблеми, її недостатня розробка – актуалізують питання пошуку ефективних технологій формування здоров'я підростаючого покоління у відповідності з сучасними запитами українського суспільства [2, с. 56].

На сучасному етапі розвитку суспільства необхідно у дітей дошкільного віку формувати повноцінне уявлення не тільки про навчання і виховання, а й про внутрішню природу людини як основу розвитку в усіх сферах життя, що буде запорукою цілісного освітньо-виховного процесу в умовах ЗДО, а також основою для подальшої життєдіяльності, головні напрямки якої базуються на розумінні цінності занять фізичного виховання і ведення здорового способу життя [3, с. 277].

Робота вихователів і інструкторів з фізичного виховання дітей дошкільного віку щодо процесу інтеграції фізичної культури в різні галузі освіти має ґрунтуватися з урахуванням наступних умов:

– вихователю необхідно володіти вміннями і навичками формування рухових дій, що сприяють реалізації оздоровчої складової освітнього процесу дітей у ЗДО;

– у процесі діяльності інструктор з фізичного виховання і вихователі мають враховувати не тільки вікові і фізіологічні особливості дітей дошкільного віку, але і морфологічні;

– педагогу ЗДО у професійній діяльності необхідно інтегрувати розумову і фізичну діяльність, що є базою формування особистості як члена суспільства;

– інструктор з фізичного виховання в процесі діяльності має використовувати різні форми і методи розвитку дітей дошкільного віку в контексті інтеграції різних методик дошкільної освіти [3, с. 277].

У процесі діяльності як вихователь, так і інструктор з фізичного виховання є системоутворюючими факторами педагогічного організаційно-інтегруючого забезпечення фізкультурної освіти дітей дошкільного віку, їх фізичного виховання і формування фізичної культури особистості.

У сучасній системі дошкільної освіти, у галузі фізичного виховання реалізуються програми, технології і методики, спрямовані на зниження рівня захворювань, підвищення фізіологічних і психологічних функцій організму дитини, а, отже, і його розумового і освітнього потенціалу.

Згідно з новою редакцією БКДО України (2021) Освітня лінія «Особистість дитини» формує у дітей дошкільного віку такі інваріативні компетентності:

1. Рухова компетентність – це наявність стійкої мотивації дитини до щоденного прояву різних видів рухової активності, підвищення функціональних можливостей організму, вдосконалення життєво необхідних рухових умінь та навичок, розвиток фізичних якостей. Рівень рухової підготовленості є основою для формування навичок здоров'язбережувальної поведінки дітей дошкільного віку.

2. Здоров'язбережувальна компетентність – це сукупність елементарних знань про людину та її здоров'я, здоровий спосіб життя; стійка мотивація еколого-валеологічної спрямованості щодо пізнання себе та довкілля, яка спонукає до використання навичок здоров'язбережувальної поведінки; потреба в опануванні способами збереження та зміцнення власного здоров'я, орієнтованих на самопізнання та самореалізацію [2].

Так у новій редакції БКДО України передбачено залучення батьків до розвитку рухової компетентності їхньої дитини. Підтримка батьками процесу формування рухової компетентності дитини може реалізовуватись різними шляхами і способами:

- оформлення вдома фізкультурно-спортивного куточка;
- проведення спільного фізкультурно-оздоровчого дозвілля;
- щоденне проведення ранкової гімнастики та інших видів рухової активності (спортивні та рухливі ігри, спортивні вправи, гімнастичні вправи на свіжому повітрі, використання різних оздоровчих технологій).

Долучення батьків до формування здоров'язбережувальної компетентності їхньої дитини, створення вдома здоров'язбережувального середовища та відповідних умов для самостійної рухової діяльності в умовах сім'ї: формування навичок у дітей особистої та громадської гігієни; формування інтересу до родинних традицій ведення здорового способу життя; закріплення навичок безпечної поведінки вдома та вулиці [2].

У результаті аналізу наукової літератури, з'ясували наступне: переважна більшість науковців зазначають, що рухова діяльність дитини дошкільного віку має займати в режимі дня до 50%. Проте узагальнено в різних вітчизняних і зарубіжних дошкільних освітніх програмах до цього не однозначне ставлення, так як діючі програми, які реалізуються в ЗДО відводять цілеспрямованій руховій активності не більше 20% загального часу денного перебування дитини в закладі дошкільної освіти, що навряд чи може бути достатнім для вирішення оздоровчих, а, отже, і освітніх завдань, оскільки ці процеси взаємообумовлені [3, с. 282].

При цьому не враховується, що цілеспрямована рухова діяльність може відбуватися не тільки на заняттях з фізичного виховання, а також в процесі проведення вихователем ранкової гімнастики, фізкультпауз і фізкультхвилинок у межах занять, формування у дітей дошкільного віку різних знань в інтеграції занять фізичними вправами, прогулянок на свіжому повітрі з проведенням рухливих ігор і елементів спортивних ігор. Даний підхід забезпечить не тільки підвищення рухової активності дітей, а й сприятиме більш ефективному освітньо-виховному процесу ЗДО, так як розумова

діяльність заснована або пов'язана з руховою діяльністю, формує більш стійку пізнавальну активність саме у дітей дошкільного віку [2, с. 170].

На основі такого підходу у дітей дошкільного віку формується усвідомлене уявлення про можливості фізичної культури та її використання в різних аспектах, оволодіваючи понятійним апаратом і основами фізичної культури, її застосування полягає не тільки в процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності, розуміння механізмів рухової діяльності, заснованих на образних порівняннях і знаннях, отриманих у процесі інтеграції фізичної культури з іншими заняттями, створюються передумови для формування індивідуальної орієнтації у виборі форм і засобів рухової діяльності у майбутній життєдіяльності, і, відповідно, формується активна позиція по відношенню до занять фізичною культурою і всього, що з цим пов'язано [1, с. 20].

Отже, фізичне виховання дітей дошкільного віку має важливе значення для формування здоров'я. Важлива складова при цьому належить руховій діяльності, яка є основною генетично обумовленою потребою в дошкільному віці, так як не тільки формує природні рухові навички, забезпечує повноцінний фізичний розвиток, а й формує соціальний, комунікативний, мотиваційний, споживчий, пізнавальний, діяльнісний, інтелектуальний і мовленнєвий потенціал майбутньої особистості. Все вище зазначене в сукупності не тільки розвиває особистість у цілому, а формує ціннісне ставлення дітей дошкільного віку до власного здоров'я і, отже, є основою подальшого ефективного розвитку сучасного українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Болотіна Л. Р. Дошкільна педагогіка. К.: Юрайт, 2020. 219 с.
2. Вільчковський Е.С., Курок О.І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: Навч. посіб. Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. 428 с.
3. Кошель А.П., Кошель В.М., Калімбет О.О. Фізичне виховання дітей дошкільного віку як основа формування здоров'я сучасного суспільства. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*, 2021. № 5 (червень). С. 277-282.

*Степанюк Ірина Михайлівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Мельничук Л.Б.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

БЕСІДА ЯК МЕТОД ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ІДЕЯХ МИРУ

У зв'язку з широкомасштабним вторгненням російського агресора на територію суверенної незалежної України проблема збереження миру розглядається як глобальна не лише у світовому масштабі, але набуває особливої актуальності для українського народу. Організація діяльності закладу дошкільної освіти під час воєнного стану – це новий виклик для усіх учасників освітнього процесу [3]. Виховання в дусі миру – уже не просто загальноприйнятий міжнародний термін, а пріоритетний напрям діяльності вітчизняних освітніх закладів в непростих умовах сьогодення.

Концепція розвитку громадянської освіти в Україні акцентує особливу увагу на необхідності створення сприятливих умов для формування та розвитку громадянських компетентностей людини у всіх сферах та на всіх рівнях освіти [2].

Проблема виховання дітей на ідеях миру була предметом наукових досліджень І. Беха, О. Безкоровайної, М. Кабатченка, О. Овчарук, С. Тангян та інших. Найбільш глибоко та всебічно окреслена проблема була висвітлена у працях С. Дем'янчука. Палкий патріот нашої держави, який пережив усі жахіття другої світової війни, ставши відомим ученим, був глибоко переконаним в тому, що морально-патріотичне виховання дітей та молоді є пріоритетним напрямом роботи освітнього закладу. Йому належить оригінальне педагогічне вчення, відоме в науці як педагогіка миру [4, с. 3].

В енциклопедії освіти наголошується, що виховання в дусі миру - це напрямок педагогічної теорії і практики, спрямований на свідому й активну участь у вирішенні найважливіших питань сучасності - розбудови миру, взаєморозуміння - соціального,

духовного і моральної довіри та поваги між народами, дотримання прав людей. Діалог, спрямований на виховання дітей у дусі миру, посідає одне з важливих місць у системі дошкільної освіти.

Як зазначено у праці Петрук О.М., бесіди про мир – це одна із форм виховної роботи закладу дошкільної освіти, яка організовано і планомірно проводиться вихователями з метою вивчення нового або закріплення знайомого матеріалу, або перевірки знань дітей про миролюбство, любов до рідної України, її роль у суспільному житті інших держав, в боротьбі за мир між народами, ознайомлення з героїчними подвигами українського народу. Головне завдання цих бесід полягає в роз'ясненні значення моральних норм і правил поведінки, аналізі вчинків дітей і дорослих, колективному обговоренні етичних проблем. Негативні прояви поведінки також можуть стати предметом для розмови, яка має на меті вироблення в дітей відповідної оцінки негативного вчинку і прагнення уникати його [2, с. 152].

Говорячи про миролюбну політику нашої держави, необхідно наголошувати на важливі ключові питання такої політики українського народу. Щоб закласти першооснову громадянської любові у старших дошкільників, важливо не дозволяти дитині зловживати інформацією в розмові, щоб не втратити інтерес. Адже позитивні наслідки бесіди є лише тоді, коли вона ґрунтується на сприйнятті дітьми «реальної» доступності матеріалу, коли вона викликає у них відповідні емоції, допомагає побачити як позитивні, так і негативні сторони поведінки людей, спонукає до реалізації та самостійної оцінки поведінки людей..

Важливу виховну роль відіграє бесіда про мирну політику України лише в тому разі, коли вона відповідає певним педагогічним критеріям. Ці вимоги стосуються змісту бесіди, її форми проведення, відповідності матеріалу виховним особливостям дітей. Тому, потрібно добирати факти, які б вчили дошкільників, захоплювали їх своїм змістом, спонукали до відповідних переживань.

Готуючись до проведення бесід про мир слід активізувати дітей дошкільного віку: готуватись до бесіди в унісон, створювати різноманітні моральні ситуації, організовувати перегляд фільмів на

військову тематику, готувати подарунки для запрошених гостей на заплановану зустріч.

Готуючись до бесіди, необхідно враховувати, що переживання дошкільників містять різні враження, спостереження, ставлення до літературних героїв та поведінки однолітків. Тому варто намагатися актуалізувати для дитини цей досвід. Це допомагає дитині зрозуміти, що її дії стосовно іншої людини не байдужі дорослим, ровесникам і що вчинки в колективі, сім'ї, суспільстві мають моральний смисл.

На основі аналізу психолого-педагогічних джерел та наукових праць Петрук О.М. нами виокремлено наступну типологію бесід про мир для дітей дошкільного віку:

1. Бесіди політичного змісту.
2. Бесіди морально-етичного змісту.
3. Бесіди народознавчого змісту.
4. Бесіди про рідну мову та родину.

5. Бесіди про героїчну боротьбу українського народу проти російського агресора.

До першої групи належать бесіди, в яких розкриваються політичні основи нашого суспільства, політики України, героїзм українського народу. Сюди можна віднести такі теми: «Українці – проти війни», «Українське місто (село), у якому я живу», «Наші українські державні символи», «Воїн, який він?» та ін.

Друга група, - це бесіди морально-етичного характеру, Така тематика цих бесід: «Мужні професії», «Зберегти у серці Батьківщину», «Людина працею славиться», «Друзі пізнаються у випробуваннях» та інші.

Третя група включає бесіди, де вихователі виховують у дітей бережне ставлення до звичаїв і традицій українського народу. Сюди належать такі теми: «Журавликів випікали – весну закликали», «Без верби і калини – нема України», «Давні ремесла нашого народу», «До завірюхи треба кожуха» та інші.

До четвертої групи відносяться бесіди, що звеличують красу української мови і виховують у дітей любов до своєї родини. Така тематика цих бесід: «Рідною мовою розмовляти – Україну прославляти», «Краще переконувати словами, як кулаками»,

«Забудеш минуле – не отримаєш майбутнього», «Будь господарем своєму слову», «Хто мови своєї цурається, хай сам себе стидається» та інші.

Проведення бесід про мир розпочинається з бесід про свою сім'ю, рід, родину, виховання любові до рідної вулиці, села чи міста, де народились, своєї Батьківщини, розширення знань про коріння нашого народу – історію Козаччини та Запорізької Січі, виховання бережливого відношення до природи та любові до своєї мови [2, с. 154].

Особливої уваги педагоги ЗДО приділяють вивченню матеріалу, який черпають з розповідей людей старшого покоління (легенди, загадки, прикмети, повір'я) та з публікацій в журналах «Дошкільне виховання», «В гостях у казки», «Пізнайко», «Карамельки» та ін. Особливо у пригоді стають публікації ознайомлення дітей із календарними святами, звичаями, обрядами Олекси Воропая.

У розмаїті матеріалів даного жанру, потрібно підбирати педагогічно доцільні, а саме: «Дерево міцне корінням, людина — друзями», «В бою побувати – дізнатися ціну життя», «Ворог хотів бенкетувати, а довелося сумувати», «Коли війна, так повійськовому», «Хто себе не обороняє, того зневажають», «Війна приносить шрами й рани» та ін. Вивчення близького, доступного фольклорного матеріалу збагачує мовлення дітей, формує особистість дошкільника, виховує у них миролюбність.

До п'ятої групи бесід належать бесіди про героїчну боротьбу українського народу проти російського агресора. Серед тематики таких бесід можна зазначити: «Військовий України», «Наша армія - найкраща», «Якщо ти побачив підозрілий предмет на вулиці», «Почалась тривога – без паніки» тощо.

Зустрічі дітей дошкільного віку з воїнами ЗСУ та бесіди з ними є потужним засобом морального виховання, до них діти готуються з радістю та натхненням. Спільно з батьками і вихователями проводять бесіди мужності та пам'яті, виставки дитячих малюнків «Ми діти українські». Такі бесіди допомагають не тільки виховувати дітей у дусі миру, але й згуртовують дитячі колективи, формують громадянське суспільство та становлення єдиної нації.

Отже, виховання у душі миру є пріоритетним напрямком діяльності закладів дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Виховання в душі миру як пріоритетний напрям роботи викладачів Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука / А.С. Дем'янчук, О.О. Марчук, Л.Б. Мельничук, О.М. Петрук. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ: збірник наукових праць*. № 2(20). Рівне : РВЦ МEGУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2018. С. 21-27.

2. Петрук О.М. Виховання старших дошкільників у процесі проведення бесід про мир. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ : збірник наукових праць*. № 2 (20). Рівне: РВЦ МEGУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2018. 270 с. С. 150-157.

3. Трансформаційні процеси в умовах війни та післявоєнного періоду. *Збірник матеріалів Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції* (м. Чернігів, 10 червня 2022 року). Чернігів : ГО «Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій», 2022. 375 с.

4. Я голосую за мир! *Матеріали ХХVI Міжнародних громадських учнівських читань*. Рівне: МEGУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2022. 168 с.

*Суткова Тетяна Миколаївна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Мельничук Л.Б.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Формування естетичних уявлень, понять і смаків дітей старшого дошкільного віку – один з пріоритетних напрямів освітньої

діяльності закладів дошкільної освіти, що полягає в збагаченні дітей уявленнями про художні засоби передачі людських почуттів, які використовуються в літературі, музиці, образотворчому мистецтві та театралізованій діяльності.

Мистецька діяльність володіє унікальними можливостями впливу на естетичний розвиток дітей дошкільного віку.

Праці відомих вітчизняних учених та педагогів-практиків В. Сухомлинського, Б. Неменського, І. Зязюна, Г. Шевченка, Р. Шульги розкривають ідею багатогранності мистецького впливу у виховному процесі. У дошкільний період дитинства розвиваються багато психічних якостей людини, риси її особистості. Дошкільний вік є сензитивним в контексті формування і розвитку художніх здібностей, виховання художнього смаку та естетичного сприйняття.

Естетичний розвиток означає здатність відчувати особливе емоційне ставлення до навколишнього світу. В процесі естетичного розвитку дитина гармонізує себе і свої відносини зі світом[4].

Естетичне виховання – це цілеспрямований, систематичний процес впливу на особистість дитини, спрямований на формування вміння бачити красу навколишнього світу, мистецтва, творити її. У процесі естетичного виховання необхідно вирішувати такі завдання: систематичний розвиток у дітей естетичного сприйняття, естетичних почуттів і уявлень, їх художньо-творчих здібностей, формування основ естетичного смаку[4, с. 13].

Зміст естетичного розвитку у дітей старшого дошкільного віку передбачає:

- розуміння краси в навколишній дійсності, природі, праці як у середовищі ЗДО, так і за межами;
- елементарна інтерпретація змісту художніх творів, емоційне сприйняття різноманітних видовищних тем, фільмів, вистав, концертів, архітектури, пам'яток культури, дбайливе ставлення до них;
- розвиток здібностей до художньої творчості (виразне читання, малювання, ліплення, аплікація), творчої уяви, гумору;
- дотримання елементів культури поведінки, прагнення до охайного вигляду;

– уявлення про негідні вчинки, неприйняття неохайності й нечепурності у зовнішньому вигляді [3, с. 46].

Єдність естетичних почуттів, уявлень, знань, інтересів, потреб і смаків готує людину до повноцінного вияву естетичної діяльності. Отже, естетична діяльність – це творча діяльність зі створення та перетворення навколишнього середовища за законами краси. Показником естетичної вихованості людини є її естетична активність, що виявляється в будь-якій діяльності: життя за законами краси, сформовані в людини естетичні навички: красиво одягатися, чемно поводитися, створювати естетичне середовище тощо.

Змалечку у дитини формується почуття прекрасного, перш за все – естетичний смак, інтерес, уміння сприймати красу й розуміти її. Процесу усвідомлення й розуміння передують розвиток сприйняття, відчуття та оцінка творів мистецтва. Перші естетичні переживання дитини пов'язані із задоволенням, яке приносять їй властивості предмета – його колір, форма та ін. Кольорова гама, форма, закладені в будь-якому творі мистецтва, виражає певне відчуття, думку автора і при сприйманні цього твору викликає у дитини схожу з відчуттям художника відповідну реакцію.

Порівнюючи явища життя з відтворенням їх у мистецтві, дитина дошкільного віку спирається насамперед на власний досвід. Вона сприймає одні предмети і явища на перевагу над іншими не тільки змістовно, але й дієво. При цьому дитина дуже активна: намагається перевірити все побачене, всебічно розглядає предмети, по-своєму, яскраво й образно описує свої враження, висловлює почуття. Таким чином, у процесі розвитку естетичного сприймання дається естетична оцінка сприйнятому. Зрозуміло, що оцінки дітей дошкільного віку ще досить примітивні, але сприйняття художніх творів дошкільниками буде глибшим, якщо вони навчатимуться бачити елементарні засоби виразності (колір, колірне поєднання, форма, композиція та ін.).

Необхідність використання творів мистецтва в роботі з дітьми старшого дошкільного віку зумовлена їх величезною пізнавальною та естетичною цінністю. Так, вітчизняні педагоги-дослідники вважають, що дітей дошкільного віку можна підвести до сприймання й розуміння живопису: розглядування картин відомих художників

сприяє розвитку у дітей естетичного смаку, естетичних відчуттів, естетичного інтересу, дозволяє звернути увагу на те, що раніше залишалося непоміченим, розвиває уміння і бажання дітей розповідати про сприйняте [2, 3, 5].

Можна відзначити, що розглядування картин сприяє виразності дитячого мовлення, збільшується кількість означень, порівнянь, діти вчаться розуміти задум художника, настрої, переданий ним у картині, загалом підвищується культура сприймання, розвивається мислення дітей.

Пізнання людиною навколишнього світу починається з «живого споглядання» – відчуттів, сприймань, уявлень. У дитини до семи років ці пізнавальні процеси вже досить розвинені, але особливе значення для розвитку дитячої творчості представляє власне процес сприйняття.

Специфікою естетичного розвитку дітей старшого дошкільного віку є: система виховання дітей з 4-6 років; активізація асоціативного мислення, фантазій та художньої уяви в ігрових та проблемних ситуаціях кожного заняття; зростаюча роль композиції як умови, що створює можливість для виявлення творчих здібностей дітей [5, с. 485].

У середовищі закладу дошкільної освіти діти пробуджують інтерес до мистецтва, залучаються до музики та художньо-творчої діяльності. Дошкільний рівень освіти покликаний формувати у дітей цілісний світогляд та почуття, забезпечувати розвиток художньо-естетичних ідеалів та смаків, почуття відповідальності за збереження культурної спадщини суспільства.

Отже, психолого-педагогічними особливостями естетичного розвитку дітей старшого дошкільного віку є безпосередній характер і висока емоційність естетичного сприймання; залежність сили і тривалості естетичних почуттів від рівня інтелектуального розвитку дитини; асоціативні механізми, що лежать в основі формування естетичних уявлень дитини при сприйнятті предметів і явищ природи; психологічні механізми естетичного сприйняття, пов'язані з відчуттям, думкою, уявленням, мисленням, тісно пов'язані з когнітивною стороною естетичного ставлення особистості до дійсності й існують у формі естетичних суджень.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу від 22.01.2021 року. URL: <https://ezavdnz.mcfrr.ua/book?bid=37876>(Дата звернення: 15.09.2022).
2. Кононко О. Л. Базова програма розвитку дошкільного віку «Я у світі». 3-тє вид. Київ: Світлич, 2009. 430 с.
3. Гринько В. І. Взаємодія вихователів ЗДО з батьками у художньо-естетичному розвитку дошкільників. *Матеріали міжвузів. наук.-практ. конф.* (Хмельницький, 22 лют. 2022 р.). Хмельницький: ПП «А.В.Царук», 2022. С. 45-47.
4. Грицюк Л. А. Каратаєва М.І. Театралізована діяльність дітей дошкільного віку. Київ: Освіта, 1998. 23 с.
5. Ярошевська Л. В. Музично-естетичне виховання дітей дошкільного віку. *Міжнародні наукові інновації в житті людини : матеріали XXI Міжнародної наукової та практичної конференції.* Миколаїв, 2022. С. 484-492.

*Тичина Оксана Григорівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Пагула Т.І.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ КРАСЗНАВЧО- ТУРИСТИЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

Сучасна соціально-економічна та політична ситуація розвитку української держави, зумовлена широкомасштабним вторгненням російського агресора на територію нашої країни, нагально активізувала необхідність посилення засад патріотичного виховання дітей та молоді. Ці події детермінують необхідність відходу українського суспільства від тоталітаристської ідеології минулого, позбавлення від російської пропаганди та спонукає до глибшого та детальнішого вивчення своєї багатовікової історії та

культури, формування у молодого покоління патріотичних цінностей.

Проблема патріотичного виховання набуває актуальності для закладів дошкільної освіти, адже саме дошкільним вік є сензитивним у вихованні патріотичних якостей особистості [4].

Проблема патріотичного виховання дітей дошкільного віку знайшла своє відображення у працях вітчизняних учених А. Алексюка, І. Беха, А. Богуш, О. Вишневського, К. Журби, О. Захаренка, П. Ігнатенка, Ю. Руденка, О. Сухомлинської, М. Стельмаховича, К. Чорної та ін.

Патріотичне виховання дітей дошкільного віку – це сфера духовного життя дитини, яка проникає в процес її пізнання, різні види діяльності, у мотиваційну сферу з метою виховання патріотичних якостей дитини, формування початкових основ її громадянської позиції [1, с. 6].

Основними напрямками патріотичного виховання у закладі дошкільної освіти є формування уявлень про сім'ю, родину, рід і родовід; ознайомлення з явищами суспільного життя; формування знань про історію держави, державні символи; ознайомлення з традиціями і культурою свого народу; розширення та поглиблення знань про суспільство.

Одним з основних напрямів патріотичного виховання дітей дошкільного віку визначено краєзнавство – тобто вивчення історичних, географічних, культурних особливостей рідного краю. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, сповідуючи історичний підхід до патріотичного виховання дітей дошкільного віку, актуалізує його народознавчі, українознавчі краєзнавчі напрями [2].

Освітнє краєзнавство – це система краєзнавчої освіти в освітній діяльності закладу дошкільної освіти, яка проводиться за різними напрямками з метою всебічного вивчення дітьми особливостей рідного краю [3, с. 25].

Однією з форм патріотичного виховання дітей дошкільного віку є туристично-краєзнавча робота.

Туристсько-краєзнавча технологія – комплексна форма освітньо-виховної роботи з дітьми. Після спокійного, дозованого за часом

прийому дитиною знань, яку вона отримує у звичайний день у ЗДО, під час прогулянки або екскурсії вона отримує величезну кількість вражень, цікавої інформації., при цьому відчуваючи радість від збагачення своєї пам'яті тисячами нових фактів [3, с. 26].

Основними формами туристично-краєзнавчої роботи з дітьми дошкільного віку є цільові прогулянки, екскурсії, подорожі екологічною стежиною.

Цільові прогулянки – це особлива форма екологічного виховання дітей дошкільного віку. Це своєрідне заняття під відкритим небом. Перевага їх у тому, що вони дозволяють в природному середовищі ознайомлювати дітей з об'єктами і явищами природи.

На цільових прогулянках діти знайомляться з природою в природних умовах: у лісі, на лузі, у саду, біля водойми та ін. Цільові прогулянки проводять у часи, відведені для них. Цільові прогулянки мають певний програмовий зміст, засвоєння якого обов'язковий всім дітям групи (що відрізняється від повсякденних прогулянок).

На цільових прогулянках вихователь організовує ігри з використанням природного матеріалу (піску, снігу, води, листя), іграшок, у яких діти накопичують чуттєвий досвід, пізнають різні якості предметів природи.

Освітньо-виховне значення цільових прогулянок дуже велике, оскільки вони підвищують інтерес до рідної природи, сприяють патріотичному вихованню.

Навчальна екологічна стежка – наймолодший різновид педагогічно організованого маршруту на місцевості для проведення навчальної і пропагандистської природоохоронної роботи.

Головна мета екологічної стежки – виховання екологічно грамотної поведінки дитини в навколишньому природному середовищі, поширення знань про при роду і людину як невід'ємну частину довкілля [3, с. 27].

Екологічні стежинки виконують пізнавальну, розвиваючу, виховну, естетичну й оздоровчу функції. Використовуються для проведення навчальних екскурсій, прогулянок, масових заходів екологічно-натуралістичного спрямування, пропагандистської роботи з патріотичного виховання.

Маршрут стежки проходить територією дошкільного закладу або ж у природних умовах (ліс, річка, поле, лука тощо) в тому випадку, коли дошкільний заклад розташований у сільській місцевості.

Стратегічні цілі екологічної стежки:

- формування в дітей наукового світогляду, екологічної свідомості і культури;
- навчання свідомого бачення взаємодії об'єктів живої та неживої природи;
- розробка й проведення на провідних пунктах стежки теоретичних і практичних занять;
- пропагування й проведення природоохоронних заходів;
- інформування про види рослин і тварин, навчання розпізнавати їх у природі;
- прищеплення дбайливого ставлення до об'єктів живої природи [3].

Екологічна стежина сприяє формуванню у дитини емоційно-ціннісного ставлення до природи, вихованню екологічної поведінки в природному середовищі, оздоровленню дітей, їх пізнавальному, естетичному вихованню, розвитку моральних якостей і грамотної, виваженої поведінки в довкіллі, а також сприяє вихованню патріотичних якостей.

Таким чином, організація роботи по ознайомленню дошкільників з рідним краєм здійснюється як комплексне розв'язання пізнавальних, навчальних, виховних та мовленнєвих завдань. У процесі вирішення завдань по ознайомленню з рідним краєм вихователь має змогу: розвивати пізнавальну активність дітей, прагнення якомога глибше пізнати свій народ, свої національні корені; формувати стійкий інтерес до історії, особливостей, неповторності свого рідного краю, бажання пізнати його глибше; прищеплювати дітям навички пошукової, дослідницької діяльності, вміння аналізувати, спів ставляти, робити висновки.

Список використаних джерел

1. Виховуємо патріотів. Орієнтовна модель роботи з національно-патріотичного виховання. *Палітра педагога*. 2019. №4.

С. 6-7.

2. Виховуємо базові якості особистості старшого дошкільника в умовах ДНЗ : методичний посібник / Г. Беленька, Н. Гавриш, С. Васильєва, В. Маршицька, С. Нечай, Г. Орлова, О. Острианська, О. Полякова, В. Рагозіна, О. Рейпольська, Н. Шкляр ; за заг. ред. Н. Гавриш. Харків : Мадрид, 2015. 220 с.

3. Мандруємо екологічною стежиною: дослідницько-експериментальна діяльність дітей дошкільного віку в природі / авт.-упоряд. : С.Ю. Павлюк, Л.С. Русан, Г.І. Колосінська. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 168 с.

4. Українське дошкілля : [програма розвитку дитини дошкільного віку] / О. І. Білан, за заг. Ред. О.В. Низковської. Тернопіль : Мандрівець, 2017. 256 с.

*Томенюк Руслана Іванівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Мельничук Л.Б.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІКТ В ПРОЦЕСІ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність досліджень проблеми математичного розвитку дітей дошкільного віку зумовлена посиленням значення математики в різних галузях науки, економіки й виробництва. Водночас ця дисципліна викликає найбільші труднощі у дітей, що значною мірою пояснюється невідповідністю чинного методичного супроводу математичної підготовки на різних рівнях освіти, починаючи з дошкільного, запитам суспільства й виробництва. Відсутність співпраці, зворотного зв'язку у взаємодії з дитиною, слабка опора на раціональні механізми сприйняття й переробки інформації в одноманітних математичних іграх і завданнях, недостатнє застосування сучасних засобів, інформаційних технологій і активних

методів навчання дітей – усе це спричинює недостатній рівень розвитку здібностей до узагальнення, систематизації, аналізу, синтезу, класифікації, серіації тощо.

Аналіз проблеми логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку засвідчив різноаспектність досліджень у цій сфері як в Україні, так і за її межами. Так, вивчалися психологічні механізми лічби як розумової діяльності, генезис поняття числа (В. Давидов, М. Вовчик-Блакитна, Г. Костюк, М. Макляк); теоретико-методичні основи логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку широко та різнобічно досліджувалися Л. Брежневою; аналізувалися підходи до формування у дітей уявлень про множини (А. Маркушевич, Ж. Папі), про величину, кількісні уявлення в дітей раннього віку й шляхи їх удосконалення в дітей дошкільного віку (В. Данилова, Л. Єрмолаєва, К. Тарханова); встановлювалася взаємопов'язаність лічби й вимірювання (Р. Березіна, Н. Білоус, З. Лебедева, Р. Непомняща, О. Проскура, Л. Левінова, Т. Тарунтаєва, К. Щербакова та ін.).

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у сучасних закладах дошкільної освіти це одна з найновіших та найактуальніших проблем педагогіки, що вимагає її детального вивчення та наукового обґрунтування. Українські дослідники (Т. Денисова, Л. Зімнухова, С. Іванова, М. Каратаєва, Н. Кириченко, О. Кореганова, Г. Лаврентьєва, Т. Поніманська та ін.) висвітлювали не лише питання застосування мультимедійних технологій у процесі навчання дітей дошкільного віку, але і можливості формування комп'ютерної грамотності у дітей, санітарно-гігієнічні й ергономічні вимоги до розвивальних комп'ютерних програм, особливості проведення занять з використанням комп'ютерної техніки. Учені наголошують на можливості вже в дошкільному періоді розвитку дитини оволодіти комп'ютерними технологіями за умови, правильно організованого навчання.

ІКТ можна використовувати у різних галузях пізнання дітей дошкільного віку. Однією з них є формування математичних уявлень. Навчання дітей дошкільного віку математики є обов'язковим компонентом програми дошкільної освіти. Математичні уявлення дітей – це початкові знання дошкільників у

галузі математики як науки. Робота з логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку, що здійснюється в закладі дошкільної освіти, є частиною загальної підготовки дітей до школи і полягає у формуванні у них елементарних математичних знань. Це, за своєю сутністю, передматематична підготовка, що є планомірним і цілеспрямованим процесом, який пов'язаний з усіма аспектами освітньої роботи закладу дошкільної освіти та спрямований на розв'язання завдань розумового виховання та математичного розвитку дітей дошкільного віку. Його відмінними рисами є загальна розвивальна спрямованість, зв'язок з розумовим, мовленнєвим розвитком, ігровою, побутовою, трудовою діяльністю [1].

У процесі логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку вихователі можуть використовувати мультимедійні презентації – набір кольорових слайдів, оформлених засобами інформаційних технологій та призначених для розкриття певної теми. Мультимедійні презентації дають можливість представити навчальний і розвиваючий матеріал як систему яскравих опорних образів, наповнених вичерпною структурованою інформацією в алгоритмічному порядку. В цьому випадку задіюються різні канали сприйняття, що дозволяє закласти інформацію не лише у фактографічному, але і в асоціативному вигляді в пам'ять дітей. Подача матеріалу у вигляді мультимедійної презентації скорочує час навчання, вивільняє ресурси здоров'я дітей [2, с. 21].

Ще однією цікавою і захопливою для дітей формою роботи з логіко-математичного розвитку є комп'ютерна гра. Комп'ютерні ігри вчать дітей переборювати труднощі, контролювати виконання дій, оцінювати результати. Завдяки комп'ютеру стає ефективним навчання цілеспрямованості, плануванню, контролю і оцінки результатів самостійної діяльності дитини завдяки поєднанню ігрових і не ігрових моментів. Дитина входить у сюжет ігор, засвоює правила, відповідно діє і прагне досягнення результатів. Таким чином, комп'ютер допомагає розвинути не тільки інтелектуальні здібності дитини, але й виховати вольові якості, такі як самостійність, зібраність, зосередженість, посидючість, спонукає дитину до співпереживання, допомоги героям ігор тощо, збагачуючи тим самим її ставлення до навколишнього світу.

У своїй роботі з логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку вихователі найчастіше використовують такі комп'ютерні ігри [3]:

- розвивальні комп'ютерні ігри, спрямовані на формування та розвиток у дітей загальних розумових здібностей, пам'яті, мислення, уваги;

- навчальні комп'ютерні ігри, які безпосередньо пов'язані з формуванням початкових математичних понять та уявлень, з основами систематизації, класифікації, синтезу, аналізу понять;

- комп'ютерні діагностуючі ігри, що допомагають педагогам виявити рівень сформованості логіко-математичного розвитку дітей;

- навчальні програми, які сприяють засвоєнню дітьми елементарних математичних уявлень та ін.;

- розвивальні програми, що сприяють пізнавальному розвитку дітей дошкільного віку і спонукають їх до самостійних творчих ігор;

- діагностичні ігри, призначені для виявлення в дітей розумових здібностей, пам'яті, уваги тощо.

Для дітей дошкільного віку існує чимало навчальних комп'ютерних програм для формування навичок лічби, математичного мислення та для загального розвитку дітей (розвиток уяви, уваги, мислення, логіки). Це такі програми як: «Десять мавпочок», «Вчимось рахувати», «Пласкі фігури», «Об'ємні фігури» та інші. Такі ігри формують у дітей навички з математики, логічного читання та письма, розвивають мислення, увагу, уяву та ін. [4]

Для ознайомлення можна скористатися іграми з дитячих розвиваючих сайтів таких як: дитячий портал «Сонечко», «Дитячий світ», «Дитяча ігрова кімната», «Мій ВАБУСОМ», «Розвиваючі ігри». Корисними будуть ігри на основі казкових сюжетів. Наприклад, гра «Математика з Алладіном» допоможе розвинути кмітливість та зорову пам'ять, «АліБаба та сорок розбійників» – спритність, кмітливість, просторове мислення [1, с. 38].

Програма «FredFish» сприяє розвитку нестандартного мислення та вміння приймати рішення. Є програми, що розвивають пам'ять та увагу. Програма «Арт-студія» вчить основам малювання, «В гостині в матері Гусині» – читанню, логічному мисленню [2, с. 24]

Інформаційно-комунікаційні технології можуть стати потужним технічним засобом навчання дітей дошкільного віку. Використання ІКТ дозволить розширити можливості педагога, створити базу для залучення дітей до комп'ютерних навчальних програм. У багатьох іграх та програмах присутні елементи новизни, сюрпризності, незвичності, в них використовуються засоби заохочення, що так любляють діти. Застосування комп'ютерів, мультимедіа та інформаційних технологій у якості дидактичних засобів використовується для підвищення мотивації та індивідуалізації навчання, розвитку творчих здібностей дітей та для створення благополучного дошкільного емоційного фону. Використання мультимедіа у навчанні не тільки збільшує швидкість передачі інформації дітям та підвищує рівень її засвоєння, а й сприяє розвитку таких процесів як увага, пам'ять, мислення, уява, мовлення, розвиває почуття кольору, композиції, бере участь у інтелектуальному, емоційному та моральному розвитку дітей [1].

ІКТ має величезні можливості, дозволяючи ефективно організувати роботу з формування математичних уявлень у дітей дошкільного віку. Однак використання цього виду технологій ускладнюється кількома обставинами:

- недостатньою інформаційною культурою та комп'ютерною грамотністю педагогів;
- недостатньою готовністю педагогів до масового використання інформаційних технологій в освітньому процесі;
- низьким рівнем забезпеченості ЗДО сучасними ІКТ;
- відсутністю методики використання ІКТ в освітньому процесі в ЗДО [1].

Значно ускладнюється робота з використання ІКТ у формуванні математичних уявлень у дітей дошкільного віку відсутністю методичної літератури та узагальненого педагогічного досвіду використання ІКТ у практиці ЗДО.

Підводячи підсумки, можна зробити наступні висновки, що впровадження ІКТ:

- сприяє підвищенню професійного рівня педагогів, спонукає їх шукати нові нетрадиційні форми і методи навчання, проявляти творчі здібності;

- сприяє підвищенню інтересу дітей до навчання, активізує пізнавальну діяльність, підвищує якість засвоєння програмного матеріалу дітьми;
- сприяє підвищенню рівня педагогічної компетентності батьків, інформованості їх про напрями діяльності дошкільного закладу та результатах конкретної дитини, співпраці батьків і ЗДО;
- впровадження ІКТ в освітній процес ЗДО дозволяє робити заняття привабливими, сучасними завдяки дизайну представленої інформації;
- комп'ютерні технології допомагають закріплювати знання, вміння, навички дітей, розв'язувати пізнавальні та творчі завдання;
- використання ІКТ дає можливість моделювати, вирішувати різні проблемні ситуації;
- допомагає перевірити правильність відповідей дітей, виконання завдань за допомогою екрану;
- використання мультимедіа у навчанні не тільки збільшує швидкість передачі інформації дітям та підвищує рівень її засвоєння, а й сприяє розвитку таких процесів як увага, пам'ять, мислення, уява, мовлення, розвиває почуття кольору, композиції, бере участь у інтелектуальному, емоційному та моральному розвитку дітей [3].

Використання інформаційно-комунікативних технологій у закладі дошкільної освіти є збагачувальним і перетворювальним фактором, який є одним із шляхів оновлення змісту освіти згідно сучасних вимог.

Список використаних джерел

1. Впровадження та поширення інформаційно-комунікаційних технологій у роботі дошкільного навчального закладу з дітьми, педагогами, батьками та громадськістю : тематичний збірник праць / упоряд.: А. А. Волосюк; за заг. редакцією Л. А. Шишолік. Рівне : РОШПО, 2015. 85 с.
2. Зімнухова Л. О. Використання ІКТ в освітньо-виховному процесі ЗДО. Херсон, 2012. 179 с.
3. Цимбалюк О. Л. Використання ІКТ у дошкільних навчальних закладах. *Педагогічний пошук*. 2013. №3. С. 36–41.
4. Червинська О. Інформаційні технології – в освітній процес. *Дошкільне виховання*. 2021. №1. С. 12-13.

*Трачик Оксана Степанівна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Пагула Т.І.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янука»*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ В СУЧАСНОМУ ЗДО

Сучасна українська освіта розвивається в контексті нової парадигми освіти – особистісно-орієнтованої. Ця парадигма головним суб'єктом навчально-виховного процесу визначає дітей дошкільного віку, кожен із яких представляє унікальну особистість зі своїми інтересами, зі своїми потребами, зі своїми бажаннями. Завдання педагога насамперед побачити цю «унікальність» та створити доцільні умови для її розвитку.

Про необхідність організації діяльності дітей дошкільного віку з огляду на їх вікові та індивідуальні особливості, говорять безумовно і психологи, і педагоги. Цю вимогу прописано й у Базовому компоненті дошкільної освіти. Відомо, що Базовий компонент орієнтує педагогів на формування у дітей дошкільного віку ключової компетенції – «навчити вчитися». Це відбувається на заняттях в сучасному ЗДО через формування в дітей дошкільного віку універсальних навчальних процесів.

У контексті теми дослідження актуальним є пізнавальний інтерес дітей дошкільного віку, який безпосередньо пов'язаний із універсальними навчальними діями. Пізнавальні дії формуватимуться і надалі розвиватимуться тоді, коли матеріал що вивчається, у дитини дошкільного віку активізує інтерес, а він завжди рухає людину до діяльності. Одним із засобів розвитку пізнавального інтересу дітей дошкільного віку є музейна педагогіка.

Поняття «музейна педагогіка» було введено ще на початку ХХ ст. в Німеччині. Вперше питання МП розглядали А. Ліхтварк, А. Рейхвен, Г. Фройденталь. Спираючись на їхні теоретичні положення, наші вітчизняні дослідники-педагоги почали розробляти рекомендації щодо використання МП у освіті людей. У цьому

напрямі заслуговує на увагу робота доктора педагогічних наук, професора, мистецтвознавця Б. Столярова «Музейна педагогіка. Історія, теорія, практика». Навчальний посібник написано на стику музесзнавства та педагогіки. Такий підхід у створенні книги можна пояснити тим, що сам музей та експонати в ньому є засобом, а методи та прийоми використання даних засобів у вихованні та навчанні підростаючого покоління – педагогічними.

На сучасному етапі модернізації вітчизняної освіти взаємодія музею та системи освіти перейшла у якісно нову фазу розвитку, яка відкриває можливість забезпечення поетапного та педагогічно коректного розвитку здібностей особистості за допомогою багаторівневих музейно-педагогічних програм. Освітня діяльність музею є специфічною формою музейної активності, що характеризується освітньою спрямованістю, в основі якої лежить суб'єкт-об'єктна та суб'єкт-суб'єктна взаємодія з дітьми дошкільного віку.

Сьогодні «музейна педагогіка» допомагає організувати діяльність дітей із вивчення насамперед історії культури рідного краю. Досить великий інтерес у цьому виявляють діти дошкільного віку. Їм через особливості віку характерна допитливість, характерна яскравість сприйняття побаченого. Музейні експонати розвивають живу цікавість дітей дошкільного віку, у них з'являється бажання доторкнутися, детальніше вивчити предмети, з якими їм не доводилося зустрічатися в повсякденному житті. Це невідоме активізує пізнавальний інтерес. У дітей дошкільного віку починають формуватися пізнавальні універсальні навчальні дії.

У даному аспекті ми розглядаємо музейну педагогіку як методологічну основу насамперед створення сприятливих та доцільно ефективних умов (організаційних, науково-методичних, інформаційних, кадрових та ін.), необхідних для розвитку та саморозвитку особистості, які сприяють досягненню продуктивності спільної діяльності учасників педагогічної взаємодії та прискоренню процесів розкриття особистісного потенціалу дітей дошкільного віку.

Таким чином, музейна педагогіка спрямована на створення відкритого освітньо-розвивального середовища, в якому створено всі

умови загальнокультурного та духовного розвитку особистості, що орієнтує нас на розробку більш досконалих моделей підготовки підростаючого покоління до професійного самовизначення у стінах сучасного ЗДО.

Теоретичною основою дослідження послужили наукові праці у сфері теорії музейної педагогіки, що розглядають музейну експозицію як наочну форму художньо-естетичного навчання та орієнтовану на формування у дітей дошкільного віку ціннісного ставлення до культурно-історичної спадщини.

Аналіз наукових досліджень сформував авторську думку, що сьогодні не повною мірою використовується ресурс музейної педагогіки в системі сучасного ЗДО, виділяється актуальність та доцільність глибшого дослідження педагогічного потенціалу музейної педагогіки, що зумовило вибір теми моєї кваліфікаційної роботи.

Список використаних джерел

1. Гайда Л. А. Музей у навчальному закладі. Київ: Шкільний світ, 2009. 128 с.
2. Канюк І. Міні-музеї у дитячому садку. *Палітра педагога*. 2019. № 5. С.6.
3. Караманов О. В. Музейна педагогіка в контексті багатокультурного освітнього середовища в Україні. *Шлях освіти*. 2012. № 2 (64). С. 8–11.

*Химчук Катерина Сергіївна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Пагула Т. І.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

РОЛЬ КОРЕКТУРНИХ ТАБЛИЦЬ У РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Предметне розвивальне середовище закладу дошкільної освіти – це система матеріальних об'єктів діяльності дитини, що функціонально моделює зміст її духовного та фізичного розвитку. В

даний час актуальність проблеми створення предметно-розвивального середовища в ЗДО пов'язана з введенням Базового компоненту дошкільної освіти та умовами його реалізації, де зазначено, що предметне середовище має виконувати різні функції: освітню, розвивальну, виховну, стимулюючу, комунікативну, що забезпечують розвиток дитини.

Тут стане у нагоді багатофункціональне обладнання, працюючи з яким дитина пізнає нове, порівнює, систематизує, співвідносить, лічить тощо. Зразком такого багатофункціонального обладнання є коректурні таблиці, які стимулюють і розвивають пізнавальну активність дитини. Їх розробку та наповнення досліджували О. Безсонова, М. Богущ, Н. Гавриш, К. Крутій, Л. Трофименко.

Дитинство, а саме, дошкільне – єдиний період життя, коли творчість може стати універсальним та природним способом існування людини. Численні наукові дослідження різних часів свідчать про необмежені креативні можливості дошкільного дитинства. Тому головним завданням нас дорослих є створення необхідних умов стимулювання та напрямків розвитку особистості в цей період.

Що свідчить про креативність дитини – дошкільника?

Це вміння ставити незвичайні питання, здатність самостійно оригінально відповідати на запитання, прагнення та вміння відійти від шаблону, зробити по-іншому, покладаючись на свій особистий досвід, сміливість використовувати нові можливості.

Розвиток креативності як базової якості інтелектуальної та мовленнєвої активності дошкільника потребує широкого життєвого простору, включення до різних видів діяльності, достатньої свободи дій. Але при цьому необхідна не тільки присутність дорослого, а розумне та терпляче керівництво творчим пошуком, спробами дитини взаємодіяти, не забороняючи дитячу цікавість, а лише спрямовуючи та підтримуючи її.

Важливою умовою організації творчої взаємодії дорослих і дітей у пізнавальній діяльності є використання будь-якого ефективного засобу, що розвиває – книги, набір картинок або сюжетних ілюстрацій, багатофункціонального обладнання і т. д. До таких засобів можна віднести коректурні таблиці.

Назва «коректурна таблиця» походить від назви таблиць для психологічних тестів, заповнених буквами або цифрами. Працюючи з такою таблицею, піддослідний викреслює задані символи. Науковці використовували такі таблиці ще у ХІХ ст. Із часом їх пристосували до роботи з дітьми, символи замінили картинками [2, с. 5].

У сучасній дошкільній освіті коректурні таблиці застосовують не лише для формування уваги і спостережливості, а й для розвитку пізнавальних, інтелектуальних, мовленнєвих навичок, математичних умінь, уміння орієнтуватися у просторі тощо.

За Н. Гавриш, коректурні таблиці – це інформаційне ігрове поле з різною кількістю клітинок (від 9 до 25), заповненими предметними картинками, цифрами чи літерами, символами чи знаками, геометричними фігурами тощо [1, с. 6].

Картинки підбираються за змістом тематично.

Тематична палітра коректурних таблиць може бути досить різноманітною. Вона майже не змінюється в різних вікових групах, розширюється лише змістове наповнення та урізноманітнюються зв'язки між елементами теми.

Наприклад, продемонструємо кілька ігрових завдань, що використовуються для закріплення знань із теми «Тваринний світ».

1. Гра математичного змісту «Хто швидше?».

Дітей об'єднують у пари, або у дві команди, пропонують обрати з таблиці й порахувати: «великих – маленьких», «свійських – диких», «південних – північних» тварин.

2. Гра «Великі – малі».

Кружками різного розміру накрити тварину відповідного розміру.

3. Гра «Порівняй за розміром».

Гру можна використовувати на занятті та під час самостійної діяльності.

Дітям пропонують картки з цифрами або геометричними фігурами різного розміру. Треба розкласти цифри від найменшої до найбільшої або навпаки.

Тематика майже не змінюється у різних вікових групах, розширюється лише змістове наповнення та різноманітні зв'язки між елементами теми [3].

Наприклад, тема «Осінь» для молодших дошкільників може бути представлена коректурною таблицею підтемами: ознаки осені, осінній одяг, урожай. А для старших дошкільників тема «Осінь» розширена такими підтемами: осінні роботи, підготовка тварин до зими та ін.

Можна кожен клітинку коректурної таблиці пронумерувати і підписати друкованим шрифтом – це значно розширить можливості використання таких таблиць, що розвивають: мимохідь діти запам'ятовують цифри і образ друкованого слова. Без особливого зусилля завдяки регулярному використанню коректурних таблиць, діти вчаться запам'ятовувати, «зчитувати» зоровий образ надрукованого слова, що в майбутньому забезпечить оптимальну техніку читання, яка базується на впізнанні засвоєних раніше друкованих слів.

Для посилення розвиваючого ефекту необхідно підбирати питання, які спонукають дитину не лише констатувати очевидний факт («Покажи, де зайчик», «Знайди, які предмети мають круглу форму», «Скільки птахів на таблиці» та ін.), а знаходити правильну відповідь, аналітично «перебираючи» очима багато варіантів. Так, під час роботи над коректурною таблицею «Світ казок» діти знаходять відповіді такі питання: які речі ми можемо побачити лише у казці? Які прості речі в казці перетворюються на чарівні? Знайди всіх добрих (злих) героїв? На що або кого можуть перетворитися казкові речі (щур – кучер, гарбуз – карета...). Завдання назвати казкового героя, який знаходиться між Чіпполіно та Попелюшкою; над Золотою рибкою; праворуч від Оленки, вимагають від дітей не так міркування, як швидкості. Уважність, швидкість приносять величезне емоційне задоволення і в командному та в індивідуальному заліку.

Окрім цього, це дає можливість використовувати коректурні таблиці не тільки для реалізації пізнавальних, інтелектуальних, мовленнєвих завдань, а й для вдосконалення математичних умінь (порахувати, встановити послідовність, порівняти, визначити форму, підібрати предмет-замінник тощо), закріпити орієнтування у просторі («перед», «між», «вище», «нижче», «за», «праворуч»,

«зліва», «вгорі», «внизу» та ін.), розвиток уваги та спостережливості дошкільників.

Можливо, це й пояснює назву «коректурна таблиця» - таблиця, яка дає можливість коригувати наше сприйняття об'єктів та явищ дійсності: щоразу ті самі об'єкти та явища можна розглянути в новому ракурсі, під іншим кутом зору, звернути увагу на їх характерні особливості.

Коректурні таблиці матимуть розвиваючий ефект, якщо дотримуватись певних правил виготовлення та використання.

Зупинимо свою увагу на формат коректурних таблиць.

Коректурні таблиці можуть бути демонстраційними чи роздатковими.

Демонстраційна таблиця – для роботи з усією групою.

Роздаткова таблиця – для індивідуальної, парної чи групової роботи.

Малюнки мають бути досить великі, реалістичні, бажано однотипні (малюнки, фотографії, схематичні зображення).

Кількість картинок таблиці:

- для молодшої групи – 9-12 картинок;
- для середньої групи – 16 картинок;
- для старшої групи – 20-25 картинок.

Картинки слід підбирати, не просто групуючи зображення предметів за видовими ознаками, а так, щоб стимулювати розумову діяльність дітей, активізувати психічні процеси: сприйняття, увагу, пам'ять, мовлення, мислення та ін.

Зосередимося на рекомендаціях для роботи з коректурними таблицями:

1 варіант. Педагог ЗДО пропонує запитання чи завдання для дітей. Діти виконують і називають правильне слово-відповідь. Дорослий може прокоментувати відповідь, міркування.

Сенс завдання – знайти правильну відповідь та назвати правильне слово (слова).

2 варіант. Відповідаючи питанням чи виконуючи завдання, діти використовують спеціальні фішки (геометричні фігури, дрібні предмети), якими діти накривають картинки-відповіді та коментують результат виконання завдання.

Сенс розумових дій у тому, щоб знайти у таблиці правильну відповідь й виконати додаткове завдання – накрити, розфарбувати, порахувати тощо.

3 варіант. Діти працюють з розліненою, але незаповненою коректурною таблицею-рамкою та набором предметних картинок-карток, заповнюючи клітинки згідно із завданнями дорослого.

Такі завдання розвивають здатність орієнтуватися в таблиці, діти вправляються у вживанні прийменників («між», «за», «перед», «під» та ін.), просторових прислівників («праворуч», «зліва», «вище», «нижче» » та ін.) та прикметників (червоний, круглий, великий та ін.) [1, с. 9].

Коректурні таблиці, як і інші творчі ігри, можна використовувати у різних форматах життєдіяльності дітей – не лише у загальнопартнерській діяльності з дорослими, а й під час спеціально організованої безпосередньої освітньої діяльності:

- на початку заняття - демонстраційні таблиці (як спосіб активізації психічних процесів та включення дітей до навчально-виховну діяльність);

- в основній частині заняття – роздавальні таблиці (для уточнення та розширення пізнавальних процесів та встановлення причинно-наслідкових зв'язків між об'єктами та явищами дійсності) [2, с. 8].

Діти можуть у групах (командах) виконувати одне чи різні завдання. При цьому пояснення представників кожної команди є цінним способом удосконалення зв'язного мовлення дошкільників.

Використання коректурних таблиць у роботі з дошкільниками забезпечує живий інтерес дітей, радість відкриттів, допитливість; стимулює розумову діяльність дітей; активізує психічні процеси: сприйняття, увагу, пам'ять, мовлення; збагачує знання вихованців у різних сферах навколишньої дійсності.

Отже, коректурна таблиця є способом розвитку творчості як у дітей, так і у дорослих – батьків, вихователів і навіть педагогічних колективів, які щоразу знаходять нові педагогічні сенси у їх використанні, вигадують нові завдання, встановлюють нові закономірності та зв'язки між елементами таблиці тощо.

Можемо побачити, що наявність коректурних таблиць на заняттях створюють своєрідні інформаційно-інтелектуальні нові ігри

– розгорнуті у часі та необмежені щодо їх просторового використання. Ігри на основі коректурних таблиць цікаві та різноманітні.

Список використаних джерел

1. Гавриш Н. Логічні схеми для інтегрованих занять. *Дошкільне виховання*. 2005. № 12. С. 8-10.
2. Гавриш Н., Безсонова О. Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дошкільників: Методичний посібник. Київ: Слово, 2015. 120 с.
3. Рудік О.А., Березюк А.В. Інноваційні технології в ДЗН. Київ : Основа, 2017. 240 с.

*Фуделло Аніта Степанівна,
студентка магістратури спец.012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Борова В. Є.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

ЗМІСТ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНИХ УМІНЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність дослідження зумовлена новини тенденціями в розвитку системи вітчизняного дошкільного виховання; соціальною значущістю проблеми розвитку у дітей діалогічного мовлення, формування мовленнєвої компетентності у різних видах діяльності.

Мовленнєва компетентність дітей дошкільного віку визнана однією з провідних базових характеристик особистості (А. Богуш, М. Василенко, С. Парамонова), одним з чинників якої є діалогічна компетентність.

Завдання та зміст розвитку у дітей діалогічного мовлення дозволяє визначити знання специфіки та її особливостей у формуванні діалогічних умінь. Навчання дітей старшого дошкільного віку використовувати діалог як спілкування є головною метою формування діалогічних умінь [1].

У повсякденному житті та на заняттях бесіда вихователя з дітьми, наприклад, не підготовлений попередньо діалог, є провідним засобом формування діалогічних умінь.

Людині властива потреба спілкуватися в суспільстві, обмінюватися з людством відчуттями, роздумами, емоціями. Більшою мірою ця потреба властива саме дитині. У процесі впровадження різних форм роботи (фронтальних, групових, індивідуальних) вихователь веде спілкування з дітьми [4].

Прогулянка є найкращим часом для колективного спілкування. Часи прийому та відправлення дітей додому є оптимальними для проведення індивідуальних бесід. Не потрібно чекати, коли дитина сама за своєю ініціативою підійде до вихователя, найчастіше вона й виступає ініціатором спілкування [3, с. 25].

Спілкування може бути заздалегідь спланованим і навпаки. Вихователем наперед продумуються заздалегідь сплановані бесіди. За бажанням дитини або вихователя виникають спонтанні розмови упродовж прогулянок, ігор, режимних процесів, які педагог не планує.

Вихователь використовує всі періоди життєдіяльності закладу дошкільної освіти для бесід із дітьми. Від вікових особливостей дітей та завдань виховання залежить тема та зміст діалогу.

Метод словесних доручень використовується для формування діалогічних умінь. Можна дитині дати доручення – передати щось батькам, звернутися з проханням до помічника вихователя, допомогти зачесати ляльку та ін. [3]

Для запам'ятовування інформації та її кращого засвоєння вихователь просить відтворити виконане доручення. У дитини після здійснення прохання необхідно поцікавитись, як вона її виконала.

Читання художньої літератури є одним із засобів формування діалогічних умінь, адже саме читання демонструє дітям зразки діалогу.

Посилити не лише форму різних висловлювань, а й застосовувати у мовленні різноманітні види інтонації, підтримати розвиток логіки спілкування допомагають бесіди із застосуванням питань та відповідей [2].

Розвитку умінь складати діалоги сприяють заняття з мовленнєвого розвитку, де діти мають змогу повправлятися у спілкуванні, формувати навички висловлювати свою думку, відстоювати її, задавати питання співрозмовнику, дотримуватись правил мовленнєвого етикету, вступати до чисісь розмови, переконувати.

Різні ігри, наприклад, сюжетно-рольові, дидактичні, рухливі, ігри-інсценування, ігри-драматизації є продуктивними методами розвитку діалогічних умінь дітей дошкільного віку. Саме ігрова творчість дітей дошкільного віку дозволяє виявити багатство та різноманітність дитячого діалогу. Розвиток самої гри сприяє розвитку у дітей умінь слідувати правилам поведінки у діалозі та використовувати різні діалогічні репліки [3, с. 26].

Іграшкові предмети (іграшкові телефони, радіо, телевізор, каса та інші) сприяють стимуляції дитячих діалогів у грі [22, с. 176].

Засвоєні дітьми мовні вміння, швидкість реакції на почуте розвивають дидактичні ігри. Розроблено величезну кількість дидактичних ігор у методиці розвитку мовлення: «У гостях у ляльки», «Факти», «Магазин», «Згоден, не згоден», «Телефонна розмова» [3, с. 27].

Активні ігри, які містять діалоги, дуже корисно використовувати в роботі з дітьми, наприклад, «Гуси-гуси», «Піжмурки», «Вовк та козенята», «Фарби» та ін. Вони забезпечують навички міркувати над висловленням партнера, адресувати мовний акт співрозмовнику, правильно формулювати запитання, висловлювати свою думку.

Об'єднують дітей ігри драматизації, ігри – інсценування, що мають у собі сюжет, хронологічність ігрових дій, цікавий знайомий текст. У даних іграх дитина дошкільного віку приміряє роль вигаданого героя, практикує його позицію. З допомогою іграшок, ляльок, картинок, виразних рухів розвивається діалогічне мовлення дітей [4].

Молодшим дошкільникам доступні ігри - інсценування, які сприяють координації ігрових дій партнерами та практикуються в діалогах, запозичених із художньої літератури. Робота з підгрупами, ігрова та комунікативна мотивація безпосередньої освітньої діяльності, організація простору спілкування, не дисциплінарні

форми залучення та утримання уваги – є педагогічними умовами організації діалогу дошкільника з ровесниками.

Колективні бесіди, громадська діяльність, наприклад, спільне малювання, аплікація, конструювання, художня праця – все це є методами та прийомами розвитку діалогу [1].

Своєрідність дитячого діалогу та оволодіння діалогом – більше ніж просто оволодіння композиційним змістом мовлення. Це, перш за все, організація діалогічної форми, відповідне ставлення до партнера, активного запитувача та вміння розуміти та чути товариша, привернути його увагу до своєї діяльності та особистості, бути цікавим співрозмовником та цікавитися у діалозі товаришем [2].

Отже, у спілкуванні з вихователем діти набувають моделей ведення діалогу. Навчання позаситуативному спілкуванню, підтримувати бесіду про предмети, що перебувають у полі зору – всьому цьому дитина навчається у спілкуванні з дорослим. Варто зазначити, що саме в діалозі з однолітками мова дошкільника більш розгорнута та вільна, ніж у діалозі з вихователем. Найважливішим показником розвиненості комунікативної компетентності та вдосконалення діалогічних умінь у безпосередньої діяльності дошкільника є спілкування з однолітками.

Список використаних джерел

1. Анішук А. Мовлення як засіб самовираження старшого дошкільника: навчально-методичний посібник [для вихователів, практичних психологів, батьків та студентів дошк. відділ. пед. вишів]. Ніжин : Ніжинський держ. ун-т ім. М. Гоголя, 2013. 113 с.

2. Бенера В. Є., Маліновська Н. В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей : навч.-метод. посіб. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2014. 384 с.

3. Бобровська К. Методи розвитку мовлення дітей дошкільного віку *Збірник наукових статей учасників Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції студентів, магістрів та молодих науковців «Сучасне дошкільня: актуальні проблеми, досвід, перспективи розвитку»* (23 жовтня 2020 року) / за заг. ред. проф. О. Л. Кононко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 343 с.

4. Богуш А.М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років : Монографія. Київ: Видавничий дім «Слово», 2010. 374 с.

*Швая Марина Петрівна,
студентка магістратури спец.012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Борова В. Є.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янука»*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ УЯВИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Уява є найважливішим пізнавальний процесом, який входить до складу будь-якого творчого акту. Разом із творчим мисленням продуктивна уява становить єдиний контекст творчого розвитку людини. Уява пов'язує інтелектуальне й емоційне життя особистості, пронизує всі види діяльності, включається в систему найсуттєвіших когнітивних утворень суб'єкта [4].

На нашу думку, уява – це відтворення у психіці людини предметів та явищ, які вона сприймала раніше, а також створення нових образів предметів та явищ, котрих раніше вона ніколи не сприймала.

На думку вчених З. Новлянської, Т. Дуткевича, М. Подд'якова, діти старшого дошкільного віку мають підвищену пізнавальну активність, емоційно-психологічну чутливість, відсутність жорстких стереотипів, що дає можливість вийти за межі умовних кордонів та правил. Не дивлячись на багатолітню дослідницьку історію, багато істотних розділів проблеми творчої уяви все ще розроблені недостатньо. Особливо суперечливо вирішується питання про ті компоненти (перцептивно-образні, абстрактно-вербальні, емоційно-чуттєві), які можуть включатися в процес імажинативних перекомбінувань. Недостатньо вивчені особливості творчої уяви у різних вікових групах [2].

Уява допомагає дітям прагнути до відтворення того, що вразило, до пригадування того, що сподобалось, тобто до конструювання широкої сфери своїх відносин з дійсністю, писав Ж. Піаже. Вона допомагає генерувати креативні ідеї і способи виконання завдань. Під час творчих ігор діти виконують безліч ролей, використовують безліч інструментів і різних матеріалів для

презентації своєї ролі, що є позитивною вправою для розуму. Найгірше, що може зробити дорослий, – це пригнітити фантазію дитини, не дозволити їй розвиватися повною мірою.

Старший дошкільний вік з точки зору педагогіки відокремлює такі заняття, які потрібно ускладнювати новими різнобічними завданнями. Діти старшого дошкільного віку, вже можуть достатньо довше працювати над завданням, діяти самостійно, та адекватно вправлятися з невдачами, та іти до своєї мети.

З точки зору педагогіки, найкращим періодом для розвитку уяви є саме дошкільний вік.

Першим проявом уяви у дітей дошкільного віку, є репродуктивна уява, а вже після цього проявляються елементи творчої уяви.

Як показують дослідження Л. Виготського, уява у дітей дошкільного віку бідніша, ніж у дорослої людини, що пов'язано з недостатнім особистим досвідом [4]. Учений вказує на необхідність розширювати досвід дитини, якщо ми хочемо створити досить міцні основи для її творчої діяльності. Розвиток уяви в дошкільному віці залежить не тільки від досвіду, але й від потреб та інтересів; від у Основне питання, що хвилює вчених, педагогів і батьків, – це наскільки корисні для дитини комп'ютерні ігри, які можуть бути наслідки захоплення цими іграми. Останнім часом з'явилося нове покоління комп'ютерних ігор, розроблених спільно програмістами, педагогами і психологами, що враховують вікові особливості дітей, закономірності їх розвитку, виховання і навчання.

Так, комп'ютерні ігри-заняття звичайно складаються з пояснення (визначені установки на гру), гри на комп'ютері (основна частина), аналізу гри, оцінки самих результатів і способів їхнього досягнення, зняття напруги (заклучна частина). Згідно до ергономічних вимог тривалість завдань комп'ютерних ігор не повинна перебільшувати 10-15 хвилин, – це максимальний час, протягом якого діти можуть концентрувати увагу. Як показують педагогічні спостереження, при збільшенні тривалості гри можуть виявлятися ознаки стомлення, у результаті чого діти починають робити помилки, яких не було на початку гри [3].

В основі комп'ютерної гри лежить технологія проблемного навчання. Основною властивістю ігрової діяльності дітей є те, що

інформація одержувана дитиною у грі приходить не звідки-небудь, а є власним осмисленням, результатом цієї діяльності.

Кожна дитина по своїй природі – творець і дослідник. Формування багатогранної та цілісної особистості неможливе без розвитку творчої уяви. Процес подальшого шкільного вивчення предмету буде багато ефективнішим, якщо додати до нього творчість та креативність. Тому заняття з творчої уяви також дуже важливі як і інтелектуальні заняття.

Основна тенденція в розвитку уяви дітей дошкільного віку полягає в переходах від переважно репродуктивних її форм до творчої переробки уявлень, від простого їх комбінування до логічно-обґрунтованої побудови нових образів. Розвитку репродуктивної уяви у дітей дошкільного віку важливо надавати особливої уваги. На думку деяких психологів, якщо не розвивати відтворювальну уяву у дошкільному віці, то це неминуче призведе до гальмування художнього сприймання не тільки у цьому віці, а й на наступних етапах розвитку особистості.

Розвиток творчості є активною інтелектуальною діяльністю людини. Головне питання, що хвилює вчених, педагогів і батьків, – це наскільки корисні для дитини комп'ютерні ігри, які можуть бути наслідки захоплення цими іграми. Останнім часом з'явилося нове покоління комп'ютерних ігор, розроблених спільно програмістами, педагогами і психологами, що враховують вікові особливості дітей, закономірності їх розвитку, виховання і навчання.

Комп'ютерні ігри приносять розвиток творчої уяви та всіх інших пізнавальних інтересів дитини, коли комп'ютерні ігри застосовуються правильно та за програмовими завданнями.

Отже, ефективним способом організації творчої уяви дітей дошкільного віку є, на нашу думку, розвиток уяви через комп'ютерні ігри, які включають у себе різноманіття програм для пізнавального розвитку дитини. Створюючи умови для повноцінного розвитку уяви, можна вирішити всі завдання методики розвитку уяви. Особливо важливим є створення розвивального середовища та технічного забезпечення педагогів та батьків, створення умов для мотивації уяви, та впровадження комп'ютерних інновацій в роботу з розвитку уяви дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Наук. кер. А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук.-Київ, Видавництво, 2021. С. 15-18
2. Богоявленська Д. Б. Інтелектуальна активність як проблема творчості. Київ, 2011. с.20-25.
3. Бурмистров І. В. Психологічні кореляти захопленості комп'ютерними іграми. І. В. Бурмистров, Ю. В. Фомичева, А. Г. Шмельов. Психологія. Київ, 2000. № 3. С. 27–39.
4. Виготський Л. С. Уява і творчість у дитячому віці. Київ, 1991. с 93.

*Швая Марина Петрівна,
студентка магістратури спец.012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Борова В. Є.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янука»*

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ УЯВИ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР У ПРАКТИЦІ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

На сьогоднішній день існують три підходи до застосування комп'ютера в дошкільних установах, а саме:

1. формування у дітей перших навичок роботи з ним;
2. застосування комп'ютера як засобу навчання (читання, письмо, математика тощо);
3. використання комп'ютера як засобу, що впливає на розвиток пізнавальних процесів дитини: (мислення, уява, пам'ять, мова) [3].

Мультимедіа є новою інформативною технологією, тобто сукупністю прийомів, методів, способів продукування, обробки, зберігання, передавання аудіовізуальної інформації, заснованою на використанні компакт-дисків. [2].

Отже, мультимедіа є одним з видів креативних технологій, і розглядається як інформаційна система, заснована на використанні різних форм інформації – текстів, графіки, звуку, відеоінформації.

Наразі спостерігається тенденція до більш широкого використання комп'ютерних технологій для навчання та розвитку дітей дошкільного віку. При цьому велику увагу слід приділити проектуванню інтерфейсів, створенню інтегрованого розвиваючого предметного середовища, де ІКТ найбільш природно поєднується з іншими дидактичними засобами та методами.

Комп'ютерні ігри та їх використання в освітньому процесі в закладах дошкільної освіти спрямовані на гармонійний розвиток уяви – однієї із актуальних проблем сьогодення, якою зацікавлені вітчизняні та зарубіжні педагоги. Враховуючи сучасні процеси інформатизації суспільства і пов'язані з ним тенденції в освіті, педагоги зацікавлені проблемою розробки якісних навчальних комп'ютерних ігор, що мають забезпечувати необхідні принципи та підходи для того, щоб дати можливість педагогам і батькам з оптимальним результатом використовувати дидактичні можливості комп'ютерних програмних засобів.

Комп'ютерні навчальні програми розробляються за допомогою технології мультимедіа, що виникли на початку 90-х рр. ХХ ст. на стику багатьох галузей знань. Сьогодні все більшого поширення набувають мультимедійні програми, або мультимедійні навчальні комплекси (МНК). Зарубіжні дослідники не дотримуються однозначної дефініції мультимедіа. Так, на думку Д. Гаескі, мультимедіа – це такі інтерактивні комунікаційні системи, що запускаються комп'ютером і здатні створювати, зберігати, передавати і відтворювати відео- (текстову, графічну) та аудіо-інформацію.

Вчені зробили висновки, що використання інформаційних технологій значно підвищує зацікавленість дитини у навчанні, робить процес засвоєння нових знань та уявлень про оточуюче більш швидким та різнобічним, сприяє вдосконаленню та закріпленню старого матеріалу, розвиває логічне мислення, покращує пізнавальну активність, сприяє розвитку багатьох психічних процесів.

Фахівці з Великобританії, що працюють за проектом освітніх програм Teachers Investigating Educational Multimedia, провели дослідження, спостерігаючи процес навчанням і розвиток більш як

700 дітей, на заняттях з використанням ІКТ і виявили, що комп'ютерні ігри можуть потужно сприяти розвитку уяви, так і інших видів мислення. Це стосується, насамперед, ігор, де потрібно будувати міста і створювати співтовариства людей, як, наприклад, в іграх SimCity, Championship Manager чи RollerCoaster Tycoon. У змістовній частині гри конструюються конфліктні ситуації, що розраховані на певну вікову групу, де учасники цього процесу повинні не тільки досягти конкретної позитивної результативності на рівні особистих навчальних цілей, але й своїми успіхами опосередковано впливати на інших дітей, що діють в аналогічних ситуаціях. Крім набуття комунікативних навичок, набуття початкових знань зі світу точних наук. Тут вирішується головне завдання – кожним учасником розв'язується проблема суперечностей раціональної стратегії поведінки й здійснення оцінки спроектованих результатів, таким чином створюється фундамент для розвитку логічного мислення. У спільних іграх, де діти грають парами чи невеликими групами, також розвиваються навички спілкування й уміння вирішувати проблеми. Крім того, удосконалюються навички читання й усної лічби, підвищується грамотність дошкільника[1].

Окрім набуття комунікативних навичок, набуття початкових знань зі світу точних наук, тут вирішується головне завдання – кожним учасником розв'язується проблема суперечностей раціональної стратегії поведінки й здійснення оцінки спроектованих результатів, таким чином створюється фундамент для розвитку логічного мислення. У спільних іграх, де діти грають парами чи невеликими групами, також розвиваються навички спілкування й уміння вирішувати проблеми. Крім того, удосконалюються навички читання й усної лічби, підвищується грамотність дошкільника.

Обов'язкова вимога до комп'ютерних ігор це активна участь дітей в грі. Вихователь нічого не повинен робити у комп'ютерних іграх за дитину, вихователю потрібно лише допомогти. Розвиток має відбуватися у невимушеній, ігровій формі та бути непомітним. Необхідно створювати умови для комп'ютерних ігор: підбирати відповідні комп'ютерні ігри, короткі мультфільми. Продумувати, кожену гру, щоб діти могли вільно користуватися іграми від

найлегшої гри до найскладнішої; забезпечити комп'ютерний кабінет усіма умовами: правильно розташоване освітлення, зручне робоче місце, зручні стільці.

Можна зробити такий висновок, комп'ютерні ігри не замінюють, а доповнюють усі традиційні форми ігор і занять, природним шляхом залучають дошкільників до набуття початкових навичок роботи з інформаційними технологіями, до оперування знаковими формами мислення, якщо вони органічно включені у гру.

Список використаних джерел

1. Венгер Н. Ю. Шлях до розвитку творчості . Дошкільне виховання. Харків, 1982. № 11. С. 32-38.
2. Грамолин В. В. Навчальні комп'ютерні ігри. Інформатика та освіта. . Київ, 1994. № 4. С. 34.
3. Гриневич Л. Медіаграмотність -це необхідне вміння для сучасної особистості. Київ, 2018. С. 34-38.
4. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: Посібник навчальний. Київ, 2012. С.55-58. 9.Дьяченко О. М. Уява дошкільника: Посібник для педагогів дошк. установ. Київ, 2012. 96с.

*Редакційно-видавничий центр
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука,
33027, м. Рівне, вул. ім. академіка Степана Дем'янчука, 4
Наклад: 50 примірників.
Підписано до друку 01.02.2023 р.
Друк офсетний.*